

TÁNC TUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK

2014/1.

A Magyar Táncművészeti Főiskola folyóirata VI. évfolyam 1. szám

A szív vágyai görbék, mint a csavarhúzó,
Nem megszületni, ez az legjobb az embernek;
A második legjobb egy megszabott rend,
A tánc rendje: táncolj, amíg csak tudsz,
Táncolj, táncolj, a forma könnyű,
A dallam magával ragad, és abba nem marad;
Táncolj, amíg a csillagok le nem hullanak a magasból,
Táncolj, táncolj, táncolj, amíg össze nem roskadsz.

W. H. Auden: A halál visszhangja
(Határ Győző fordítása)

Szerkesztőség:

Tóvay Nagy Péter főszerkesztő
Bolvári-Takács Gábor lapigazgató
Bernáth László
Major Rita
Mizerák Katalin

Lapterv, tördelés:
Tellingner András

A borítón Johann Dominik
Mahlknecht (1793-1876):
Terpszikhoré című szobra
látható (Museum Ferdinandeum,
Innsbruck).

Tánc tudományi Közlemények

A Magyar Táncművészeti
Főiskola lektorált, tudományos
folyóirata

A szerkesztőség címe:
MTF Elméleti Tanszék
1145 Budapest,
Columbus u. 87-89.
Tel.: 273-3430, fax: 273-3433
e-mail: ttktnp@gmail.com
www.mtf.hu

ISSN 2060-7148

Lapnyilvántartási szám:
163/384/1/2008.

Megjelenik évente kétszer, az OTKA
támogatásával (K 81672).

A folyóirat terjesztése ingyenes,
további példányok korlátozott
számban a szerkesztőségtől
kérhetők.

Forrásközlés

Névtelen: Beszéd a Karnevál ellen (1607)	4
Gara Márk: Anda Margit hagyatéka a Táncarchívumban	15
Fuchs Lívia: Ortutayné Kemény Zsuzsa, Palasovszky Ödön hagyatékok a Táncarchívumban	21

Tanulmány

Művelődéstörténet	
Friedrich Heyer: Teológiai elmélkedés a táncról	54
Néptánc	
Simon Krisztián: A debreceni amatőr néptáncgyűttesek táncházakban való részvétele	69

Konferencia

Károly Róbert: A zene alapvető és gyakorlati funkciói a táncművészetben és a táncművész-képzésben	80
--	----

Évforduló

Kővágó Sarolta: A zöld asztal avagy „Soha többé háborút!”	90
--	----

Beszámoló

Gáspár Emese: Aberdeen International Youth Festival	92
Beszámoló az MTA Tánc tudományi Munkabizottsága 2013. évi működéséről	97
Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja harmadik kutatási évének eredményeiről	100

Szerzőinknek	105
---------------------	-----

Beszéd a Karnevál ellen (1607)*

A Beszéd a Karnevál ellen (*Discorso contra il Carnevale*) című mű nyitó és záró képében mintegy összesűrűsödve jelenik meg az a démoni értékrend, amelyet bizonyos körökben a Vízkereszt és a Nagyböjt között tartott ünnepségeknek tulajdonítottak. Az írás [eleje] a városban élő emberekről szól, akik úgy mozognak a városban, mint az erdőben lévő vadállatok, [a vége pedig] a csendbe süllyedő, a zenei kíséretet nélkülöző, elképzelt táncot jeleníti meg. A lovagok és a különböző korú hölgyek –egy részük álarcot visel, másik részük viszont nem – szemmel láthatóan „csodálják, elbűvölik, megérintik, taszigálják, és meglökik egymást”, valamint „egymás körül forognak”. Ezek a lovagok és hölgyek a lehető legszemléletesebb módon testesítik meg a démoniség két alapvető tulajdonságát – a bestialitást és a féktelenséget.

A Beszéd ismeretlen szerzőjének élelátása azonban nem áll meg ennél a pontnál, hanem mélyrehatóbban is elemzi a karnevál jelenségét; mondhatni zseniális módon, ismerteti annak a vádnak az érveit, amely sok oldalról megfogalmazódott a farsangi bálók és az álarcok időszakával szemben. Mivel szerzőnk nem az álarcok idejeként, hanem álarcos időként fogja fel a karnevált, két különböző érvrendszert alkalmaz. A karnevál egyrészt nem más, mint annak a felfordulásnak a példája, amelyet az Ördög minden ünneppel és szent erénnyel szemben alkalmaz. Éppen emiatt „a szentegyház a lelkek megnyerésére soha nem merítette el Péter szent hálóját az emberi nemzetségnek ebben a tengerében, hogy az emberi nem ellensége ne törekedett volna továbbra is arra, hogy kivesse cselet vető hálóját a lelkek elvesztésére” (tehát az álcázásra).

Másrészt az ördög értelem nélkülivé igyekszik üresíteni a napokat, haszontalan, őrült cselekedetekkel töltvén ki azokat, mintegy a megszokás álarcával (tehát a fikcióval) leplezven el az értelem hiányát: „Ha valaki látni szeretné a karnevál látványának rútságát, emelje fel róla a megszokásnak ezen álarcát, amellyel az elfedi magát, és nem talál ott mást, mint vad szörnyeket, alvilági fúriákat, amelyek még náluk is borzalmasabb és alaktalanabb külsővel rendelkeznek”.

A leplezésnek ez a mozdulata, amelyet szerzőnk javasol, nem csupán az értekezés logikáját irányítja hanem az általa használt képeket, stílusjegyeket is.¹ Ismeretlen tollforgatónk, a karnevál valódi arcának felvázolása után, annak „szemeit, az orrát, és a száját” igyekszik ábrázolni „...hogyan bemutassa, mennyire formátlan ez a szörny mind egészét, mind pedig az egyes részeit tekintve”. Szerzőnk bemutatja az őrjöngő várost, az ékességüktől megfosztott házakat, „a fásasztó szerelmi csaták miatt” vánszorgó embereket, élethűen jeleníti meg az apák és anyák mentegetőzését, a feleségek szeszélyeit, és bevezeti az olvasót a házastársak beszélgetéseibe is. A kívülálló szemével

* A bevezető tanulmány és a forrás fordítása az alábbi kiadás alapján készült: *La commedia dell'arte e la società barocca: la fascinazione del teatro*. Szerk. Ferdinando Taviani. Roma, Mario Bulzoni Editore, 1961. 67–81. Készült a K 81672 számú OTKA kutatás keretében.

¹ Példaként a tánc morálisán negatív jellegének pontos bizonyítását említhetnénk, amely azon alapul, hogy a tánc állandó sajátossága – az országokban lévő különböző szokások és hagyományok ellenére –, az, hogy rendszerint tiltják. Az itt olvasható lábjegyzetek az eredeti szövegben nem szerepelnek.

nézve, ironikusan szemlélteti a 15. századi komédia egyik tipikus jelenetét, amely során a későn hazatérő háziúrnak az álmos szolgáló nem nyit ajtót.

Úgy tűnik tehát, hogy a *Beszéd a Karnevál ellen* című alkotás egyrésztől nem áll messze Borromei Szent Károly és Bascapé elmarasztaló érveitől, másrészt azonban eltérő módon használja fel azokat.² A vallás problémája a polgári életfelfogáshoz kapcsolódik (a férfiek becsülete, a család jóléte stb.); a Világ és Isten között dönteni kényszerülő keresztény nyugtalanságát felváltja a rend és az értelem által szabályozott cselekvés igénye: „lépjünk ki a templomból, és keressük fel a város nyilvános tereit és a házak privát szféráját”.

A *Beszéd* szerzőjének városa – Iseppo Marcello „könyvkereskedő” szavai szerint – Capodistria volt, a humanista kultúra központja, ami még a 16. század végén is (azokban az években, amikor az ajánlás szerint maga a mű keletkezett) „termékeny tehetségekkel” volt tele. A város szemtanúja volt a Girolamo Muzio és Pier Paolo Vergerio³ közötti harcoknak, és a protestantizmussal kapcsolatos hitviták nagy népszerűségnek örvendtek a lakosság között.

A 15. század végén Giovanni Ingegneri volt Capodistria püspöke, aki felettébb nyitott szelleműnek számított, hiszen az ő tollából származik A természetből vett fiziognómia (*Fisionomia naturale*, 1606) című mű.⁴ A püspök ugyanakkor az erkölcs és az illem szigorú védelmezőjeként is fellépett, olyannyira, egy antik domborművet, amely Ízisz történetét ábrázolta, levéselte. Mindezt csupán azért idézzük fel, hogy megmutathassuk az iróniától nem mentes szigort alkalmazó, a teológiai problémákhoz nem szorosán kötődő, de ugyanakkor vallásos jámborsággal átjárt és ismeretlen szerzőnk morális problémáira odafigyelő kultúrát, amely bár nem azonosul azzal a környezettel, amelyből ered, de valamilyen fokon mégis alkalmazkodik hozzá.

A *Beszéd* szerzője (aki maga is bevallja, hogy őt is lenyűgözték a bálók és ünnepségek örömei) talán azoknak a „termékeny tehetségek” egyike lehetett, akikről az ajánlásban beszél. Talán egy rigorózus nemesember volt, Zaccaria Contarinihez, a Szent Márk székesegyház prokurátorához hasonló, aki súlyos betegségbe esvén, az ágyával együtt a velencei szenátus előcsarnokába vitette magát, hogy a színészek ellen szónokolhasson.⁵

Anonymus: *Beszéd a Karnevál ellen, amelyben álarcokról, és táncokról van szó, és bemutatásra kerül, hogy a vallás és a városok társadalmi jóléte és a polgárok személyes jóléte érdekében teljesen ki kellene irtani ezeket a keresztények szokások közül. 1607.*

Gio. Iacomo Zane Nagytiszteletű Úrnak és Tisztelendő Pártfogónak

(Tíz évvel ezelőtt) esett meg velem, hogy a kiváló tehetségekkel büszkélkedő Capodistria városába mentem néhány könyvet eladni, és ott a kezembe került ez a karneválról szóló értekezés, amelyet többször szerettem volna kinyomtatni; de mindig megakadályozott a félelem, hogy ez – ha alaposan ismerne engem – nem tetszenék a könyv szerzőjének. Azonban önbizalmat adott nekem ez a ragyogó város, Capodistria, és végül, kedvemet lelvén az olvasásban, és a korunk

² A fent említett két szerző az ünnepségek, a színházi előadások ellenzője volt. Carlo Bascapé (1550–1615) *Opusculum de choreis et spectaculis* címmel 1579-ben írt egy táncbíráló művetis, azonban a könyv csak 1662-ban Borromei Szent Károly neve alatt került publikálásra. Borromei Szent Károly (1538–1584) az itáliai ellenreformáció nagyhatalmú alakja, a tridenti zsinat határozatainak első végrehajtója, aki szintén több alkalommal bírálta a táncos mulatságokat.

³ Ifj. Pier Paolo Vergerio (1498–1565) Capodistria (ma: Koper, Szlovénia) katolikus püspöke, aki később protestáns nézetekkel szimpatizáló reformer lett. Girolamo Muzio (1496–1576) a mérsékelt ellenreformáció alakja, aki költői és prózai műveket egyaránt alkotott.

⁴ Művében orvostudományi, anatómiai érvekkel igyekszik bizonyítani, hogy az emberi testrészek alakjából, formájából az emberi tulajdonságokra, hajlamokra nézve különféle következtetéseket lehet levonni.

⁵ A történetet az alábbi mű őrizte meg az utókor számára: Francesco Maria Del Monaco: *In Actores et Spectatores nostri temporis paraenesis* (1621).

lehetőségeivel élve, sokaktól, akik olvasták, feltűzelve – nem tudtam tovább tartóztatni magam. És hogy ne keltssem fel a szerző megalapozott sértettségét, eszembe ötlött, hogy az Ön fényes nevét tartom majd pajzsként magam előtt, és a címlapra nyomtatom azt, tudván, hogy mindenki mennyire tiszteli Önt. Meggyőzővén magamat, hogy ha az atya bármilyen neheztlést fog érezni irányomban, hogy tudta nélkül kiadtam ezt a gyermekét, látván hogy egy ilyen jelentős pártfogó ajánlja művét, azonnal kiengesztelődik majd. Így nagy szeretettel ajánlom őt és magamat is. Kelt: Velencében, 1607. február 15-én.

Hírneves Nagyságotok legalázatosabb szolgája

Iseppo Marcello, könyvkereskedő

A Karnevál ellen

A világ kezdetétől korunkig bevezetett összes szokás közül, – a bölcsek ítélete szerint – nincs annyira hiábavaló, ártalmas, és elítélendő szokás, mint az, amelyet nálunk, keresztényeknél karácsony utolsó és a nagyböjt első napjai között gyakorolnak, vagyis köznapi nevén a Karnevál.

Korunk csodálkozik a régmúlt időkön, amikor általában szokásaikban kulturálatlan, törvény és vallási érzület nélkül létező népek éltek, és vadállatok módjára kóboroltak az erdőkben. Megszólják a Danaidákat, vagy az amazónokat, akik senkinek sem alávetve, férfinak öltözve, a szövőszék és a vetélő helyett pajzsot hordtak és karddal hadakoztak. Európa megveti Ázsia szokását, amely a férfi számára annyi feleséget engedélyez, amennyit el tud tartani a maga erejéből. Itália gúnyolja a franciák régi szokását, amikor észreveszi, hogy a nők elsőként csókkal üdvözlik az idegeneket. Kárhoztatják az agathürszosz népet, ahol a nők közösek,⁶ és vádolják Egyiptomot, hogy nem bünteti a lopást és más bűntetteket is megtorlás nélkül hagy. Mindezen – vagy más emlékezetesebb– jelenség között, amelyek vagy régen voltak [szokásban], vagy napjainkban léteznek a különböző városokban, országokban, és tartományokban, nincs egy sem, amely méltóbb volna a csodálkozásra, nevelésre és javításra, mint a Karnevál szokása. [Ma] már nem a vadonban, hanem a városokban kóborolnak vadállatok módjára az emberek, minden dologgal inkább törődve, mint a családdal. Ezek az elvilágiasodott napokon és éjeken az emberek – mindent megengedvén maguknak – a nyilvános előadásokon közszemlére teszik ki magukat az ünnepek és a játékok alkalmával. A lopás megszokott dologgá lett, sok gaztetten büntetlenül hagynak, csupán a pajkosságokkal, a tivornyákkal, a részegeskedéssel – egyszerűen csupa bűnös dologgal – foglalkozik mindenki, sőt ostoba módon egymással is versengenek ezekben.

Mivel jelenleg az a szándékom, hogy ezekről a bűnös dolgokról szóljak, a lehető legrövidebben és legkönnyebb módon fogom bemutatni azt, hogy a Karnevál nem a jó erkölcsökben rejltő haszon, hanem az azokkal való visszaélés, és nem a jó erkölcsök ismerete, hanem azok megrontása. A karneválokat nekünk, keresztényeknek teljesen ki kellene irtanunk, nem csak a vallási és a városi közjó érdekében, hanem még inkább a polgárok javára. Nagyon kérek minden férfit és nőt – aki csak olvassa, vagy akinek olvasni fogják ezt az értekezést – hogy a nyelv szabadságának tulajdonítsa azt, ha a művem egy általában kedvelt és szeretett téma ellen szól, vagy ha egynémely dologba jobban elmélyedve a mindenkire jellemző hibákban felfedné az igazságot és ily módon ezzel a szabad beszédmóddal, ama gyalázatos zsarnok [ti. a Karnevál] túlságosan megengedő szabadosságát idézném fel. Ha jogom lenne ahhoz, hogy ne csak vádolhassam, de ki is üzhessem a világból a Karnevált, aligha hagynám meg a nevének akár csak az árnyékát is, és még ha meg is hagynám esetleg, akkor is csak azért, hogy az eljövendő korok nevétségére szolgálhasson korunk bolond szokásaival kapcsolatban.

⁶ Szütha néptörzs Szarmatiában, a mai Erdély területén. Az agathürszoszokról Hérodotosz tudósít A görög-perzsa háború című művében.

A nagy Cato, helyesen, képes volt a vallás és a köztársaság iránti buzgóságtól vezérelve kiirtani Rómából ama híres Bacchanáliákat, amelyek során számos világi játékot űztek, és amelyekben ártalmas részegség, felesleges költekezés, túrheteretlen erkölcsstelenség, számos babona és túlkapás uralkodott. De nem csak én követelem írásomban ennek a szokásnak a törvényes eltörlését. Jól lehet, korunk alantas karneváli bacchanáliái jóval méltóbbak lennének arra, hogy a rómaiakhoz hasonlatosan megszüntessék őket, mivel nagyobb botrányokat, veszélyeket és károkat okoznak. Sőt, az előbbiektől eltérően, Isten igaz tisztelete által megvilágosított népek [ti. keresztények és nem pogányok] űzik ezeket a szokásokat. Még az sem keserít el engem, ha nem is fogom tudni teljesen begyógyítani ezt a hosszú használat által már sipolyossá vált sebet, de legalább ismertté, és mindenki számára nyilvánvalóvá teszem azt. Az Anyaszentegyház a lelkek megnyerésére soha nem vetette ki úgy Péter szent hálóját az emberi nemzetségnek ebben a tengerében, hogy az emberi nem ellensége ne törekedett volna továbbra is cselet vető hálóinak kivetésére a lelkek elveszejtése érdekében.

Hagyjuk azonban a régi dolgokat, és hozzunk fel inkább néhány közeli példát a témára vonatkozóan. Míg az Egyház, egy bizonyos szent iránti tiszteletből, különleges imádságokkal tisztel meg néhány ünnepet, ezzel szemben a Karnevál a napot különleges játékokkal önmaga tiszteletének szenteli. A Karnevál sok világi ünnepet készít elő ezer világi helyen, az Egyház azonban nehezen tud akár egyetlen lelki ünnepet is megvalósítani, hiszen az ördög még a lelki ünnepekkor is oly sok bűnre ösztönöz, hogy se a hely, se a nap, se a személyek ne szenteljék magukat az imádságnak, az Egyháznak, vagy Istennek, hanem inkább a kegyetlenségnek, az ünnepnek és az ördögnek [áldozzanak].

Arra az időszakra, amikor az Egyház Karácsony szent vigíliáján ünnepi böjtöt ír elő, akkor [ugyanerre az időszakra] a Karnevál inkább vidám lakomát készít elő. Amikor az Egyház az egész szentséges éjszakán [karácsonykor] lelkében örvendezik, akkor sok város és megye – a megromlott szokások miatt – ugyanezt az éjt tobzódással, részegeskedéssel, és játékokkal tölti, mivel Istennek és Képmásának fáradhatatlan ellensége [ti. az ördög] nem lát olyan jó dolgot a világban, amelyet ne akarna az ellenkezőjére fordítani. És aki ennek a legvilágosabb és legkifejezőbb példáját akarja látni, az láthatja, hogy Isten tanítja és az Egyház előírja a Nagyböjtöt, amely elé az ördög a farsangot helyezi, amely hosszabb és látványosabb a Nagyböjtnél. És amikor az Anyaszentegyház, Urunk szenvedésének és halálának közeledtével, a régi ember újjászületésének és megújulásának idejét vezeti be, szomorkodik, és a következő szomorú szavakat mondja: „Circumdederunt me dolores mortis” (Körülvettek engem a halál fájdalmai), nos ekkortájt a Karnevál örületének tetőfokára hág és még a korábbiánál is jobban röhög, énekel és ünnepel.

Szinte hallom, hogy a Szigorúság és Komorság tapintatosan így érvel: „Hogyan lennénk [mi, emberek] képesek a Farsang útravalójának segítségével nélkül a Nagyböjt oly hosszú és nehéz útján elindulni? Hiszen a Karnevált a javunkra adatott, hogy az ételek által megerősítse az ember testét, és az örömeik által felfrissítse a lelkét, s így jobb lelkiülettel és nagyobb hévvel lehet várni a megtartóztatásokat, a böjtöt és az imádságot.” Ó, mily hamis gondolat! Ó, mily szerencsétlen eltévelyedés! Így, miután a bölcsesség és a halhatatlanság látszatával édesgetett minket Atyánknak ez a nagy ellensége [ti. az ördög], a tudatlanságot és a halált nyújtotta nekünk, nem pedig az életet és a bölcsességet. [Az ördög] gyakorta ily módon – a jó leple alatt – próbálja meg magát a jót tönkretenni. Ez annyira igaz, hogy a Farsang a lerombolója, és nem az építője a karneválnak: nem orvosság, hanem mérég, és jól láthatóak az általa okozott veszélyes hatások.

Néhány ember a Karnevál alatti sok és bőséges étel, a levegő [hőmérsékletének] változása, a hosszú, egész éjszakai virrasztások, a bálók és komédiák, valamint a túlságosan fásasztó Szerelem miatt nagyon fájlalják a gyomrukát, végtagjaik fáradttá és gyengévé válnak. Ezért ezek az emberek az egész Nagyböjt alatt bágyadtak és gyengék lesznek. Az ilyen emberek aztán inkább otthon

maradnak, és mivel magukat a tiltott ételektől megtartóztatni nem akarják, ezért nem tudnak majd elmenni a templomba sem, az imádságokat sem lesznek képesek elmondani és misére sem mennek. Nos, ezek a Karnevál gyümölcsei.

Mások pedig, a bűnös [karneváli] időszak során keletkezett vitáik, összetűzéseik miatt, a bűnbánat napjaiban gyűlölettel telnek el. Ezért a gyónás és a kiengesztelődés helyett a vitás kérdésekkel foglalkoznak majd, ennek a közmondásnak a szellemében cselekedvén, miszerint a Karnevál háborút szít, a Nagyböjt pedig összegyűjti a vért. Nos, ez a Karnevál gyümölcse.

Megint más emberek pedig különféle szerelmi ügyekkel foglalatoskodnak, amelyek a Karnevál alatt kezdődtek el, ezért [a Nagyböjt alatt] nem érznek kedvet a lelkük ápolására, és nem is emlékeznek meg erről, mivel a Karnevál ideje alatt, értelmüket elhomályosítva, a szokottnál féktelenebb érzékekkel közeledtek a kívánt személy felé, s így a lelkük könnyebben engedett a vágyaknak. A [Karnevál alatt] a szerelmesek gyakran tudnak tánc közben találkozni, meg tudják érinteni egymást, beszélgethetnek egymással, és megtalálják az alkalmat arra is, hogy számos dolgot kitérjöljenek. Végül befejeződik a Karnevál, azonban a szerelmi örület nem marad abba. Innen származik az az átkozott mondás, miszerint (hivatkozva az időszakra és a bűnösökre): az efféle emberek számára a Karnevál a kerítő, a Nagyböjt pedig a kerítőnő.

Mindezen testi gyengeségeknek és lelki szenvedélyeknek azonban nem csak a Karnevál az oka. Ugyanis minél inkább a [Karnevál] örömeinek adjuk át magunkat, annál kevésbé szenteljük magunkat a parancsolatoknak. Ezért – jól lehet a Karnevál már elmúlt – a lelkünkben – a szerelem, vagy a gyűlölet okán – a Karnevál hatása megmarad. A szerelem és a gyűlölet a lélek hatalmas szenvedélyei, és emiatt az egész Nagyböjt alatt nem vágyunk majd a lelki táplálékra. A prédikációkat unalmasnak érezzük majd, a misét és az istentiszteletet hosszúnak, pedig a [Karnevál alatt] a hosszú táncok milyen rövidnek tűntek számunkra és az unalmas komédiák pedig mily kellemesnek!

Tehát az igazat mondjuk, amikor azt állítjuk, hogy a Karnevál főbenjáró bűn és a leghalásosabb ellensége a Nagyböjtnak. Az egyiket a másikkal szembenállóként ismerjük meg, és az ellentétes dolgoknak ellentétesek a minőségei és a hatásai is: amennyire jó és szent a Nagyböjt, annyira sivár és bűnös a Karnevál. Ha a Nagyböjtöt Isten alkotta meg a lelkek üdvösségére, akkor a Karnevált az Ördög hozta létre a lelkek elveszejtésére. Továbbá, ha valaki azt állítaná, hogy észre kell vennünk azt, hogy a Nagyböjt a Karnevál rúttsága és tisztátalansága közepette olyannak tűnik, mint az ellentétének az ellentéte, és ezért [ti. a karneváli rúttság miatt] a Nagyböjt szebbnek és ünnepélyesebbnek látszik. Nos, ebben az esetben egy szofista vagy, aki meggyőzte magát arról – mondom én – hogy a gyilkosság, a házasságtörés és minden rossz (azért van), hogy az ártatlanság, a tisztaság, és minden jószág még jobban felismerhető legyen.

De hagyjuk el most a templom világát, és lépünk be a városok köztereire, a házak rejtekébe, és úgy találjuk majd, hogy ezen bűnös szokás [ti. a Karnevál] bevezetésénél nem borzasztóbb és ártalmasabb a pestis sem. Ó, Polgár, mondd meg nekem, a Karnevál milyen jótéteményt vagy áldást hoz a számodra? Más részről pedig, miért nem érzed, Polgár, hogy veszélyt hordoz számodra a [Karnevál alatt bekövetkező] házak pusztulása, megrongálása, a túlzott és felesleges költségek, a polgárok között fellépő ellenségesedés és nézeteltérés, a versengések, a hiábavaló vetélkedések, a vitás kérdések nyomán fellépő sebesülések és gyilkosságok, valamint a fiatalság erkölcsének megromlása az általuk látott és hallott sok vétek miatt? Mondd meg nekem, ó polgár, hogy ezekben a nagyon szabados napokban [ti. a karnevál időszakában], hol uralkodik az önmegtartóztatás, a szerénység, a tisztaság, a közmegebecsülés, a nagylelkűség, a mértékletesség, és más – a polgárookra jellemző – erény, amelyek a várost jó színben tüntetik fel, és ami által méltó nevet nyernek? Mondd meg nekem Polgár, hogy hol van ilyenkor a takarékoság, a rend, az elővigyázatosság, a józanság, és a többi igen erkölcsös szabály, amelyekre előrelátóan törekednek

az emberek a házak jóléte és ékessége érdekében? [A karnevál időszakában] az időkben nem látszik az előrelátás, az ifjakban elhal a fegyelem, a családanyákban nincs többé tekintély, az emberi ítélőképesség homályossá lesz és minden dolog zűrzavarossá válik. Nem lehet többé már azon sem csodálkozni, hogy a mélységek fenekéről – a világot nyugtalanító alvilági fúriákkal egyetemben – előtör a rablás, a cselvetés, a bűnös vágy, a bosszú, a torkosság, és a viszály is. Sohasem voltak oly diadalittasak, mint mostanság!

Nem tesz azonban teljesen elégedetté, hogy ily módon egy tollvonással, általánosságban leírtam ennek a dögvészt hozó szörnynek [a Karneválnak] a rémségeit. Egy szobrászhoz vagy egy festőhöz hasonlatosan – aki a homlokzat felvázolása után a szemeket, az orrot és a száját alkotja meg, hogy a lehető legaprólékosabban jelenítse meg a kívánt képet –, úgy szeretném én is a bűnöket részletesen megmutatni, hogy lássuk, összhatásában és részeiben is mennyire formátlan ez a rém.

Az álarcok ellen

Egyesekben még maradt annyi értelem és szégyenérzet, hogy látva ennek a rendetlen viseletnek a méltatlanságát – egyesek az életkor, mások a nemük, vagy a foglalkozásuk miatt – nem adják át teljesen magukat zsákmányul neki. Emiatt, mivel ez a kegyetlen zsarnok [a Karnevál] nem tudja, eredeti szándéka szerint, mindenkivel egyformán elfogadtatni magát, ezért elsőként az álarcot vezette be avégből, hogy ennek leple alatt az öreg elrejtse a meggondolatlanságát, a nő a szégyentelenségét, a szerzetes a képmutatását. Végül az álarcral eltakarva magukat, mindegyikük merészebben követhet el mindenféle gonosztettet.

Ő kegyetlen, ó elítélendő szokás! Láthatjuk, hogy az ember Istentől különleges kiváltságként nyert arca [az álarc révén] átváltozik és gyakran vadállatként jelenik meg! De miért beszélek a vadállatokról, mikor [a karneválózó] az emberi nem ellenségének [az ördögnek] az arcát is magukra öltik! Az ember ennyire vágyódik arra, hogy a nagy Isten képmása fölébe az Ördög képét helyezze! De miért mondom, hogy csak ezért lángol? Hiszen álarcot öltve valójában azért lángol, hogy még ördögibb tetteket követhessen el! Az igazságérzetnek, az értelemnek vagy a vallásnak milyen visszatartó ereje él abban a személyben, aki döntést hoz, és meggyőzi magát arról, hogy a személyét eltakarva a tetteit is elrejtje? Mintha nem a saját beszédének az ékessége lenne, amely visszatartja őt a rossz cselekedetektől, hanem csupán az, hogy nem ismerik fel, miközben olyan dolgokat próbál megtenni, amelyekre nyíltan még gondolni sem merne. Tehát ennek az átkos szokásnak az idején [az álarcos karnevál alatt], jobban, mint bármikor máskor, azt tapasztalják az emberek, hogy az egyik szerencsétlent megalázták, a másikat megsebeztek, amaz váratlanul meghalt, azt a fiatal lányt megbecstelenítették, azt a dolgot elrabolták, amaz szerencsétlent meggyilkolták. Hogy ki az elkövető, azt nem lehet tudni – csak álarcok voltak. Ezért tehát a vétkeket büntetlenül hagyják. A maszkok elrejtik előlünk az igazságot. A gonosztevők és más bűnözők, akik a városhoz vagy a fejedelemhez tartozva láznak, megeresztett gyeplővel ujjonganak, és [karnevál alatt] a gonosztevők az ünnepségek, a házak, és a közterek urai. Ebben az időszakban a jámbor emberek félelemmel és szégyennel telve, alig mutatkoznak. Nem hallani és látni mást, mint rossz dolgokat, botrányokat, és megannyi tisztatlanságot. Úgy mondják, hogy az éjszakát a rossz dolgokra találták fel, és minél sötétebb, annál félelmetesebb a jámbor emberek számára, viszont annál megfelelőbb a bűnösöknek, hiszen az éj homályos szárnya elrejtje az elkövetett cselvetéseket és a bűnöket.

De milyen éjszaka lehet sötétebb, homályosabb és ugyanakkor veszélyesebb önmagában, félelmetes a jámbor emberek számára, s ugyanakkor a királyokat merészebbé és vakmerőbbé tevő, mint a Karnevál legfényesebb és legvilágosabb napjai? Az ilyen éjjeleken, az ember – mivel maszk

fedí – megsebesíti az elé kerülő gondtalan ellenségét, hiszen az nem ismerheti fel. Az ember ilyenkor bármilyen vétket elkövethet, hiszen nincs olyan nyelv, amely megfedné, nincs olyan fegyver, amely helyreutasítaná. És bár az ember tisztában van a nyilvánvaló veszéllyel, és látja a szembetűnő kárt, nem menekül el, nem utasítja rendre magát.

Miért? Mert, ezekben az igen szabados napokban [a Karnevál idején] az emberek nem csak az általuk elkövetett rosszat fedik el, hanem a sötét mélységekből napvilágra jövő összes vétket is, amelyek egymással versengve szintén megpróbálnak elrejtőzni valamilyen erény álarca alatt, és így járnak-kelnek az utcákon és a házakban, mindenféle tisztetlenséget elkövetve. A Tivornya a ragyogás képében, a Tékozlás a nagylelkűség köntösébe, a Visszaélés a kellemetességbe öltözve, a Vágy a kellemetességgel leplezve, a Lopás tréfaként; végül maga Lucifer, a Karnevál alakjában örvendezik és győzedelmeskedik ezekben az elvilágiasodott napokban.

Mit mondhatnánk még? Minden embert az Ördög ezen álarca fed el. Ha a jární is alig tudó öreg táncol, azt mondják, a vétke megengedett a Karnevál alatt. Ha a fiatal lány, akit egész évben az ablakban is alig látni, részt vesz a táncban – ha rátalálnak, a Karnevál álarcával védekezik. Ha az özvegyet – akinek elhunyt házastársa miatt még könnyes az arca – másokkal és egymagában táncolni látják, a hibáját így mentegeti: „– Ezt tanítja nekem a Karnevál.” A férjes asszony – aki a templomokban vagy az utcán sétálva nem mer senkinek az arcába nézni, hogy tisztességén, komolyságán csorba ne essék –, ha lefülelik, hogy milyen kapós a nyilvános táncokban, és ő maga is szívesen táncol másokkal; ha [pedig] körbeveszik, [és] ő is körbevesz másokat, mentegetvén hibáját így szól: „– A Karnevál elrejtí.”

Úgy tűnik, mintha ezekben a sötét napokban az elnőiesedett férfiak és az elférfiasodott nőknek ez az üres bálványa [az álarc] minden korú, nemű és helyzetű embernek egy egyetemes menlevelet adna, hogy világias törvényei alatt elfedjék, és elrejtsek saját magukat és minden rosszat. Olybá tűnik, mintha a rossz nem önmagában lenne rossz, hanem csak egy bizonyos időben volna az. A Karnevál alatt mintha nem lenne értékes a tisztesség a nőkben, valamint az ítélőképesség a férfiakban, valamint a mindkét nemet ékesítő szerénység, önmegtartóztatás és önmérséklet. Úgy tűnhet, mintha álarcban megengedett lenne a megszokás, a hiúság, vagy az örültség.

Ha valaki látni szeretné a Karnevál külsejének rútságát, akkor lebbentse fel róla a Megszokás ezen álarcát – amellyel még álarcban is elrejtí magát – és az ősi szörnyekre, a mindennél szörnyűbb és alaktalanabb alvilági fúriákra talál rá. A nagy Diogenész ifjonti játékoknak és a bolondok magamutogatásának hívta azokat a költséges lakomákat és pompás ünnepségeket, amelyeket az athéniak rendeztek Bacchus tiszteletére. Azonban ha Diogenész a Karnevál tiszteletére tartott ünnepeinket látná, akkor joggal nevezné ezeket az ifjak magamutogató örületének!

A bálók ellen

Most, mivel elkezdünk beszélni a táncokról, beszéljünk egy kicsit bővebben erről a témáról. Nézzük meg, hogy milyen teljes egészében elítélendő dolog található meg a Karneválban, s melyek azok az eszközök – amelyek közül a tánc felettébb szabados szokása rendkívül nagy szerepet kap – és hogyan próbál a [Karnevál] győzelmében hírnévre szert tenni a világban. Mindezt értelmesen átgondolva, hogy mi az, ami a cselekvésünket megkülönbözteti az állatokétól, nem rejtegetjük a táncot a megszokás örve alatt, mert annyira elítélendőnek és szégyenletesnek fogjuk találni azt, hogy az egész világon nem találkozhatunk nagyobb hiúsággal és örülettel a tánc gyakorlásánál. Hogy ez mennyire igaz [állítás] azt, a tánc eredete, és a tánc célja valamint a hatása és a fellépő körülmények révén fogom bemutatni.⁷

⁷A tánc öt (hét) feltételeiről szóló középkori tantételtől lehet szó.

Emlékszem, hogy egy alkalommal olvastam arról, hogy a tánc főként az udvarokban volt divatos. A fejedelmek azért, hogy a világ minden részéről udvarukba vonzzák a külföldi népeket, számos nagyon szép és nemes udvarhölgyet tartottak maguk mellett, hogy a fiatal emberek velük táncolva lángra gyűljanak, és ezért ne távozzanak el az udvarból, s ily módon híresebbé és még megbecsültebbé tegyék a fejedelmeket. Az efféle [udvari] táncnak a célja dicséretes volt, ahogy azt napjainkban is láthatjuk, hogy egyre inkább elterjed, és nincs olyan város, kastély, villa vagy magánház, ahol ne lenne jelen. Azonban ennek a táncnak már nem az a célja, mint amivel [egykor] létrehozták. A tánc szokása egy adott városban tehát már nem azért létezik, hogy ily módon az idegeneket a városban lakó hölgyek szépsége lenyűgözze, és emiatt letelepedjenek a városban. Ha egy házban gyakorolják a táncot, nem csak azért teszik, hogy gyakran látogassák a vendégek a házat, vagy egyesek állandóan oda járjanak, hanem más céllal is, és így az emberek hol az egyik, hol a másik célt veszik figyelembe. És ha megkérdezik, ez miért van így, nem tudnak rá mást felelni, csak azt, hogy ez a szokás. Ha megkérdezik, miért van ez a szokás, nem tudnak mást mondani, csak azt, hogy a közös szórakozás céljából. Ezért most arra kérek mindenkit, hogy hallgassa meg, hogy a tánc miféle szórakozás, szenvedély valójában s ennek utána elfogulatlanul mondjon véleményt róla.

Néhány helyen azt láttam, hogy a férjes asszonyok táncát nem tekintik meg az emberek, és azt mondják, azért nem, mert jámbor szándékkal nem lehetséges férjes asszonyokkal a tánc. Tehát itt egy férjes asszony felkérése botrányszámba menne, vagy szentségtörésnek számítana. A fiatal lányok táncát viszont nagyon sokan figyelik, és úgy vélekednek erről, hogy a fiatal leányok táncát nézve és szemlélve könnyebben megnyílik az út a lánykéréshez. Más helyeken viszont azt láttam, hogy a fiatal lányok számára tilos a tánc, azt mondván, azért, hogy az emberek ne kövessenek rossz példát. Ha tehát egy fiatal lány táncba menne akkor, nagy és halálos bünt követne el. Ezeken a helyeken azonban a férjes asszonyoknak a tánc engedélyezett, ebből kifolyólag ők azok, akik egész nap és éjjel ropják a táncot. Ha megkérdeznéd tőlük, hogy miért van ez így, nem tudnak rá mást felelni, mint azt, hogy itt ez a szokás. Éppen ezért arra szeretnék rámutatni, hogy a szokásnak ez az álarcája nem fogja fel és nem fedheti el a táncolás oly nagy és rút vétkét, mivel ha elfedné és felfogná, minden helyen és minden személy esetében hasonlóan menne végbe a táncolás.

Jómagam nem találok semmiféle hasznos vagy erkölcsös célt a fiatal lányok vagy a férjes asszonyok táncában, amelyek az embert a nyilvánosság előtt vezetik vagy vezetniük kell őt a tetteiben. Először téled kérdezem meg, Atya, miért viszed leányodat a bálra, vagy miért engeded, hogy odamenjen? Azt feleled, azért, hogy megnézzék, és tetsszen valakinek, és hogy felkérjék a táncra. Jó a válasz, kiváló a szándék, de a terved megvalósulásához vezető út felettébb veszélyes és rossz. Avagy a leányodat nem láthatják-e a házból kilépve is, vagy a templomban, ahonnét pedig kisebb veszélyek árán és a te nagyobb dicsőségedre térhet vissza? Ha meg nem szép a leányod arca és a ruhája csúf, akkor meg miért teszed közszemlére? Ha viszont szép és kedves a leányod, akkor, miért viszed a vásárra? Tudván tudod, hogy a jó bortól (a közmondás szerint) túlszordul a flaska. Neked is van egy célod, a leányodnak is, és a többi embernek is. Hogy ne csak a te észjárásod szerint csodálják a leányodat, hanem a sajátja, és másoké szerint is – vagyis hogy megbámulják, keressék, megkísértsék, és kényeztessék – nos, ebből gyakran következik a más gondolataihoz való alkalmazkodás, amely ellentétes a tiédde.

És vajon te, Férj, miért küldöd örömmel a feleségedet a bálba? Azt mondd, a szokás miatt. De hagyj egy kicsit a szokáshoz való ragaszkodást. Inkább áruld el nekem őszintén és szabadon: miért küldöd a feleséged a bálba? Hallom, hogy azt válaszolod: „– Mert mások is küldik: a vigasztalás közös, az öröm kölcsönös. Van, akinek az én feleségem tetszik, van, akinek a másé.” Most, hogy felfedeztem a rossz okot, könnyű lesz mindenki számára a sajátját meglátnia más örületében. Hiszen ha a feleséged tetszik neked, ha kedves a számodra, és kedveled őt, milyen

módon engedheted meg, hogy mások megérintsék, ide-oda hívják, udvaroljanak neki, és tegyék a szépet neki, és ily módon kötelezve legyen a nejed a válaszadásra is?

Ha a magad kedvére teszed, hogy szép feleségedet csodáld, amint a bálban a táncokat lejti, miért nem kéred meg őt, hogy csak neked táncoljon egy szobában? Ha mások szórakoztatására teszed, nem örülség-e vajon, hogy a feleségedet arra használod, hogy másnak szerezzen örömet? Vagy azt feleled nekem erre, hogy: „– Az örömeik tisztességesek, és én magam is jelen vagyok a táncnál, a tánc hely pedig nyilvános.” Én azonban azt mondom neked erre, hogy ez a játék nem nyeri el a tetszésemet. Te, a férj, egyedül vagy és lát mindenki, sok a rabló és az ismeretlen, a hely botránys, s a cselekedetek zavarosak. Ne jöjj dühbe, szinte már látom, hogy így felelsz majd nekem erre: „– A feleségem jóra való asszony, úgy vélem, hogy tánc közben tisztessége a legkisebb csorbát sem fogja elszenevni.” Tudom, hogy jóra valónak tartod a feleséged, de nem tudom, milyen okból akarod másoknak odaadni őt, sőt ezáltal gyötörni és személyét sok szem és számtalan gondolat célta táblájává tenni. Tudom, azt feleled majd nekem erre, hogy „– Az arany nem lesz foltos sohasem.” Nos, ez igaz, de azért nem kell készakarva a sárba vetni az aranyat sem, hogy bepiszkolódjék. A vár is erős, azonban nem megostromolható, és a titkos ellenségek, éjszakai ostrommal, veszélyes helyen, a csábítás idején be tudják venni.

Bár hétköznapi módon beszélek, azonban nem hagyhatom figyelmen kívül azt, hogy a tánc közben mily nagy belső erővel bírhat egy fejtartás, egy kalapemelés, egy kedves kézszorítás, egy elbűvölő tekintet, egy fennkölt arc, egy váratlan szó, vagy egy szenvedélyes tett.

Egy időben nekem is tetszetek a táncok, és ezért tapasztalatból beszélek. Végül azonban semmilyen kedvező hatást nem látok, amely a táncokból származhatna, és ezzel együtt az a véleményem, hogy az örültek találták fel a táncot a bolondok pedig örültek neki. [Manapság] az örület már annyira a tetőfokára hágott, hogy a férjek egyenesen arra törekednek, hogy a tánc idejére széppé és pompázatosabbá tegyék a feleségüket. A hölgyek pedig annál nagyobb dicsőségnek tartják, ha a többi nő látja szépségüket és azt, hogy tetszést aratnak. A férjek pedig igyekezetükben mindent eladnak, és adósságba verik magukat, csak azért, hogy arany ékszereket vehessenek feleségüknek, gyöngyökkel ékesíthessék fel és ruhákkal halmozhassák el őket. A szép hölgy a ruhákkal a szépségét akarja kiemelni, a rút nő pedig a ruhákkal akarja eltakarni a hiányosságait. Ha egyik vagy a másik asszony nem elégedett, még a templomba se akar elmenni; ha nem küldöd el őket, ím ellenségeskednek, megvetnek téged, szidnak és átkoznak egész évben, és egész Nagybőjtben. Ha viszont boldoggá teszed az asszonyokat, akkor házad, a lehetőségek, a gyermekek pusztulásához vezet. Minden botránynak és rendetlenségnek az állnok Karnevál ezen átkozott szokása [a tánc] az oka.

Most azonban még egy kicsit tovább szeretném vizsgálni a hölgyeket, és általuk megérteni, hogy miért vágyódnak annyira a táncra. Mondd meg nekem, kérlek, ó Hölgyem: miért mész el a bálba? Hallom amint, a hölgy teljes tisztelettel így válaszol nekem: „– Azért megyek a bálba, hogy férjemnek engedelmességek, hiszen ő az én vezetőm.” Nos, az engedelmesség valóban szép erény. Ha azért teszed ezt hölgyem, hogy a férjednek engedelmességek, akkor próbáld meg megkérni őt arra, hogy elégedettségben és biztonságban maradjon otthon veled. Az is lehet, hogy a férjed nem azért igyekszik elmenni a bálba, hogy örömet szerezzen neked, hanem azért, mert nem akarja azt, hogy, te hölgyem, panaszkodj és fiatal lévén rosszul essen neked, hogy miközben mindenki bálba megy, te magányosan ülsz otthon. Ki tudja? Talán azt látva, hogy, te hölgyem, a bálba akarsz menni azért, hogy boldoggá tegyen férjed, elmenekül az éjszakai veszélyek és a nem megfelelő idők, helyek, és személyek nyilvánvaló gonoszságai elől. Hölgyem, ha szereted a férjed, biztosan soha nem engedted majd meg neki, hogy elmenjen veled a bálba, ahonnan csak bajjal és szegyenkezve, vagy magától és másoktól megundorodva tud majd hazatérni. Ha a férjed szeret téged hölgyem, – biztosan elhíheted nekem! – akkor nyugodt és nem színlelő lelket látva, nem fog arra törekedni, hogy mások feleségével mulasson, téged pedig más férfiakkal adjon a

tánc során, hogy szórakoztasd azokat. Mivel szerelmek kölcsönös, s a szerelmes természetől fogva féltékeny és gyanakvó, mindkettőtököt békével fog eltölteni az otthon, ahol egymással elégedetten fogtok nevetni a szomszédok örültségein [ti. a táncon és a bálokon].

Am szinte már hallom, hogy egy másik erényes hölgy így felel nekem: „–Azért megyek el a bálba, mert a zene és az ének tetszik nekem, és szívesen hallgatom a bálban.” Nos, hölgyem, valóban szép erény az ének és a muzsika szeretete, de még harmonikusabb és összhangzóbb, ha az éneket és a zenét a templomban művelik és hallgatják, ahol a hallásod által sokkal jobban tudod elmédet táplálni, hiszen a látvánnyal nem fertőzöd meg magad.

Hallom, hogy erre egy másik hölgy felettébb fennkölt és ünnepélyes módon így felel majd: „–Nekem azért tetszik a tánc, mert a tánc által kifejezik az irántam érzett tiszteletet, és dicsérik a szépségemet.” Eme hölgynek feleljen meg helyettem a saját házastársa, úgy, ahogy én szólok beszélgetőpartneremhez: „–[Én, a férjed,] arra törekszem, hogy senki se kedvezzen a hölgyemnek rajtam kívül, senki más ne dicsérje, becsülje.” Ennek ellenére mégis láthatás néhány olyan – csecsemőkorú gyermekekkel bíró – asszonyt, akik több éjszakán át nyomorult módon sírni hagyják kicsinyeiket, álmos szolgálókra és dajkákra bízván azokat. Mások meg őrizetlenül hagyják a házukat, megint mások meg veszélynek teszik ki a lányukat csak azért, hogy a tánc egyetlen percét se mulasszák el. Nem tudnám megmondani, hogy ezeknek a személyeknek mi lesz a sorsa, azonban nem hiszem, hogy közülük egy is gonosz lenne, hanem pusztán csak az általános szokás miatt van így, mivel ezt parancsolja a Szent Karnevál.

Itt azonban még nem fejeztem be teljesen vizsgálódásomat. Szeretném, ha a férjek és feleségek bensőségebb módon együtt tartanának önvizsgálatot. Abban az esetben, ha a feleség sürgeti a férjet, hogy menjenek el a bálba, akkor azt szeretném, hogy a férj kezdeményezzen. Tehát ha a feleség így szól a férjhez: „–Azért szeretnék elmenni a bálba, mert más nők is mennek, akiknél nem tartom magam sem kevésbé fiatalnak, sem kevésbé szépnek.” Nos, ekkor a férj a következő bölcs választ adhatja nejeének, miszerint: nem akar nagyon drága és nagy árat fizetni a hitvány áruért, amelyből csak kára származhat és nem lehet semmi nyeresége. „–Mire jó neked az hölgyem – válaszolhat a férj – hogy másoké legyen az, amelyet csak én szeretek és kedvelek, mert szép és fiatal? Mások dicsérik a benned levő méltóságot és okosságot, és örvendezzenek felette, azonban a szépséged és a fiatalágod csak az enyém, csak engem illet, és nekem kell értékelni azokat és engem kell, hogy örömmel töltsenek el, nem pedig másokat.”

A másik esetben, ha viszont a férj ösztökéli a feleségét, hogy menjenek el a bálba, akkor a jámbor feleségnek az okot kell megkérdéznie. Ha erre a férj így felel: „–Azért kell elmennünk a bálba, hogy te, hölgyem egy kicsit szórakozz és kikapcsolódj.” Erre a feleség illendően ezt a feleletet adhatja a férjének: „–Számomra a szórakozást az Ön társasága jelenti, a kikapcsolódást pedig az otthon, a család és a gyermekek őrzése.” Ha erre a férj azt az ellenvetést teszi, hogy a feleség azért menjen el a bálba, hogy férjének társadalmi megbecsülése elősegítse, oly módon, hogy asszonya mások előtt arannyal, ékszerekkel és ruhákkal ékesen jelenik meg a bálban. Erre a jámbor feleség így feleljen: „–Ezer más – kevesebb rossz érzéssel és nagyobb tisztességgel járó – alkalom kínálkozik arra, hogy ennek az általános társadalmi elvárásnak – mind nyilvánosan mind magánjellelően – eleget tegyek.” Amikor a férj látja és hallja a mértéktartó feleség okos válaszait, a bálon való megjelenéssel kapcsolatos szerfőlött bosszantó szándéka helyett, valami egészen más dolog üt majd szeget a fejébe otthon és az otthonon kívül egyaránt. Mivel igaz és valódi szerelemmel szereti feleségét, boldogan és elégedetten élnek majd együtt, ahogyan kell, egymás társaságában élvezik az igazi Karnevált, az igazi táncokat és az igazi ünnepeket. Ó, hogyan kacagnak majd akkor, amikor meghallják, hogy az egyik vagy a másik szomszéd hazatérve a bálról, a hóban, az esőben, a szélben remegve, hangosan dörömböl a kapun, kiabálván, hogy nyissák ki neki a kaput. Az álmos szolgálókkal ordibál majd, akiknél nincs lámpás, és nem gyújtották meg és nem őrizték a

tüzet sem. És így ezeknek a szomszédoknak átfázva, fáradtan, kimerülve kell majd a kihűlt ágyba lefeküdniük. Pihenésük azonban nyugtalan lesz, álmukban zavaros képeket látnak majd, és a fülükben még egyre csak a riccsajok csengenek.

Ó mily elégedettség tölti majd el a férjet, mikor másnap a köztereken kavargó sokaságban meghallja egyik, vagy másik nő beszédét: „–Amaz tegnap este udvariatlan volt a bálon, és nem járt a kedvébe valamelyik úrnak; a másikat pedig megszólták, mert túlságosan kedves volt egy másik személyhez; emez meg mennyire kedves volt, amaz pedig mennyire ellentmondásos!” Az előrelátó férj örül, hogy a maga feleségét nem küldte el a bálba, hogy oly sok szem, kedélyállapot és nyelv prédájául és célpontjaként szolgáljon. Másrészt mennyi vigaszt fog érezni a jó feleség is, miközben másnap hallja emennek a férjét, hogy mennyire dühös a feleségére, és egy bál miatt éppen kérdőre vonja a feleségét. Ama másikat pedig hazajöve megbántották. Így a jámbor férj és feleség között viszont megnövekszik a bizalom és a kölcsönös szerelem, amelyet egymás iránt éreznek, mivel a fenti megbotránkoztatások nélkül, rossz szavaktól, és veszélyektől mentesen tekinthetnek egymásra.

Végezetül, gondoljuk át jó szívvel, hogy mi is a bál önmagában, amelyért a férfiak és nők annyi hiúságot és örültséget hajlandók megtenni. Nem filozófiai meghatározásokkal és jogi leírásokkal bíbelődve, hanem mindenki számára nyilvánvalóan és szembetűnően bemutatva szólok erről.

Egy, a tánc minden rendezettségét nélkülöző látványáról szóló, meghatározást szeretnék bemutatni. Ha az egyik táncos egy kicsit leemel az arcáról a Szokás álarcát, és kívülről nézve vesz részt ebben a szokásban, rögtön rá fog jönni, hogy az a nőket kevésbé erkölcsössé, a fiatalokat szabadossá, az öregeket bűnös vággyal teltekké, és mindenkit értelmétől megfosztottá tesz. A Szokás látva a tánchoz tartozó összevisszaságot, rögtön arra fog törekedni, hogy a nőket kevésbé erkölcsössé, a fiatalokat szabadossá, az öregeket bűnös vággyal teltekké, és mindenkit értelmétől megfosztottá tegyen. Ezért nem csoda, hogy nevetnek rajtunk az ázsiai, idegen népek, akik ellenségei az igaz vallásnak és civilizációnak, és azt mondják, hogy évente egyszer mi keresztények megbolondulunk – a Karnevál időszakára célozva mindezzel.

A másik meghatározás, amely által a tánc ostobasága felismerhető, az, ha a tánc alatt ténylegesen, vagy csak képzeletben elnémitjük a zenét. Ha nem hallod a füleddel a zenét, akkor egyszerre egy fátyol hullik le a szemedről, amely addig eltakarta előled, hogy miben is rejlik a tánc örültsége. Ekkor, a lehető legizléstelenebb és leggyomorforogatóbb dologra fogsz bukkanni, amit csak el tudsz képzelni: mindenféle korú és helyzetű férfiak és nők, álarcokkal és anélkül, összekeveredve és egymással vegyülve, csodálják, lenyűgözik, és megérintik egymást, lökdösődnek, ki erre, ki arra forgolódik. Micsoda hiúság! Milyen örültség!

Most, miután felfedeztük a Karnevál torz külsejét és a szokás álarcát arcáról és követői arcáról levettük, jobban és világosabban látjuk már a károkat, a rossz dolgokat, a cselvetéseket, a rablásokat, erkölcstelenséget, tolvajlásokat, és az összebeszéléseket, amelyeket a szolgálók, a szolgák, és más házi cselédek követnek el az egyes emberek otthonaiban, miközben a házigazdák a bálokon táncolnak. Ó, a hízelgők, a gyilkosok, a rablók, az élősködők, a részegek és más szörnyetegek mily szörnyű hadserege jelenik meg előttem!

Ó milyen emberek is ezek, akiről külön-külön beszédet lehetne tartani, szegyéntelen komédiázásuk, felesleges dárídóik, mértéktelen költekezésük, hiábavaló játszadozásaik miatt! Mindezek az önmagukban oly káros és ránézésre oly furcsa szokások miatt, amelyeket, úgy vélem, ha gondolkodik a lélek, nem tűrhet tovább, és a nyelv sem szenvedhet el. Eme tökéletlen módon, a tetőpontján szakítom meg előadásomat: micsoda idők, micsoda erkölcsök!⁸

(A szöveget olaszból fordította: Bobay Orsolya. A lábjegyzeteket Tóvay Nagy Péter készítette.)

⁸ Cicero – Catilina elleni első beszédéből származó – híres szállóigeje.

Gara Márk

Anda Margit hagyatéka a Táncarchívumban *

Anda-album¹

1. lap (verso), é.n., n.a., Az önző óriás. (Vajda M. Pál képriortja).
2. lap (recto), é.n. n.a., Az infánsnő születésnapja (fotó: Vajda M. Pál).
2. lap (verso, 1.), 1936, A Magyarság Évkönyve, Balett-termi gyerekfotó.
2. lap (verso, 2.), 1936, A Magyarság Évkönyve, Balett-termi gyerekfotó.
2. lap (verso, 3.), 1934-35?, n.a. Gyerekjelenet Az önző óriás című darabból.
2. lap (verso, 4.), 1936.03.06., Színházi Élet, Játékdoboz fotó.
2. lap (verso, 5.), 1937.02.27., Magyarság, Tuba néni jubilál.
2. lap (közte), 1937.10.09. Magyar Királyi Operaház, Csongor és Tünde, A tükör, Csárdajelenet (plakát). Megjegyzés: Anda Margit, Ördögfi.
3. lap (recto ,1.), 1937.02.14., Színházi Élet, Muzsika fantázia (Szalay Karola fotó).
3. lap (recto ,2.), 1937.11.14., Színházi Élet, Iphigenia Aulisban (fotó, gyerek szereplőkkel)
3. lap (recto ,3.), 1937.10.06-12., Magyar Színpad, A Csongor és Tünde szereposztása, Megjegyzés: Anda Margit, Ördögfi.
3. lap (verso, 1.), 1938.02.20-26., Színházi Élet, Az Opera elemistái tanításáról (fotó).
3. lap (verso, 2.), ?év.02.02., n.a., Jótékonyági hangverseny meghívó részlete, Boccherini: Menüett című művében fellépnek a növendékek.
4. lap (recto, 1.), 1938.10.29., Színházi Élet, Mária Veronika (fotó).
4. lap (recto, 2.), é.n., n.a., Mária Veronika (fotó).
4. lap (recto, 3.), 1938.10.30., Nemzeti Újság, Mária Veronika (fotó).
4. lap (verso, 1.), 1939.03.07., Magyar Nemzet, A Nádasi Stúdió előadása a Magyar Színházban.
4. lap (verso, 2.), 1939-március, Magyar Artisták Lapja, A Nádasi Stúdió előadása a Magyar Színházban.
4. lap (verso, 3.), 1939.03.05., n.a., Nádasi Marcella autográf terve Anda Margit dongó jelmezéhez.
5. lap (recto, 1.), 1939.03.05., Nádasi Stúdió műsorfüzete.
5. lap (recto, 2.), 1939-március, Délibáb, Fotó az előadásból.
5. lap (recto, 3.), 1939.03.07., Népszava, a Nádasi Stúdió előadása a Magyar Színházban (Jemnitz Sándor írása).
5. lap (recto, 4.), 1939.03.07., Új Magyarság, a Nádasi Stúdió előadása a Magyar Színházban.
5. lap (recto, 5.), 1939.03.07., Új Nemzedék, a Nádasi Stúdió előadása a Magyar Színházban.
5. lap (verso, 1.), 1939.04.22., meghívó (Árboczászló avató ünnepély). Megjegyzés: Anda Margit, Ördögfi.

¹ Készült a K 81672 számú OTKA kutatás keretében.

¹ Az adatok közlésének sorrendje: lap, oldal, szám, a megjelenés dátuma, a megjelenés helye / forrása, a tétel leírása.

forrásközlés

5. lap (verso, 2.), 1939-május, Magyar Haditengerészeti Egyesület Közleményei, Árboczászló avató ünnepélyről szóló tudósítás.
6. lap (recto, 1.), 1939.06.04., Nádasi Stúdió, műsorfüzet.
6. lap (recto, 2.), 1939.06.13., Nemzeti Újság, a Nádasi Stúdió évadzáró előadása az Andrassy Színházban.
6. lap (recto, 3.), 1939.06.06., Pesti Napló, a Nádasi Stúdió évadzáró előadása az Andrassy Színházban.
6. lap (recto, 4.), 1939.06.06., Magyar Nemzet, a Nádasi Stúdió évadzáró előadása az Andrassy Színházban.
6. lap (verso, 1.), 1939.06.04., Képes Krónika, Lohengrin fotó.
6. lap (verso, 2.), 1938.12.06., Függetlenség, Dido és Aeneas (fotó).
6. lap (verso, 3.), 1940.03.24., meghívó locsoló estélyre.
6. lap (verso, 4.), 1940.04.23., Magyar Nemzet, balettvizsga (P. Gy.).
6. lap (közte) 1940.12.25., Magyar Királyi Operaház, plakát: Babatündér (Anda Margit – Bohóc).
7. lap (recto, 1.), 1940.04.21., Nádasi Stúdió műsorfüzete.
7. lap (recto, 2.), 1940.04.23., Népszava, A Nádasi Stúdió bemutatója az Operett Színházban (Jemnitz Sándor)
7. lap (recto, 3.), 1940.04.23., Nemzeti Újság, A Nádasi Stúdió bemutatója az Operett Színházban
7. lap (verso, 1.), 1940.05.14., Pest, Nílusi legenda 4 próbafotó.
7. lap (verso, 2.), é.n., n.a., Nílusi legenda előadásfotó.
7. lap (verso, 3.), 1940.05.25., Pesti Hírlap, Nílusi legenda, Lányi Viktor.
8. lap (recto, 1.), 1940.06.09., Nádasi Stúdió műsorfüzete.
8. lap (recto, 2.), 1940.06.13., Nemzeti Újság, balettvizsga beszámoló.
8. lap (recto, 3.), 1940.06.11., Újság, balettvizsga beszámoló.
8. lap (recto, 4.), 1940.06.10., Magyarország, balettvizsga beszámoló.
8. lap (verso, 1.), 1941.02.02., meghívó farsangi estélyre.
8. lap (verso, 2.), 1940.06.16., Képes Krónika, Faust jelenet - vélhetően a Margitszigetről.
8. lap (verso, 3.), 1941.05.08., n.a., A babatündér – Jótékonyági előadás (Anda Margit Bohóc).
8. lap (verso, 4.), 1940.12.25-31., Magyar Színpad, A babatündér szereposztás.
8. lap (közte), 1941.12.27., Magyar Királyi Operaház, plakát: Seherezádé, A babatündér.
9. lap (recto, 1.), 1941.05.11., Nádasi Stúdió műsorfüzete.
9. lap (recto, 2.), 1941.05.11., Ünnepe, vizsgaelőadás az Operett Színházban (R.).
9. lap (recto, 3.), 1941.05.12., Pester Lloyd, vizsgaelőadás az Operett Színházban (Palasovszky Ödön).
9. lap (recto, 4.), 1941.05.13., Népszava, vizsgaelőadás az Operett Színházban (Jemnitz Sándor).
9. lap (verso, 1.), 1941.06.02., plakát: a Nádasi Stúdió szegedi vendégszereplésről.
10. lap (recto, 1.), 1941.06.02., plakát: a Nádasi Stúdió szegedi vendégszereplésről.
10. lap (recto, 2.), 1941.06.04., Délmagyarország, a Nádasi Stúdió szegedi vendégjátékának kritikája.
10. lap (recto, 3.), 1941.06.04., Szegedi Napló, a Nádasi Stúdió szegedi vendégjátékának kritikája.
10. lap (recto, 4.), é.n., levelezőlap Hamburger Gyulánénak Szegedről a vendégszereplők aláírásával, autográf Nádasi és Nádasiné aláírással.
10. lap (verso, 1.), 1941.04.23-29., Színházi Élet, Tell Vilmos balett-tabló a II. felvonásból.
10. lap (verso, 2.), 1942.08.21., Rádióélet, 2 fotó a Cinka Panna margitszigeti előadásából.
11. lap (recto, 1.), 1942.01.23., Képes Vasárnap, képes riport az Opera balettkolájából.
11. lap (recto, 2.), 1942.01.24., Délbáb, 2 fotó balerinákról.

11. lap (verso, 1.), 1942-február, Das Schaffende Ungarn, 3 fotó balerinákról.
12. lap (recto, 1.), 1943.01.22-28., Film, Színház, Irodalom, 7 fő képpel az Opera balettkarából, Anda M, Ákos Edit, Géczy Éva, Horváth Erzsi, Kálmán Etelka, Patócs Kató, Pintér Margit.
12. lap (verso, 1.), 1942.12.31., Esti Kurír, Sylvia felújítás (K.I.).
12. lap (verso, 2.), 1943.01.04., Esti Kurír, Anda M. beugrott a Sylviába (papnő).
12. lap (verso, 3.), 1942.12.30-01.05., Magyar Színpad, Sylvia felújítás.
12. lap (verso, 4.), 1942.12.30-01.05., Magyar Színpad, Sylvia felújítás.
12. lap (verso, 5.), 1943.01.09., Délibáb, Sylvia felújítás.
12. lap (közte), 1943.01.03., plakát: Sylvia (Magyar Királyi Operaház).
12. lap (közte), 1943.01.03., plakát: A korsó (Magyar Királyi Operaház).
12. lap (közte), 1943. 01.08., plakát: Álomjáték (Magyar Királyi Operaház).
13. lap (recto, 1.), 1943.01.01., Népszava, Sylvia felújítás (Jemnitz Sándor).
13. lap (recto, 2.), 1943.01.05., levél Anda M. anyjának Jemnitz Sándortól, annak autográf aláírásával.
13. lap (recto, 3.), é.n., n.a., fotó: Ottrubay Melinda és Sallay Zoltán a Sylviában.
13. lap (recto, 4.), 1942.12.31., Nemzeti Újság, Sylvia felújítás (Dietl Fedor).
13. lap (verso, 1.), 1943.01.12., Magyar Színpad, A Sylvia előadás színlapja.
13. lap (verso, 2.), 1943.01.01., Pesti Hírlap, Sylvia felújítás (lv.).
- 14–40. Üres lapok.

Szabadon álló mellékletek az Anda Margit művészalbumhoz

- 2 db azonos plakát a Nádasi Stúdió 1941.06.01-i szegedi vendéjátékáról.
- 1943.04.03., plakát: A háromszögletű kalap (Magyar Királyi Operaház).
- 1943.04.03., plakát: Csárdajelenet (Magyar Királyi Operaház).
- 1943.04.07., plakát: Nílusi legenda (Magyar Királyi Operaház).
- 1943.04.07., plakát: Csárdajelenet (Magyar Királyi Operaház).
- 09.03., plakát: a MOVE Gyóni Géza Irodalmi Csoportja kívánsághangversenye (Morgányi Fini, Anda M. Martinovics I. Devecsery L, Jeles L, Tóth L.+ Kiss Manyi, Ráczi Vali).
- 1942.09.05., plakát: az operai vendégzereplésről, Sallay, Ottrubay, et al (Debreceni Csokonai Színház).
- 1949.01.04., plakát: Sakuntala (Magyar Királyi Operaház).
- 1949.01.04., plakát: A rózsza lelke (Magyar Állami Operaház).
- 1949.01.04., plakát: Sylvia (Magyar Állami Operaház). Megjegyzés: Diana – Anda Margit.
- 1949.01.04., plakát: Bolero (Magyar Állami Operaház).

Anda-füzet

Anda Margit füzet

1. oldal, 1. jelzet, Mesék Svábföldről fekete-fehér kép.
2. oldal, 1. jelzet, ismeretlen táncosnő.
3. oldal, 1. jelzet, ismeretlen táncosnő.
3. oldal, 1. jelzet, Csipkerózsika fekete-fehér kép.
4. oldal, 1. jelzet, fekete-fehér kép.

forrásközlés

5. oldal, 1. jelzet, Mesék Svábföldről fekete-fehér kép.
5. oldal, 2. jelzet, A púpos lovacska fekete-fehér kép.
6. oldal, 1. jelzet, Genevieve Moulin fekete-fehér kép.
6. oldal, 2. jelzet, A Scala balettnövendékei színes kép.
6. oldal, 3. jelzet, Irina Baronova, fekete-fehér kép.
6. oldal, 4. jelzet, Tania Leskowa, fekete-fehér kép.
7. oldal, 1. jelzet, cikk a Cieplinski-balettről ismeretlen forrásból sz.p.szerzővel.
7. oldal, 2. jelzet, Lilian Harvey fekete-fehér kép (Elssler filmből) Ufa fotó
8. oldal, 1. jelzet, Lilian Harvey fekete-fehér kép (Elssler filmből) Ufa fotó
9. oldal, 1. jelzet, Ljubov Rosztova fekete-fehér kép
10. oldal, 1. jelzet, Pesti karnevál fekete-fehér a a milanói Scalából
10. oldal, 2. jelzet, 3 ismeretlen táncosnő fekete-fehér képe a „londoni balettiskolából”
11. oldal, 1. jelzet, Pesti karnevál fekete-fehér kép a a milanói Scalából
12. oldal, 1. jelzet, Magyar október - fekete-fehér kép a balettből Nives Poli koreografálta a Scalának
13. oldal, 1. jelzet, 2 fekete-fehér kép egy háborús témájú balettből „Ziel für heute Nacht”
14. oldal, 1. jelzet, ismeretlen táncosnők fekete-fehér kép
14. oldal, 2. jelzet, Patócs Kató fekete-fehér kép
15. oldal, 1. jelzet, Vashegyi Ernő, Patócs Kató és ismeretlen férfi táncos
15. oldal, 2. jelzet, spicc-cipő
15. oldal, 3. jelzet, ismeretlen táncosnők fekete-fehér kép
15. oldal, 4. jelzet, Vashegyi Ernő, Patócs Kató és ismeretlen férfi táncos.
16. oldal, 1. jelzet, György László: Tánc, a lélek diadala - interjú Milloss Auréllal, é.n. Valószínűleg 1942-ből.
17. oldal, 1. jelzet, Kreutzberg táncol, é.n.
18. oldal, 1. jelzet, Harangozó: Rómeó és Júlia kép (Vera Ilona, Sallay Zoltán)
19. oldal, 1. jelzet, Civil fekete-fehér kép Vera Ilonáról és Sallay Zoltánról
19. oldal, 2. jelzet, Harangozó: Rómeó és Júlia kép (Vera Ilona, Sallay Zoltán)
19. oldal, 3. jelzet, Harangozó: Rómeó és Júlia kép (Vera Ilona, Sallay Zoltán)
19. oldal, 4. jelzet, Civil fekete-fehér kép Vera Ilonáról és Sallay Zoltánról
20. oldal, 1. jelzet, Sybill - Valcer (Harangozó koreográfia) Vera Ilona és Harangozó
20. oldal, 2. jelzet, Sybill - Valcer (Harangozó koreográfia) Vera Ilona és Harangozó
21. oldal, 1. jelzet, Vera Ilona és Harangozó
21. oldal, 2. jelzet, Vera Ilona a rúdnál
21. oldal, 3. jelzet, operai balettnövendékek
22. oldal, 1. jelzet, Vera Ilona spicc-cipőt húz
22. oldal, 2. jelzet, A pórul járt kérő
22. oldal, 3. jelzet, Nílusi legenda vagy Aida balettbetét (Vera Ilona)
22. oldal, 4. jelzet, A korsó (Vera Ilona, Harangozó Gyula, Szalay Karola)
22. oldal, 5. jelzet, Vera Ilona és Harangozó Gyula
23. oldal, 1. jelzet, 6 fekete-fehér kép Ottrubay Melindáról
24. oldal, 1. jelzet, 4 fekete-fehér kép Ottrubay Melindáról
24. oldal, 2. jelzet, Ottrubay a Seherezádéban? 2 fekete-fehér kép
25. oldal, 1. jelzet, ismeretlen fekete-fehér kép (ugyanabból a darabból).
26. oldal, 1. jelzet, 2 ismeretlen fekete-fehér kép (ugyanabból a darabból).
27. oldal, 1. jelzet, 3 ismeretlen fekete-fehér kép (ugyanabból a darabból).
28. oldal, 1. jelzet, Jadine Wong a Holdistennőben fekete-fehér kép

29. oldal, 1. jelzet, Jadine Wong a Holdistennőben 2 fekete-fehér kép
 29. oldal, 2. jelzet, egyiptomi témájú balett részlete
 30. oldal, 1. jelzet, fiatal balettnövendékek
 30. oldal, 2. jelzet, fiatal balettnövendékek
 31. oldal, 1. jelzet, fiatal balettnövendékek, Mészáros Ági? Hamala I?
 31. oldal, 2. jelzet, fiatal balettnövendékek.
 31. oldal, 3. jelzet, fiatal balettnövendékek.
 32. oldal, 1. jelzet, fekete-fehér kép a rigai balettből
 32. oldal, 2. jelzet, fekete-fehér kép a rigai balettből
 32. oldal, 3. jelzet, fekete-fehér kép a rigai balettből
 32. oldal, 4. jelzet, fekete-fehér kép a rigai balettből Aina Janson, Alexander Lemberg, Edit Pfeifer
 32. oldal, 5. jelzet, fekete-fehér kép a rigai balettből Oswald Lemanis bm
 33. oldal, 1. jelzet, 5 fekete-fehér kép Rosalie Chladekról, A kaméliás hölgyből
 34. oldal, 1. jelzet, ismeretlen táncosnő páros
 34. oldal, 2. jelzet, ismeretlen táncosnő
 34. oldal, 3. jelzet, 8 Eros Volusia kép
 35. oldal, 1. jelzet, 2 ismeretlen táncos
 36. oldal, 1. jelzet, táncvizsga??

Szóló tételek

1. Operaházba szóló jegyek

- 1.1. 1936. 02. 26. este, Az infánsnő születésnapja, Az önző óriás.
 1.2. 1936. 12. 20. este, Aida.
 1.3. 1939.10.18. este, Faust.
 1.4. 1940. 12. 15. A cigánybáró.
 1.5. 1941. 03. 09. Nílusi legenda.

2. Kivágatok

- 2.1. Ismeretlen újság, é. n. Kostya Sándor: A Hajós utcai Iphigenia Aulisban, cikk 3 képpel, Bordy Bellával.
 2.2. Délibáb, é.n. Képes strandinterjú az Operaház táncosnőivel (a Palatinuson?): Nádasi Ferenc, Horváth Erzsébet, Géczy Éva, Patócs Kató, Csinády Dóra, Ákos Edit, Mák Magda.
 2.3. Délibáb, 1943. 03. 27. Északiak című operáról riport. Képriport az Ukrán Opera balettkaráról, képekkel: Coppéliából.
 2.4. Délibáb, 1943.január, Merly István: Magyar honvédek az Ukrán Operában.
 4 db Coppélia képpel, interjú egy Bulatova nevű táncosnővel.
 2.5. Pesti Műsor 1948.12.31-1949.01.06. Benne A denevér, Sába királynője, Sakuntala, A rózsaelke, Nádasi: Sylvia szereposztásokkal. Az utolsóban Anda Margit Diana szerepében. Továbbá Bolero (benne Anda Margit) és az Igor herceg.
 2.6. Pesti Műsor 1948.04.01-04.07. Cieplinski: Coppélia, Harangozó: Rómeó és Júlia, Bolero szereposztások.

forrásközlés

3. Egyéb tételek

- 3.1.** Belépő a Margitszigetre (szabadtéri színpad) Andreikovits Margit részére autográf aláírással.
- 3.2.** Boríték nélküli levél 1948.03.25-i keltezéssel Szabados Piroska autográf aláírásával. A Magyar Színészek Szabad Szakszervezetének Nőbizottsága állandó gyűlésére szóló meghívó.
- 3.3.** Távirat Anda Margitnak 1940.12.25. (Budapest, Jósika u. 4. fsz. 3). Karácsonyi jókívánság Évitől.
- 3.4.** Meghívó és műsor a Finn Nagykövetségre 1941.03.08. Erna Sack és Szelezky Zita énekel. Tánchetétek: Strauss: Keringő (Bartos Irén, Pintér Margit, Patócs Kató, Tóth László, Tatár György, Gál Andor), Faust részletek (Anda Margit, Éhn Éva, Csinády Dóra), Hubay: Magyar tánc (Horváth Erzs, Géczy Éva, Hamala Irén, Suba Gyula, Vashegyi Ernő, Gál Andor). Zongorán közreműködik: Földes László.
- 3.5.** OTBA lelet 1947-ből.
- 3.6.** Levél nélküli boríték nagys. Hamburger Gyulánénak címezve.
- 3.7.** Négy darab meghívó és műsor a Ritmus Hangversenyrendező Vállalat koncertjére a Pesti Vígadóban 1944.10.08-án. Anda Margit Delibes Sylviájából a Pizzicatót táncolja.

4. Műsorfüzetek

- 4.1.** Nádas Stúdió előadás (1937. 05. 22., Magyar Színház).
- 4.2.** Nádas Stúdió előadás (1938. 02. 20., Magyar Színház).
- 4.3.** Nádas Stúdió előadás (1939. 03. 05., Magyar Színház).
- 4.4.** Nádas Stúdió előadás (1940. 06. 05., Andrassy Színház).
- 4.5.** Nádas Stúdió előadás (1941. 05. 11., Operettszínház).
- 4.6.** A MÁO vendégjátéka a moszkvai Bolsojban 1965.06.22–07.05.
- 4.7.** Milanói Scala 1965/66-os évad, A végzet hatalma.
- 4.8.** Az NDT vendégjátéka. 1987.10.02–04. Fővárosi Operettszínház.

Fuchs Livia

Ortutayné Kemény Zsuzsa, Palasovszky Ödön hagyatékok a Táncarchívumban*

Ortutayné Kemény Zsuzsa hagyatéka

A hagyatéknak leltári száma: 33 (HGY-33)

A feldolgozott dobozok száma: 9.

A dobozok tartalma:

2011.1. Levelek

- 2011.1.1. (szerző: Ortutayné Kemény Zsuzsa)
- 2011.1.2. (címezett: Ortutayné Kemény Zsuzsa)
- 2011.1.3. vegyes (szerző: ismeretlen)
- 2011.1.4. vegyes (szerző: ismert, vegyes)

2011.2. Kéziratok

- 2011.2.1. (szerző: Pór Anna)
- 2011.2.2. (szerző: Ortutayné Kemény Zsuzsa)
- 2011.2.3. (szerző: L. Merényi Zsuzsa)
- 2011.2.4. (szerző: Vitányi Iván)
- 2011.2.5. (szerző: ismeretlen)
- 2011.2.6. (szerző: vegyes, ismert)
- 2011.2.7. (szerző: Körtvélyes Géza)

2011.4. Aprónyomtatványok: Műsorok – Prospektusok

2011.5. A NÉKOSZ iratai

2011.6. A Táncművészet szerkesztőségi iratai

2011.7. Adatbank

2012.8. Fordítások

2012.10. Magyar Táncművészek Szövetsége (és előzményeinek) iratai

* Készült a K 81672 számú OTKA kutatás keretében.

forrásközlés

H-Gy 33.
Levelek – 2011.1.
Helye: 4.doboz,
2011.1.1.

- 2011.1.1.1. 1 cédula autográf válaszvázlat Révay József levelére (lásd: 2011.2.6.6.)
1 gépelt oldal kifogások Révay táncjátékával kapcsolatban

2011.1.2.

- 2011.1.2.1. Dr. Gegesi Kiss Pál dékán [Orvostudományi Egyetem] gratuláció a „Szoci-
alista Munkáért Érdemérem”-hez, 1955. ápr. 19. (boríték is)
- 2011.1.2.2. Galló Ernő Nyomda és Papíripari Dolgozók Szakszervezetének elnöke: gra-
tuláció a kormánykitüntetés alkalmából, 1955. ápr.19.
- 2011.1.2.3. Barcza László és Zsuzsa [Távközlési Kutató Intézet] gratuláció a családot ért
kitüntetés áradathoz, 1955. ápr. 16.
- 2011.1.2.4. Ujlaki Kálmán, Külügyminisztérium Tájékoztatási Főosztály Szerkesztési
oszt.vez. Engedély a Táncművészet és két [külföldi] lappal közvetlen kapcso-
latfelvétel lehetőségéről.
1955. jan. 20. Minősítés: Titkos, sajátkezű felbontás!
- 2011.1.2.5. [B. Egey] Klára autográf levele Anna Pavlova születési évének kiderítéséről
É. n. Szegedről, de nem postán, borítékkal, 1955. febr.16.
- 2011.1. 2. 6. Oláh Gusztáv autográf levele borítékkal, 1955. jan. 22.
Tárgy: megbeszéltek cikk elhalasztása, betegsége és a Borisz Godunov rendezése-
tervezése miatt
- 2011.1.2.7. Oláh Gusztáv autográf levele, borítékkal, é. n.
- 2011.1.2.8. Sebestyén Nándorné, Magyar Nők Demokratikus Szövetsége kulturális oszt-
ályvezető: felkérés részvételre az alakuló kult. biz. munkájába, 1954. nov. 18.
- 2011.1.2.9. Rácz György [Magyar Rádió] cikkét kéri vissza, amit eleve nem a Táncmű-
vészetnek küldött, 1956. jan. 31.
- 2011.1.2.10. Lakatos István, Kolozsvár, egy írást küldött mellékelve, 1956. jan. 17.
- 2011.1.2.11. Dr. Csobányi Zoltán, nem szakmabeli kérelem Szigeti Magda néptáncoktató
újébóli vizsgáztatása ügyében, 1955.ápr.13.
- 2011.1.2.12. Révay József autográf szignó,1.old., gépelt, 1951.márc.10.
- 2011.1.2.13. Losonczy Ágnes (Népművelési Min.) gépelt, 1955. szept. 2.
Tárgy: javaslat kérése a Táncművészeti Szövetség Tudományos értesítőjére
- 2011.1.2.14. Kaposi Edit (Népművészeti Intézet), 1953. jan. 23.
Tárgy: Lektorálás: Haromy Júlia dolgozata (lásd kéziratok: 2011.2.6.11.)
- 2011.1.2.15. Tamás István (Magyar Dolgozók Pártja) stencilezett levele a kulturális lapok
terjesztéséről, 1955. febr. 16.
- 2011.1.2.16.-20. Képeslapok 5 db,
16. Képeslap, Szeged, 1950. aug.15. autográf szignók: Csinády, Fülöp, Kál-
mán + két ismeretlen
Tárgy:üdvözlés
17. Barkóczy Sándor Moszkvából
18., 19., 20. három szignó (Margit, ?, K. János) azonosíthatatlan

- 2011.1.2.21. Autográf, szerző: L. Merényi Zsuzsa, 1955. febr. 23. , borítékkal
Tárgy: nem akarja megírni egy korábbi cikke folytatását, ezt indokolja
- 2011.1.2.22. Vojnich Iván és Sík Ferenc által szignált, de előbbi autográf levele közösen írt cikkükkel kapcsolatban, melynek tárgya az ÁNE, ill. [Rábai] Miklós nyilatkozata, 3 oldal, Héviz, 1955. jan. 17.
- 2011.1.2.23. Vojnich Iván autográf, Sík Ferenc szignójával, 2 oldal, a lapnak küldött második cikkükről, bár az első nem jelent meg. Brüsszel, 1955. febr. 26.
+ 2 oldalas autográf (közös szignóval): megállapodás a La Danse című francia lap szerkesztőjével jövőbeli az együttműködésről a két lap között. Párizs, 1955. febr.17.
Borítékban
- 2011.1.2.24. Autográf, szerzők: Sík Ferenc és Vojnich Iván, Brüsszelből, 1955. febr. 22., borítékkal
Tárgy: cikket ígérnek a lap márciusi számába a Párizsban látottakról + a róluk megjelent cikk fordítását
- 2011.1.2.25. 1 oldal, gépelt, 1948. dec.17., írta: Margit, Dukáné
Tárgy: háttéranyag egy tanfolyamról O.-né részére
- 2011.1.2.26. 2 oldal autográf, é. n. írta: Szentpál Olga
Panaszkodik a túlterheltségéről, mert az elemzés tölti ki minden idejét, ezért kevesebb órát tartana
- 2011.1.2.27. Fél oldalas, gépelt, autográf szignós, írta: Gábor Anna, céges (Népművészeti Intézet) papíron, 1951. jún.6.
Tárgy: kísérőlevél egy MMOK beszámolóhoz
- 2011.1.2.28. 1 oldalas autográf, írta: Pór Anna, é. n.
Tárgy: anyagi problémák gyűjtéssel, filmezéssel kapcsolatban
- 2011.1.2.29., 30. 29. 1 oldal gépelt, írta: Morvay Péter, é. n. Címzett: Ortutayné miniszterné asszony!
Tárgy: kiadvány költségvetése
30. 1 oldal, gépelt, 1950. júl.30., írta: Morvay Péter
Tárgy: kutatással kapcsolatos beszámoló
- 2011.1.2.31. Fél oldalas, gépelt, 1955. márc.26., írta: Teknős Péter
Tárgy: köszönet, hogy megvédte

2011.1.3.

- 2011.1.3.1. Gépelt, 3. old., másolat, 1945. máj. 12.
Szerző nincs jelölve!
Címzett: gróf Teleki Géza, Vallás és Közoktatási Minisztérium
Tárgy: javaslat a Színművészeti Főiskola táncművészeti tagozatának felállítására
- 2011.1.3.2. Gépelt, szignó nélkül, é. n.
Címzett: Belügyminiszter
Tárgy: belügy terve egy hároméves mozgásképző tanfolyam indítása.
- 2011.1.3.3. 2 oldalas gépelt másolt, 1948. szept.24.
Címzett: „A Kultuszminisztérium Művészeti Főosztálya”
Tárgy: konfliktus az operaházi és a magántáncosok között.

forrásközlés

- 2011.1.3. 4. 2 oldalas gépelt másolat, 1948. szept.27.
Címzett: „Szakszervezeti Tanács Kulturális Osztálya”
Tárgy: operai vándor társulat átszervezése operai tagokon kívüli művészekkel
Szigónó ceruzával, autográf: Sillye Kálmán

2011.1.4.

- 2011.1.4.1. M.T.Sz. 1 db gépelt és 1 db stencilezett meghívója 1955-ből + 1 db stencilezett meghívó é. n.
Aláírás: Körtvélyes Géza
- 2011.1.4.2. Népművelési Minisztérium 2 db 1955-ös gépelt meghívója
- 2011.1.4.3. Á.B.I. 2 db gépelt meghívója 1956-ból
- 2011.1.4.4. Magyar Táncművészek Szövetsége 2 db gépelt és 3 db stencilezett meghívó 1956-ból

HGy – 33 Kéziratok – 2011.2.

(Helye: 1., 2.,3. doboz)

1. doboz

2011.2.1.

- 2011.2.1.1. Gépirat, másolat, 8.old., alján ceruzás autográf: Poor Anna cikke a Szabad Nép számára. Javításokkal, é. n.
- 2011.2.1.2. Gépirat, 9. old., másolat, autográf szignóval. 1956. okt. 22.
Pór Anna: Hozzászólás a Táncművészetben zajló vitához.
Mellette Pór Anna autográf levele a cikkhez.
- 2011.2.1.3. Gépirat, Országos gyorsiroda leírása, 31 old., másolat. 1950. aug. 11.
Pór Anna előadása: A táncművészet kérdései.
- 2011.2.1.4. a./ Gépirat, másolat, 4. old.+ kísérőlevél, 1955. aug. 30.
Szerző: [Pór] Anna
Tárgy: az Intézet éves munkaterve
b./ gépirat, 7 old., másolat, szignó nélkül, autográf bejegyzésekkel
Tárgy: Táncosztály munkaterve 1955 évre.
- 2011.2.1.5. Gépirat, másolat, 9. old., 1951. dec.23.
Poor Anna: A Táncosztály 1952. évi munkaterve
- 2011.2.1.6. Gépirat, 6.old., másolat, autográf javításokkal, 1949. szept. 7.
Póór Anna: A táncmozgalom Magyarországon.
- 2011.2.1.7. Gépirat, másolat, 4 old., é. n.
Megjegyzések Csizmadia György cikkéhez
- 2011.2.1.8. Gépirat, másolat, 1 old, autográf szignó, é. n.
Rostavizsga tervezet.

2011.2.2.

- 2011.2.2.1. Gépirat, másolat, 9 old., javított, é. n., de rajta autográf: 1949. febr.
O. Kemény Zsuzsa: „Az új magyar tánckultúráért”
- 2011.2.2.2. Gépirat, 4 old., autográf javításokkal, 1945.máj.
Szerzők: Szentpál Olga és Ortutay Zsuzsa
Tárgy: Tanterv – a tornának és a mozgásművészetnek elemi iskolákban való tanítása számára.
- 2011.2.2.3. Autográf, 6 old. 1945. ápr.
Tárgy: Táncaadémia (terv)
- 2011.2.2.4. Gépirat, másolat, 16 oldal, régi A/4-es méret, autográf javításokkal + első oldal felkasírozva
Szerzők: Szentpál Olga, Ortutay Zsuzsa, dr. Rabinovszky Máriusz
Tárgy: Javaslat a táncművészeti főiskola felállításához
- 2011.2.2.5. Autográf iratok, feljegyzések a Táncművészet szerkesztésével kapcsolatban
3 old. 1954. ápr. 5.
1 old. é. n. okt. 6. 11 old.
1 old. tartalom; terv
5 old. + 3 „fél” oldal: Vázlat
5 old.: Feljegyzés
2 old.: 1955
11,5 old. vegyes
8 (fél) old. 1950. júl.
2 (fél) oldalon nevek, címek
- 2011.2.2.6. Autográf iratok a TSZöv-vel kapcsolatban
4 old. + 2 old. Munkaterv
- 2011.2.2.7. Teljesen vegyes autográf iratok

2011.2.3.

2011. 2.3.1. Gépirat, másolat, 5 old. Merényi Zsuzsa lektori véleménye (hozzászólása) Vitányi Iván tánc történeti könyvéhez.
2 példányban, é. n.
- 2011.2.3.2. 46 old, stencilezett jegyzet, II. rész, Szovjet tánc történet.
Szerző nem szerepel rajta, é. n.
- 2011.2.3.3. Stencilezett (Színház és Filmműv. Főiskola és ÁBI) tanjegyzet, 1953, 36 old, összefűzött.
Orosz és szovjet tánc történet. I. rész: Orosz tánc történet.
- 2011.2.3.4. Gépirat, másolat, 2 old., 1949. ápr. 11.
Merényi Zsuzsa: Táncolj velünk.

2011.2.4.

2011. 2.4.1. Gépirat, másolat, 2 old., é. n. autográf szignó.
Vitányi Iván cikke A 'Táncolj velünk' mozgalom célkitűzéseiről.

forrásközlés

- 2011.2.4.2. Vitányi Iván: Tánctörténet
A cikkgyűjtemény összefűzött példánya, másolat, gépirat, rossz állapotú, szélek sérültek, de teljes.
Fejezetenként újraszámozva.
- 2011.2.4.3. Gépirat, 5 oldal, első példány, szerző: Vitányi Iván, ezen autográf felirat + a tárgy is
Cím nélkül, de: A felszabadulás előtti táncmozgalom kérdéseiről
- 2011.2.4.4. Gépirat, másolat, 5 old., Vitányi Iván: Elhajlások veszélyei a táncmozgalomban.
Autográf dátum: 1949. jun.
- 2011.2.4.5. Gépirat, másolat, 7. old., Vitányi Iván A táncelemzés jelentőségéről. (Szentpál Olga módszeréről), 1952. jún. 6.
- 2011.2.4.6. Gépirat, 45.old.
Vitányi Iván (?) A magyar táncmozgalom legfontosabb ideológiai kérdései.
- 2011.2.4.7. Gépirat, másolat, 2. old., 1950. aug.19.
Tárgy: A csárdás kérdéséről.
2011. 2.4.8. Stencilezett kézirat, 33 old. é. n., autográf széljegyzetekkel
Tárgy: Néptánc kultúránk fejlődéséről.
- 2011.2.4.9. Gépelt., 4 old., autográf szignált, é. n.
Lectori jelentés Szentpál Olga könyvéről
- 2011.2.4.10 Gépelt, másolat, 2 old., é. n.
Az első film tervezete

2. doboz

2011.2.5.

- 2011.2.5.1. Gépirat, másolat, 4 old, szerző ismeretlen. 1950. jan. 23.
Tárgy: A 'Táncolj velünk ' mozgalom kérdéseiről.
- 2011.2.5.2. 21 old. rajta autográf, de kérőjeles szerző: Vitányi?
Stencilezett tanulmány A magyar táncművészet története az első világháborútól a felszabadulásig.
- 2011.2.5.3. 15 oldalas stencilezet esztétikai tanjegyzet, ami a Zeneművészeti Főiskola 1955/56-os tanévének V. évf. növendékei számára készült.
Cím: Művészet mint felépítmény.
- 2011.2.5.4. Gépirat, másolat, 8. old., szerző ismeretlen, benne javítások, é. n.
Tárgy: Néptáncművészetünk néhány alapvető kérdéséről.
- 2011.2.5.5. Gépirat, másolat, 27. old., 1951. febr. 2.
Tárgy: Jelentés néptáncművészetünkről.
- 2011.2.5.6. Gépirat, eredeti, 8. old., é. n.
Tárgy: Néptáncgyűjtés.
- 2011.2.5.7. Gépirat, eredeti, 6 old., é. n., autográf javítások.
Tárgy: Az etnikai csoportok problémájáról.
- 2011.2.5.8. Gépirat, 12 old., é. n.
Tárgy: Javaslat az Állami Táncpedagógusképző Intézet létrehozására.

- 2011.2.5.9. Két változat:
a./ Gépirat, másolat, 3 old., A mozgásművészeti pedagógia a nyilvános iskolák tantervében, autográf javításokkal. é. n.
b./ gépirat, másolat, 2 old., a javasló a Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete
- 2011.2.5.10. Gépirat, másolat, 8 old. é. n.
Magyar Művelődési Szövetség alapszabálya
- 2011.2.5.11. Gépirat, 9 old., Jegyzőkönyv, első példány, 1951.május 17.
A Táncrendező főtanszak értekezlete
- 2011.2.5.12. Az 1949-es VIT iratai
a./ gépirat, másolat, 14 old.
Tárgy: A VIT alkalmából tartott koreográfiai kongresszus gyorsírástos jegyzőkönyve
b./ gépirat, 1 old.
Tárgy: A magyar táncmozgalom a VIT megvilágításában. Szempontok.
c./ gépirat, 2 old, másolat, sérült, 1949. szept. 3.
Tárgy: Jelentés a Táncszövetségnek a koreográfus találkozóról
d./ gépirat, 2 old, másolat, autográf, az 1949-es koreográfus találkozón elhangzott
Tárgy: Táncszövetség célja, tevékenysége
- 2011.2.5.13. Gépirat, eredeti és másolat, 1947. máj. 2., autográf javítás
Tárgy: A Testnevelési Főiskolán mozgásművészeti tanulmányi szak felállítása.
Címzett: Miniszter úr!, hátoldalon autográf: Táncfakultás kérvénye főiskolához, 1 old.
Mellékletben: 4 éves tananyag tantárgyi terve (1 old.)+ Testnevelés alapvizsga + képesítő vizsga anyaga (1 old.) + A testnevelés kiegészítő szakkör tananyaga (2 old.)+ Indoklás (1 old.)
- 2011.2.5.14. A Pedagógusok Szabad Szakszervezetének iratai:
1 old. feljegyzés a nyári továbbképzésről, másolat, 1947. jún. 17.
1 old. levél az Elnökségnek a testnevelő tanárok továbbképzéséről, 1947. máj. 2.
3 old. Feljegyzés a nyári népi tánc továbbképzést előkészítő bizottság munkájáról, 1947. jún.18.
- 2011.2.5.15. Gépirat, másolat, 5 old., é. n.
Filmterv: A csárdás története.
- 2011.2.5.16. Gépirat, 3 old. é. n.
A magyar táncmozgalom problémáiról.
- 2011.2.5.17. Gépirat, másodpéldány, sérült, é. n., 12 old, de számozás szerint 11., autográf javítások Körtvélyes Gézától
A magyar táncművészet története az első világháborútól a felszabadulásig.
- 2011.2.5.18. Gépirat, másolat, 5 old., 1949. dec.2.
Tárgy: Jelentés az Állami Operaház balettmunkájáról.
- 2011.2.5.19. Gépirat, 1. old. + 1/2 oldalas gépelt levélminta az előkészítő bizottság nevében, é. n., szignó nélkül
Tárgy: A magyar táncművészeti és tudományos munkaközösség megindításának munkaterve.

forrásközlés

- 2011.2.5.20. Gépirat, 2 old., eredeti, szignó nélkül, az 1947. máj.. 8.-i második értekezletről
Jegyzőkönyv
- 2011.2.5.21. Gépirat, másolat, 3 old., é. n.
A nevelés újabban felmerült kérdései.
- 2011.2.5.22. Gépirat, másolat, 1 old., é. n.
Az átszervezett tánc és játékkezető tanfolyam tanterve.
- 2011.2.5.23. Gépirat, másolat, 2,5 old., é. n.
A Testnevelési Főiskola táncszakának beszámolója.
- 2011.2.5.24. Gépelt, másolat, 2 old., é. n., autográf jegyzetekkel
Tárgy: Szakiskola munkaterve fontosság szerint
2011. 2.5.25. Gépirat, 14 old., jegyzőkönyv, SZOT kultúrosztály értekezletéről, 1948. nov. 9.
- 2011.2.5.26. Gépirat, 5 old., é. n.,
A népi művészet ősei.
- 2011.2.5.27. Vegyes kéziratos jegyzetek
- 2011.2.5.28. Gépelt, másolat, 3 old., é. n.
A táncművészet kérdései.
- 2011.2.5.29. Gépirat, eredeti és másolat, 5 old.
A magyar táncoktatás szervezetéről és művészeti programjáról.
- 2011.2.5.30. Gépelt, másolat, 7 old., 1951. márc. 31.
A Téli Falusi Kulturverseny értékelése
- 2011.2.5.31. Gépirat, 3 old., é. n.
Jelentés a Völgységi tánckönyvvel kapcsolatban.
- 2011.2.5.32. Gépirat, másolat, 19 old., elég elmosódott, é. n.
A magyar balettművészetéről.
- 2011.2.5.33. Gépirat, másolat, 1 old, é. n.
A Kult. Oszt. jelenlegi helyzete
- 2011.2.5.34. Gépirat, 10 old., é. n. (nincs meg a vége)
A néptánc hagyományok szerepe.

2011.2.6.

- 2011.2.6.1. Gépirat, másolat, 10 old, 1954. nov. 25.
Szerző: Gyapjas István
Tárgy: Az oktatás kérdéseiről.
- 2011.2.6.2. Gépirat, másolat, 5 old., 1950.máj. 18.
Szerző: László-Bencsik Sándor
Tárgy: A tájegység kérdése.
- 2011.2.6.3. Gépirat, 2.old., é. n.
Szerző: N. Bokor Kata
Tárgy: Tanítási tervzet a mozdulatművészet-tanításának az elemi iskolába való bevezetésére.
- 2011.2.6.4. Gépirat, 2.old., é. n.
Szerző: Hirschberg Erzsébet
Tárgy: A négy elemi mozdulatanyagának keresztmetszete két órában.

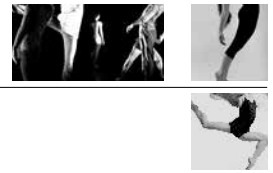
- 2011.2.6.5. Gépirat, 9 old., autográf szignó, é. n.
Szerző: Lőrinc György
Tárgy: Szempontok a dolgozók táncszakiskolájának tantervéhez.
- 2011.2.6.6. Gépirat, eredeti, 10 old., é. n.
Szerző: Révay József
Tárgy: Hej páva! Táncjáték két részben.
- 2011.2.6.7. Gépirat, másolat, 2 old., 1953.nov.21.
Szerző: Rábai Miklós
Tárgy: Első szerelem. (Cselekmény vázlat).
- 2011.2.6.8. a./Stencilezett tanjegyzet, 30. old.
Vályi Rózi: Tánc történet II. rész, ÁBI, 1952.
b./Stencilezett kiadvány, kézirat gyanánt, 68 old., Bp. 1952., ÁBI jegyzetei sorozat
Vályi Rózi: Tánc történet a III. képző számára
c./ Stencilezett kiadvány, kézirat gyanánt, 51 old., Bp. 1953., ÁBI jegyzetei sorozat
Vályi Rózi: Tánc történet III. rész, Magyar színpadi tánc története.
- 2011.2.6.9. Stencilezett tanjegyzetek
Dr. Ujfalussy József: Bevezetés az esztétika néhány kérdésébe, 36 + 23..old.
Liszt F. Zeneműv. Főisk, 1956
- 2011.2.6.10. Stencilezett balettszöveg-vázlat Bihari verbunkos témái alapján, Kenessey Jenő zenéjéhez, 6. old. é. n.
Szerzők: Bálint Lajos – Oláh Gusztáv
- 2011.2.6.11. Gépelt, másolat, 23 old., é. n.
Haromy Júlia: Külföldi források magyar táncokról a XIX. század első feléig.
- 2011.2.6.12. Gépirat, másolat, 36 old.,é. n.
Keleti Ágnes – Kovács Éva: Tankönyv a művészi torna tanításához
- 2011.2.6.13. Gépirat, 3 (autográf szignóval) +1 old, másolat
Téri Tibor: A népi romanticizmus.

3. doboz

- 2011.2.6.14. Gépirat, másolat, 17 old. é. n.
Gyenes Rudolf: A modern társastánc 50 éve.
- 2011.2.6.15. Gépirat, 2 old. és egy cetli hozzátűzve, másolat, é. n.
Roboz Ágnes összeállítása: Lépés-„szótár”
- 2011.2.6.16. Gépirat, másolat, 2 old., 1949. ápr. 11.
László-Bencsik Sándor: Kis motívum iskola.
- 2011.2.6.17. a./ Gépirat, 3 old, 1952. júl. 8., autográf szignó és 2 old. kiegészítés, Népműv. Int. Táncosztálya
Kaposi Edit: Tervezet (Élvonalbeli kor.-k, oktatók és elméleti funkcionáriusok továbbképzésére.) Előadók: tánc tört.: Kaposi, táncelm.: Szentpál Mária.
b./ Gépirat, másolat, 3 old. autográf szignóval, 1952. dec. 22., Népműv. Int.
Kaposi Edit: 1953. év. Első negyedévi munkaterve.
c./ Gépirat, másolat, 3 oldal, Népműv. Int. Táncosztály
Kaposi Edit: 1953-as munkaterv

- d./ Gépirat, másolat, 4 old (= 3,5), 1952. dec. 1., Népműv. Int. Táncosztály, autográf javításokkal
Kaposi Edit: 1953-as tánc történeti kutatások terve.
Kutatók: Laurenszky Ernő, Szentpál Olga, Volly István, Haromy Júlia
e./ Gépirat, másolat, 3 old., 1952. jan.21, autográf javításokkal
Kaposi Edit: Tánc történeti munkaközösség terve.
3old. stencilezett változat a „Történeti munkaközösség terve.”1952. febr. 4.
Szerző: Kaposi Edit
1 old. stencil, Útmutató a tánc tört. adatok kijegyzéséhez. 1952. febr. 21.
Dr. Morvay Péter, a tánc tört. munkaközösség néprajzi vezetője
- 2011.2.6.18. Gépirat, 2. old., autográf szignóval és javításokkal, é. n.
Szentpál Mária: A közölt magyar néptáncok jellegzetes sajátosságai.
- 2011.2.6.19. Gépirat, másolat, 2 old., autográf szignóval, 1949. okt.19.
Rábai Miklós: Beadvány.
- 2011.2.6.20. Gépirat, másodpéldány, 23 old., é. n., autográf szignó és javítások
Vályi Rózsi: A magyar színpadi tánc kezdetei a szabadságharc bukásáig
- 2011.2.6.21. Gépirat, másolat, autográf szignóval, 48 old.
B. Egey Klára: Magyar balett megteremtésére irányuló törekvések az 1790-1849-ig terjedő időszakban.
- 2011.2.6.22. a./Stencilezett, összefűzött jegyzet, 15 old. Népművészeti Intézet kiadása, 1954. márc. 28.-i előadásról
Szerző: Heller Ágnes
Benne: Ortutay Zsuzsa autográf jegyzetei
b./ Stencilezett jegyzet, 21 old, korábbi esztétikai előadás folytatása, é. n., kiadó jelzése nélkül
Szerző: Heller Ágnes
c./ Stencilezett jegyzet, 11 old., é. n., Népművészeti Intézet levelező oktatásához,
Szerző: Heller Ágnes: Művészetelmélet.
- 2011.2.6.23. 1,5 lap, 2,5 oldal,gépirat, é. n.
Körtvélyes Ágnes: Barótiné tanulmányához, ill. Vályi Rózsi tanulmányához
- 2011.2.6.24. Rábai Miklós autográf :
Tárgy: „Válasz a sokezer táncos nevében c. cikkre”, 5 old., szignált (rajzzal is)
Tárgy: nincs, 3 old. szignált
- 2011.2.6.25. Autográf feljegyzések, 7 oldal, de az első hiányzik, é. n. Feltehetően Harangozó Gyula feljegyzései.
- 2011.2.6.26. Gépirat, másolat, 28 old., é. n. de febr. 26.
Losonczi Ágnes előadása + 2-3 hozzászóló.
- 2011.2.6.27. Gépirat, másolat, 3 old., , 1949. ápr.11.
Szerzők: Dukáné Máté Margit és Losonczi Ágnes
Tárgy: A tánc feladata a nevelésben.
- 2011.2.6.28. Gépirat, 2 old., é. n., autográf szignó
Roboz Ágnes: Néptáncmozgalmunk eredményei.
- 2011.2.6.29. Gépelt, 2 old., 1949. jun. 21.
Roboz Ágnes: a Minisztérium és a Táncszöv. megbízásából vidéki útról

- 2011.2.6.30. Gépelt, másolat, 7 old., 1956. aug. 24.
Németh Lilli: A szatmárököritői Fergeteges keletkezéséről.
- 2011.2.6.31. Gépirat, 29 old.
Morvay Péter: Tánckutatásunk és népi tánc kultúránk ügye.
- 2011.2.6.32. Gépirat, másolat, 5 old., é. n.
Szentpál Olga: Beszámoló
- 2011.2.6.33. 13 old, + két kísérlőlevél, egyik autográf
Balogh Sándor: A szórakozás művészete.
- 2011.2.6.34. Gépelt, másolat, 2 old., 1949. jún.
Szentpál Olga: A Színművészeti Főiskola Koreográfus-szakának tanulmányi terve.
- 2011.2.6.35.a-b a./ 3 old., gépirat, másolat, 1949. júl.14
Rabinovsky Máriusz: A szovjet enciklopédia ügyében az MDP-nek
b./ 6 old, gépelt, másolat, é. n.
Szovjet enciklopédia: Tánc
- 2011.2.6.36. Gépelt, másolat, 4 old., é. n.
Ránki György: Kapudöngetők (Táncjáték Derkovits nyomán)
- 2011.2.6.37. Gépelt, 5 old., é. n.
Katona György: AZ ÁNE munkája során felmerült kérdések.
- 2011.2.6.38. Gépirat, 7 old., é. n.,
Gyenes Rudolf: A társastánc terjesztésének kérdése.
- 2011.2.6.39. Gépirat, másolat, 1 old., 1950. okt. 8.
Szabolcsi Bence: Beszámoló Szentpál Olga könyvéről
- 2011.2.6.40. Jelentések Belényessy Márta könyvéről
a./ 1950. febr. 12. Ortutay Gyula, fél oldalas gépelt
b./ 1950. ápr. 13. Dégh Linda 1 oldal, gépelt
c./ 1950. nov. 23. Elekes Lajos, 2 oldal
- 2011.2.6.41. Gépelt, 2 old., 1951. jan. 12.
Rábai Miklós: Jelentés kultúrversenyről
- 2011.2.6.42. Gépelt, másolat, 1 old., 1951. febr. 15.
Duka Antalné: Jelentés kultúrversenyről
- 2011.2.6.43. Stencilezet, de csak összekapcsolt, 17 old., 1953
Kaposi Edit: Legrégibb táncemlékeinkről. A káderképző jegyzete
2 old., Vályi Rózsa kiegészítésével
- 2011.2.6.44. Gépirat, másolat, 1 old., 1949. febr. 23.
Szentpál Olga egy szovjet (grúz) együttesről

2011.2.7.

- 2011.2.7.1. Gépirat, másolat, 4 old., autográf ceruzás felirat: Művelt Nép, 1953.
Körtvélyes Géza: Oldjuk meg a néptáncművészet nagy kérdéseit.
- 2011.2.7.2. Stencilezett tanjegyzet, 30 old., Népművészeti Intézet, é. n.
Körtvélyes Géza: Táncesztétikai alapismeretek I. rész. Vázlat.
- 2011.2.7.3. Gépirat, másolat, 18 old., autográf javításokkal és szignóval.
Körtvélyes Géza [?]: A bukovinai székely telepések életéről.

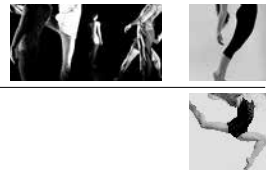

forrásközlés

- 2011.2.7.4. Gépirat, másolat, 37old., é. n.
Körtvélyes Géza: A magyar néptánc továbbfejlesztésének útja.
- 2011.2.7.5. Stencilezett vitaanyag, 10 lap, 17 + 1 oldal (= „Vítakérdések”), az értekezlet ideje: 1955. okt. 28.
Körtvélyes Géza: Néptánchagyomány, táncmozgalom, társastánc.
- 2011.2.7.6. Gépirat, másolat, 5 old.
A csodálatos mandarin. megjelent: Új Zenei Szemle, 1956. Júl.-aug. (VII. évf. 7.-8 szám)

**HGY-33 Aprónyomtatványok:
műsorfüzetek – prospektusok – 2011.4.
(Helye: 9. doboz)**

- 2011.4.1. Programfüzet, ÁBI VIII.évf. növendékeinek előadása, 1956. ápr. 9., Petőfi Színház
- 2011.4.2. Plakát, a Néphadsereg műv.egy.„Népek barátsága” előadása az Erkel Színházban, é. n., máj. 14.
- 2011.4.3. Szórolap, BM ének és táncgy. Műsora a Föv. Operett Színházban, 1954.
- 2011.4.4. 1 db nyomtatott prospektus: menaka (1936, Berlin)
- 2011.4.5. Tájékoztató a Táncművészeti Kollégium munkájáról
4.old. é. n. Fk: Vitányi Iván
- 2011.4.6.1-10. 10 db nyomtatott meghívó:
1 db Díszelőadás a Madách Színházban 1952. ápr.4.
1 db Balett-est (Vasas Kultúrotthon) 1954. ápr.18.
1 db Athenaeum nyomda Élüzem ünnepély 1955. máj. 1.
1 db DISZ Táncegyüttes bemutatója 1955. máj. 15.
1 db Kilián György ifjúsági seregszemle meghirdetése 1955. okt. 7.
1 db Közlekedési és Szállítási Dolgozók Szakszerv. Népi Együttes bemutatója 1956. máj. 7.
1 db Vegyipari Dolgozók Szakszerv. Biz. (4 együttes!) Néptánc bemutató est, é. n. jún.10.
1 db Népművészeti Intézet Társastánc bemutató é. n. (fel.kiadó még Pór Anna)
1 db Néphadsereg együttes új műsora é. n.
1 db francia nyelvű, Gilbert Cournand „A XVII. Század táncművészete” c. kiállítás vernisszázsára, 1956.jun.1.
- 2011.4.7. 5 db (3 gépelt 1 stencilezett) meghívó: Népművelési Minisztérium,1954-1955-1956
- 2011.4.8. 4 db (2 gépelt és 2 stencilezett) meghívó: Népművészeti Intézet, 1952-1954-55-56
1 db gépelt, 1949. jún.2. táncelemző lap megbeszélése!
- 2011.4.9. Táncszövetségi meghívók:
1956: 1 stencilezett, 1 gépelt
1954: 2 stencilezett és 1 gépelt
1947: 3 gépelt, 1 másolat.

- 2011.4.10. A Táncművészet szerkesztőség meghívói
 1952: 1 gépelt, másolat
 1953: 1 gépelt, 1 stencil
 1954: 1 gépelt, másolat
 1955: 6 gépelt
 1956: 3 gépelt, 1 db gépelt
- 2011.4.11. Vegyes meghívók:
 1955: 1 db MDP, 2 db Tájékoztatói Hivatal, 1 db Béketanács, 1 db. Lapkiadó, 1 db. TIT, 1 db Magyar Fotó
 1956: ÁBI
- 2011.4.12. 4 db nyomtatott meghívó: Vajda János Társaság Táncművészeti Kollégiuma
 a./ második est (febr.22., de é. n.)(Zsedényi)
 b./1944. márc.7. (Szentpál és Troyanoff Varga Simon)
 c./1944. márc.14. (Szentpál)
 d./ 1944. márc. 21. (Lajtha)
- 2011.4.13.és 14. 13./ 2 db nyomtatott prospektus szakkönyvekről, francia nyelven, 1954-55,
 14./ 1 db nyomtatott Lifarról szóló könyv prospektusa
- 2011.4.15. 1 db nyomtatott prospektus: Ukrán ÁNE hangversenye, é. n., kétnyelvű

HGY-33 – A NÉKOSZ iratai – 2011. 5.
(Helye: 6. doboz)

- 2011.5.1. A Kodály Zoltán kollégium munkaterve.
 Gépirat, 9 old, másolat, é. n.
- 2011.5.2. A Kodály Zoltán kollégium munkaterve
 Gépirat, 7 old, másolat, é. n.
- 2011.5.3. A Bartók Béla kollégium tánc-csoportjának munkaterve.
 Gépirat, 8 old., másolat, é. n.

HGY-33 – A Táncművészet szerkesztőségi iratai – 2011. 6.
(Helye: 5. és 6. doboz)

5. doboz

2011. 6. 1. (1955)

- 2011.6.1.1. Gépirat, eredeti és másodpéldány, 2 old. 1955. II. 28. a február 21.-i ülésről
- 2011.6.1.2. Gépirat, másodpéldány, 3 old, 1955. III. 21. a március 21.-i ülésről
 Tárgy: a jan. és febr. szám megvitatása, az áprilisi szám előkészítése
- 2011.6.1.3. Gépirat, eredeti és másolat is, 1 lap, két oldal, 1955. I. 8.-i ülésről.
- 2011.6.1.4. Gépirat, első példány és másolat is, 2 old., 1955.I.31.-i ülésről
- 2011.6.1.5. Gépirat, eredeti és másolat, 4 old., az 1955. IV. 27.-i értekezletről
 Tárgy: az áprilisi szám értékelése, a májusi számhoz érkezett cikkek megbeszélése
- 2011.6.1.6. Gépirat, eredeti és 4 példány másolat, 2 old., az 1955. VI. 27.-i értekezletről
 Tárgy: a lap technikai előállításának megbeszélése, a júniusi szám anyagának megvitatása

forrásközlés

- 2011.6.1.7. Gépirat, eredeti, 2 old., jegyzőkönyv, 1955. V. 23.
2011.6.1.8. Gépirat, másolat, 2 old., sérült, 1955.III.8., aláírás: Ortutay Zsuzsa
Összefoglaló a lapterjesztés hibáiról
2011.6.1.9. Gépirat, eredeti, 2 old., jegyzőkönyv, 1955. V. 31.
2011.6.1.10. Gépirat, eredeti, 1 old. Körtvényes Géza s.k., 1955. X. 3.
Javaslat: Szövetségi tevékenységgel kapcsolatos cikkek.
2011.6.1.11. Gépirat, másolat, 1 old, az 1955. X. 24.-i értekezletről. 1955. X. 27.
2011.6.1.12. 2 példány, gépirat, 3 old., másolat, az 1955. XI. 21.-i értekezletről, 1955.
XII. 12.
Tárgy: cikkek ismertetése és a balettrepertoár cikkek [=rovat] megvitatása
2011.6.1.13. Gépirat, másolat, 8 old, 1955. XI. 16., autográf szignóval
szerző: Ács Sándor
Tárgy: Jelentés a lap propaganda munkája közben felmerült tartalmi észre-
vételekről és javaslatokról.
2011.6.1.14. Gépirat, eredeti, 1 old, 1955. XII. 28.
Az 1955. XII. 12.-i szerkesztőbizottsági értekezlet határozatai
2011.6.1.15. Gépirat, 5 old., eredeti, autográf bejegyzésekkel, jegyzőkönyv, 1955. XII. 22.
Tárgy: éves lapértékelés
2011.6.1.16. Gépirat, másolat, 1 old., 1955. XII. 28.
Tárgy: A szerk. értekezlet határozatai (dec.12.)
2011.6.1.17. 1-1 old., eredeti és másolat, autográf bejegyzéssel
Lapterv, 1955. február
2011.6.1.18. Gépirat, másolat, 2 old.,1955. jan.8.
Tárgy: Jegyzőkönyv az 1954. dec.29-én tartott szerkesztőbizottsági értekez-
letről.
2011.6.1.19. Gépirat, sérült, 1 old. 1955. X. 27.
Tárgy: Jegyzőkönyv az 1955. okt. 24-i szerkesztőbizottsági értekezletéről.

2011.6.2. (1953)

- 2011.6.2.1. Gépirat, 1. old., másolat,
Kollektív felajánlás, 1953. IV. 4.
2011.6.2.2. Gépirat, másolat, 4. oldal, két példány, é. n. (de valószínűleg 1953. május)
Tárgy: a lap eddigi és a szövetségi munkája is.
2011.6.2.3. Gépirat, eredeti, 3 old., szerző nélkül, é. n. (de a szöveg szerint 1953)
Javaslat: Táncpedagógiai cikkek.
2011.6.2.4. Gépirat, fele másolat, fele eredeti, 5 old., 1953. VI. 11., sok autográf javítással.
Tárgy: Coppélia vita
2011.6.2.5. Gépirat, 1 old, másolat, ceruzás autográf bejegyzésekkel
Határozat az 1953. I. 21.-i szerk. értekezletről
2011.6.2.6. Gépirat, eredeti 1 old., 1953. II. 6., autográf szignó: Csizmadia György
Tárgy: Határozatok az 1953. II. 5.-i szerk. értekezletről.
2011.6.2.7. Gépirat, eredeti 1 és ½ oldal, sérült, autográf szignó: Csizmadia György
Határozatok az 1953. III. 5.-i szerk. értekezletről
2011.6.2.8. Gépirat, másolat, 1 old., 1953. V. 6.
Határozatok az 1953. V. 5.-i értekezletről

- 2011.6.2.9. Gépirat, 2 pld., másolat, 5 old., 1953. IX. 21. Autográf megjegyzések és címzés: a Tájékoztatói főosztálynak
Tárgy: Feljegyzés a Táncművészet című folyóirat munkájáról.
- 2011.6.2.10. Gépirat, másolat, 1 old., O.-né felelős szerk., 1953. IX. 25.
Tárgy: Feljegyzés Nagy József elvtársnak (Kiadóhivatal.)
- 2011.6.2.11. Gépirat, másolat, 4 old., jegyzőkönyv a lapok terjesztéséről: 1953. X. 30.
- 2011.6.2.12. Gépirat, 1 old., eredeti. Munkaterv 1953. Febr.1-től március 31.-ig.
- 2011.6.2.13. Gépirat, 3 old, 1953. XI. 24.
Körtvényes Géza: A kritikai rovat terve.
- 2011.6.2.14. Gépirat, 1 old. 1953. X. 17.
Pór Anna: Rovatterv
1./ melléklet: Gyapjas István: A Táncművészet mozgalmi rovatának terve. 1953. X. 14. (autográf szignó)
2. melléklet: Pór Anna levele 1953. X. 14.
- 2011.6.2.15. Gépirat, könyvek leltározása, 1953. VI. 23. 6 old. (185-392.)
Mellette 3 féloldali lista a hiányzó könyvekről
- 2011.6.2.16. 33 old., gépirat, eredeti, 1953. VI. 3.
Tárgy: Néphadsereg együttes bemutatkozása
- 2011.6.2.17. 2,5 old., gépirat, 1953. IV. 20.+ meghívó
Tárgy: vita az Ipari Tanulók Központi Együtteséről (műv.vez.: Aszalós Károly)
- 2011.6.2.18. 45 old., gépirat, eredeti + másolat, 1953. IV. 8
Tárgy: Értekezlet, jegyzőkönyv. (ÁNE bemutatójáról: Rábai)
- 2011.6.2.19. 39 old., gépirat, másolat, 1953. VI. 11.
Tárgy: Vita a Coppélia felújításáról, értekezlet.
- 2011.6.2.20. 31 old. gépirat, másolat, 1953.IV. 22.
Tárgy: jegyzőkönyv az M.T.H táncsoportok bemutatkozásáról tartott értekezletről
- 2011.6.2.21. 43 old., gépirat, másolat, 1953. III. 4.
Tárgy: értekezlet jegyzőkönyv a bemutatókról
- 2011.6.2.22. Gépirat, 3 old., eredeti, 1953. dec. 29.
Tárgy: Lantos Árpád (SZOT munkatárs) „levele” egy Táncművészet cikkel kapcsolatban
- 2011.6.2.23. 8 old., gépelt, ragasztott,
Beszámoló az 1952-53-as színházi évad első felének hivatásos bemutatóiról.
- 2011.6.2.24. 3 oldal gépirat, másolt, első oldal hiányzik, 1953. júl.3.
Beszámoló a lap tevékenységéről.

2011.6.3. (1956)

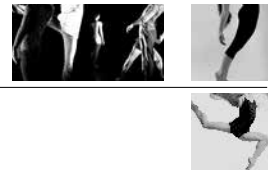
- 2011.6.3.1. Lektorai vélemény: László-Bencsik: A munkásosztály táncélete
Szerző: D. Dömötör Tekla, autográf szignó, 1956. II. 20.
- 2011.6.3.2. Javaslat a lap rovataival kapcsolatban. Gépirat, 1 old. 1956. III. 21. Szerző: Vályi Rózsi, autográf szignó
- 2011.6.3.3. Gépirat, első példány, 1 old. az 1956. IV. 10-i szerkesztőbizottsági jegyzőkönyv, szignó: Veress Éva j.k. vezető

forrásközlés

- 2011.6.3.4. Gépirat, másolat, 4.old., 2 példány, 1956. III. 7.
A szerkesztőbizottság 1956. III. 6-i értekezletéről
- 2011.6.3.5. Gépirat, eredeti és másolat is, 11 old., az 1956. V. 22-i szerkesztőbizottsági értekezletről, mellette Ortutayné autográf jegyzetei
- 2011.6.3.6. Gépirat, másolat, 2 old., 1956. VI. 27.
Feljegyzés Mihályfi Ernő et.-nak, Népműv. Min.h., aláírás: O.Zs. felelős szerkesztő.
Tárgy: A Táncművészet fejlesztésével kapcsolatos szóbeli kérések írásba foglalása
- 2011.6.3.7. Gépirat, 2 old., eredeti, 1956. V. 23., aláírás nélkül, de fel.szerk.
Tárgy: Feljegyzés Nemes elvtársnak.
- 2011.6.3.8. Stencilezett gépirat, 7 lap, 11 old. 1956. I. 26.
Tárgy: Előterjesztés a miniszterhelyettesi értekezlet részére. Művészeti lapok I. negyedévi tematikai terve.
- 2011.6.3.9. Stencilezett gépirat, 3 lap, 6 pld., 1956. II. 20.
Tárgy: Jelentés a Lapkiadó Vállalat és a hozzá tartozó szerkesztőségek gazdasági kapcsolatáról.
- 2011.6.3.10. Gépelt, 2 old., Ortutayné autográf szignójával, 1956. V. 23.
Tárgy: Feljegyzés Nemes elvtársnak – a lap szerkesztőbizottsági értékeléséről
- 2011.6.3.11. Gépirat, 1 old. eredeti és másolat, 1956. V.12., a jegyzőkönyvvezető autográf szignójával
Tárgy: Olvasó-ankét. Megbeszélés a Balett Intézet tanáraival. 1956. V. 11.
- 2011.6.3.12. Gépirat, 3.old. a szerkesztőségi megbeszélésről, eredeti és másolat, 1956. V. 5.
Tárgy: A lap idei számának értékelése.
- 2011.6.3.13. Gépirat, 2 old., jegyzőkönyv a szerkesztőbizottság üléséről, eredeti + 1 old. másolat, a jegyzőkönyvvezető autográf szignójával. 1956. V. 15.
- 2011.6.3.14. Gépirat, 1 old., 1956. V. 11.,autográf jegyzetekkel,
Tárgy: A Táncművészet szerkesztőségének. külföldi kapcsolatai.
- 2011.6.3.15. Gépirat, 1 old., másolat, 1956.I. 7.
Tárgy: jegyzőkönyv az I. negyedévi laptervről
- 2011.6.3.16. Gépirat, 1 old., Kiss László cikke: Kritika egy kritikusról. 1956. III. 11.
- 2011.6.3.17. Gépirat, másolat, 4 old., 1956. III. 6.
Tárgy: A Táncművészet cikkterve 1956. I. félévre.
- 2011.6.3.18. Gépirat, 2 old., másolat, szignált: Veress Éva jegyzőkönyvvezető, 1956. IV. 10.-i ülés
Tárgy: Az 1956. májusi lapterv
- 2011.6.3.19. 1 old., gépelt kimutatás a lap 1956/I. negyedévi eredményéről
- 2011.6.3.20. 2-2 old. eredeti és másolat, autográf bejegyzésekkel
Tárgy: 1956 első negyedévre tervezett cikkek
- 2011.6.3.21. 1 old. gépelt, eredeti, 1956. I. 7.
Tárgy: szerk. megbeszélés az 1956 I. negyedévi laptervekről
- 2011.6.3.22. 4 old. gépirat, másolat + stencil, autográf dátummal: 1956. I. 26.
Tárgy: A Táncművészet cikkterve 1956 I. félévére
- 2011.6.3.23. 1 old., gépelt levél, írta: Ortutayné, 1956. IX. 14., Nemes et.-nak
Tárgy: még egy ív papírt kért, ezt indokolja

2011.6.4. (1952)

- 2011.6.4.1. Gépirat, másolat, 7 old., sérült
Tárgy: A Táncművészet című lap értékelése.
- 2011.6.4.2. Gépirat, másolat, 1 old., 1952. XII. 9. Ortutay Zsuzsa
Tárgy: feljegyzés az 1952. XII. 9.-i megbeszélésről a Népművészeti Intézet Dokumentációs Osztályának, Rudas Bélánénak
- 2011.6.4.3. Gépirat, 1.-1.old.,eredeti és másolat
Tárgy: jegyzőkönyv, 1952. IX. 24.
- 2011.6.4.4. Gépirat, eredeti, 1 old., autográf jegyzetekkel
Tárgy: jegyzőkönyv 1952. IX. 16.
- 2011.6.4.5. Gépirat, 1 old., eredeti, 1952. XI. 13.
Jegyzőkönyv, határozatok.
- 2011.6.4.6. Gépirat, 1 old., eredeti,
Jegyzőkönyv, 1952. X. 6.
- 2011.6.4.7. Fél old., gépirat, másolat
Jegyzőkönyv, 1952. IX. 25.
- 2011.6.4.8. 1-1 gépirat, eredeti és másolat, 8 old.
Jegyzőkönyv, 1952. X. 22.
- 2011.6.4.9. A Táncművészet állományában lévő könyvek leltározása: 1952. okt. 9. (1.-184.-ig)
- 2011.6.4.10. Gépirat, másolat, 8,5 old, autográf javításokkal,
Tárgy: Jelentés a Táncművészet munkájáról és az első hat szám és a sajtó alatt lévő hetedik szám alapján.
- 2011.6.4.11. 4 féoldalas gépirat, autográf évszámmal:
Tárgy: munkaterv.
- 2011.6.4.12. 1 old., gépirat
Tárgy: lapszerkesztési ütemterv
- 2011.6.4.13. 1 old., gépirat, munkaterv
- 2011.6.4.14. Stencil, 2 old., 1952. III. 6.
Tárgy: Tánccsztatikai munkaközösség terve. (közösen a Népművészeti Intézet táncosztályával)
- 2011.6.4.15. Gépirat, 8 old., 1952. X. 22., autográf jegyzetekkel
Tárgy: Jegyzőkönyv a Táncművészet szerkesztőségi értekezletéről.

6. doboz

2011.6.5. (1951)

- 2011.6.5.1. Gépirat, 3 old., eredeti és másolat, illetve végleges, 1951. X. 9., sérült, név nélkül, mindkettőn autográf bejegyzésekkel
Tárgy: Feljegyzés a Táncművészettel kapcsolatos kérdésekről
- 2011.6.5.2. Gépirat, 2 old., 1951. VI. 12.
Tárgy: A Táncművészet című lap tervezet.

forrásközlés

2012.6.6. (1954)

- 2012.6.6.1. Gépirat, 121 old., ceruzás autográf bejegyzésekkel
Tárgy: A Táncművészet című folyóirat ankétja 1954. IX. 27.-é. n.
- 2012.6.6.2. Gépirat, 21 old., autográf bejegyzésekkel
Tárgy: A Táncművészet ankétja 1954. V. 29.-é. n.
- 2012.6.6.3. Gépirat, 20 old., autográf javításokkal, összetűzött, átragasztott oldalakkal
Tárgy: Beszámoló a Táncművészetről a Táncművészeti Kör Előkészítő Bizottsága előtt. Bp. 1954. IX. 22.-é. n.
- 2012.6.6.4. Gépirat, 1 old.
Tárgy: Javaslat 1954. utolsó negyedévi krónika tervéhez.
- 2012.6.6.5. Gépirat, 1 old., cikktervek + fél oldalas meghívó, 1954. III. 18.
- 2012.6.6.6. Gépirat, fél lap, 1954. XII.15.
Tárgy: a Táncművészet Tánc tört. Munkaközösségének költségvetése 1954-re
- 2012.6.6.7. 121 old., gépelt kiadvány, 1954. IX. 27.
Tárgy: Olvasóankét jegyzőkönyv.
- 2012.6.6.8. 1 old., gépirat, első példány
Tárgy: jegyzőkönyv, 1954. dec. 29.

2012.6.7. (é. n.)

- 2012.6.7.1. Gépirat, másolat, 3 old. szerkesztőségek címei
- 2012.6.7.2. Gépirat, 1 old., másolat: Munkás-tánc csoportok listája
- 2012.6.7.3. Gépirat, 1 old., másolat
Tárgy: Könyvismertetés, jegyzet, krónika rovat: cél, szempontok, témák.
- 2012.6.7.4. Gépirat, másolat, 3 old.
Írta: Pór Anna
Tárgy: A Táncművészet mozgalmi rovatának terve 1953-54 évre.
- 2012.6.7.5. Gépirat, 2 old, első példány, autográf kiegészítésekkel
Tárgy: A tánc történet rovat egy éves munkaterve.
- 2012.6.7.6. 1 old., másolat, gépirat
Tánc tudományi és tánc történeti cikkek terve
- 2012.6.7.7. Gépirat, 2 (eredeti)+1 old. másolat, autográf bejegyzésekkel
Tárgy: A koreográfiai alkotás rovat egy évi munkaterve.
- 2012.6.7.8. Gépirat, 1 old.
Tárgy: Előadóművészeti rovat.
- 2012.6.7.9. Gépirat, 2 old, másolat
Tárgy: A kritika rovat egy éves munkaterve.
- 2012.6.7.10. 2 old., gépirat, eredeti, autográf bejegyzésekkel
Tánc tört. rovat egy éves munkaterve
- 2012.6.7.11. 27 oldal, gépirat, eredeti és másolat, autográf bejegyzésekkel
Vegyes laptervek.
- 2012.6.7.12. Gépirat, első és másodpéldány, 1-1 lap, 1,5 oldal, autográf kiegészítéssel +
2 old. gépirat eredeti + másolat
Tárgy: Szerkesztőségi ülés é. n. (de IX. 19.-én és IX. 5.-én)

- 2012.6.7.13. 2 pld. A Táncművészet szerkesztőbizottság szövetségi munkája, eredeti és másolat +1 old. levélterv a lapról
- 2012.6.7.14. 3 old gépelt, 10 old. autográf jelenléti ívek szerk. értekezletekről
- 2012.6.7.15. Autográf laptervek
- 2012.6.7.16. A Táncművészet könyvtárában található könyvek 2 pld., 8 old., fordítások leltára gépirat + 2 old.

HGY-33 – Adatbank – 2011.7.
(Helye: 6. doboz)

- 2011.7.1. Gépirat, bibliográfia, 1 old. eredeti, 3 pld. másolat
Hammersmith Public Libraries
- 2011.7.2. Gépirat, 2 (fél) old., másolat, bibliográfia
Akademie Royal de Musique, Paris
- 2011.7.3. Gépirat, másolat, 9 old.
Tárgy: Gilbert Cournand katalógusa, árákkal
- 2011.7.4. Gépirat, 1 old.
Tárgy: a Danse aktuális bibliográfiája
- 2011.7.5. Gépirat, másolat, 1 old.
Tárgy: A párizsi Archive Internationale de la Danse könyvtárában: folyóiratok, könyvek bibliográfiája
- 2011.7.6. Gépirat, másolat 2 old.
Tárgy: idegen nyelvű könyvek árjegyzéke (dollárban)
- 2011.7.7. Gépirat, 4 old, sérült, összeállította: Szentpál Olga és Rabinovszky Máriusz
Tárgy: Bibliográfia a debreceni Déri Múzeum számára.
- 2011.7.8. Gépirat, másolat, 5 old., 1953. + levél hozzá Lőrinc Györgyötől, 1953. okt. 27.
Tárgy: az ÁBI szakkönyvtárának katalógusa
- 2011.7.9. Gépirat, 2 old.,
Tárgy: az Egyetemi könyvtárban található anyag
- 2011.7.10. Gépirat, 1,5 old.
Tárgy: Nemzeti Múzeum történeti képcsarnok tárában található magyar táncvonalatkozású metszetek.
- 2011.7.11. Gépirat, eredeti és másolat, 10-10 old.
Bibliográfia (idegen nyelvű szakirodalom)
- 2011.7.12. Gépirat, 3 old.
Tárgy: bibliográfia, vegyes (magyar és egyetemes)
- 2011.7.13. Gépirat, másolat, 5 old. 1956. ápr. 19., autográf kiegészítésekkel
Tárgy: Könyvjegyzék
- 2011.7.14. Gépirat, 3 lap., autográf dátum: 1953 okt.
Tárgy: a Népművészeti Intézet tánc cikkeinek jegyzéke
- 2011.7.15. Gépirat, 2 old., autográf kiegészítésekkel
Tárgy: Népművészeti Intézetnél lévő fordítások
- 2011.7.16. Gépirat, másolat, 4 old, címjegyzék

forrásközlés

**HGY-33 – Fordítások – 2012. 8.
(Helye: 6. doboz)**

- 2012.8.1. Gépirat, másolat, 17 old., fordító: Dr. Márkus, kézírással: 1951. okt. 20.
Tárgy: A drámairodalomról.
Forrás: Tyeatr, 1951/ 8.
- 2012.8.2. Gépirat, másolat, 16 old., fordító és forrás nincs feltüntetve
Tárgy: A tánc a grúz nép művészeti alkotásában.
- 2012.8.3. Gépirat, 16 old., fordító neve ismeretlen. Válogatás több szerzőtől.
Tárgy: A színháték elméletének alábecsülése ellen.
Forrás: Tyeatr, 1953/4.
- 2012.8.4. Gépirat, 58 oldal, másolat
Antonius Arena Solerensis az avignoni legvirágzóbb iskolában tanuló (in florentissimo Avenionensi) legszeretettebb társainak és a többi olvasóknak igen sok üdvözetlet mond.

**HGY-33. A Magyar Táncművészek Szövetségének (és társ-, illetve elődszervezeteinek) iratai – 2012.10.
(Helye: 7., 8. és 9. doboz)**

7. doboz

2012. 10.1.-4. 1./ Gépirat, másolat, 1,5 lap, 2,5 oldal, 1953. VII. 1.
Tárgy: Javaslat a táncművészeti szövetség megalakításához. Javaslattevő: a Táncművészet folyóirat
2./ Gépirat, másolat, 4 oldal, autográf szignó: Ortutay Zsuzsa, 1953. VI. 3.
Tárgy: Javaslat a Táncművészeti Szövetség megalakítására. Javaslattevő: a Táncművészet folyóirat
3./ Stencilezett irat, 3 old, 1955. IX. 9. Körtvélyes Géza s.k. titkár
Tárgy: Javaslat a Szövetség munkatervére 1955. év végéig.
4./ Gépirat, másolat, 3 old., Körtvélyes Géza s.k., titkár, é. n.
Tárgy: Javaslat a Szövetség munkatervére 1956. júl.1-ig., ceruzás, autográf jegyzetekkel
- 2012.10.5. Gépirat, ragasztott, 122 old., autográf széljegyzetekkel, 1954. XI. 21.
Tárgy: A Magyar Táncművészek Köre előkészítő Bizottságának nyilvános ankétja.
- 2012.10.6. Gépirat, 143 old., 1954. IV. 30.
Tárgy: A Magyar Táncművészek Köre Elnökségének vitaülése Vitányi Iván: Néptáncunk kultúránk fejlődéséről című dolgozata alapján.
2012. 10.7.-8. 7./ Gépirat, másolat, 56 oldal, gyorsírói jegyzőkönyv, 1952. IX. 11.
Tárgy: A Fővárosi Operettszínház ankétja a táncról. (Középpontban a szí-nész tánc)
Rendező: Magyar Színház és Filmművészeti Szövetség
8./ Gépirat, másolat, 76 old, gyorsírói jegyzőkönyv, 1952. X. 13.
Tárgy: A Fővárosi Operettszínház ankétja a táncról (Középpontban a cso-port tánc)

Rendező: Magyar Színház- és Filmművészeti Szövetség, előterjesztő: Roboz Ágnes

- 2012.10.9. Gépirat, 2 old., 1947. IV. 29.
Tárgy: Jegyzőkönyv felvétel 1947. IV. 29-én megtartott értekezletről.
- 2012.10.10. Gépirat, másolat, 3 old. + címlap, é. n., név nélkül (de a terv az 1947/48-as évre szól.)
Tárgy: A magyar táncművészeti és tudományos munkaközösség munkaterve.
Gépirat, másolat 2 old. é. n.
Tárgy: A munkaközösség programja.
- 2012.10.11. A Magyar Táncművészek Szövetsége gépelt értesítői: 9 db
1955. márc. 14. Körtvélyes Géza
1955. máj. 27. Böröcz József autográf szignós
1955. okt. 6. Körtvélyes Géza
1955. okt. 27. Körtvélyes Géza
1955. nov. 1. 3 db Körtvélyes Géza és Márkus Lászlóné
1956. jan. 2. Körtvélyes Géza
É. n. Körtvélyes Géza
- 2012.10.12. 2old., stencil, gépirat, 1954. II.10.
Munkatervi vázlat, autográf jegyzetekkel
- 2012.10.13. A Magyar Táncművészek Szövetsége könyvkölcsönzési felszólítási – átvételi elismervényei
33 db, jobbra 1955-56-ból
Sok autográf szignós
1 db autográf elismervény Kornis Györgytől átvett fotókról
- 2012.10.14.-16 14./ Gépirat, 24 oldal, összetűzött jegyzőkönyv
Tárgy: Magyar Táncművészek Köre előkészítő bizottsága: Igor Mojszejev véleménye és tanácsai a Magyarországon látottakról
15./ Gépelt jegyzőkönyv, másolat, 17 old. é. n. + 1 pld. 12.-17. oldalról
Tárgy: Mojszejev válaszol a Táncszövetségben a korábban feltett kérdésekre.
16./ Gépirat, 2 old., szerző: Lőrinc György, 1949. IX. 2.
Tárgy: Mojszejev javaslata a Nemzetközi Koreográfus Szövetség megvalósítására
- 2012.10.17. Gépirat, 2 old., 1955. IV.12.
Tárgy: Megállapodás (a Táncművészet szerkesztősége és a Magyar Táncművészek Szövetsége között) a fordítások, fénykép és filmek tulajdonjoga és kezelése ügyében.
- 2012.10.18. 1 old., gépirat, 1949. VI.21., László-Bencsik Sándor
Pótlás a területi klubok táncköreinek feladatához
- 2012.10.19. Gépirat, é. n. 1 old.
Tárgy: Értesítő terve.
- 2012.10.20. Gépirat, 6 old. + 6 autográf (különböző) cédula
Tárgy: Táncművészeti munkaközösség szövetségi feladatainak fokozottabb ellátására, autográf dátum. 1953. XII. 15. és javítások, 1 old.
1 old. autográf javításokkal, 1953. VII. 6.
1 old. kimutatás, szignó: Ortutay Zsuzsa, 1953. VII. 6.
1 old. költségvetés, 1953-ra

- 2012.10.21.
1 old. kiadások, autográf dátum: 1953. Júl. 1.
1 old. évi keret, 1953. VIII.1.
a./ Gépirat, másolat, 2 old. autográf szignó: Ligeti Mária (jegyző)
Tárgy: Jegyzőkönyv a Magyar történelmi társas táncokat feldolgozó munkaközösség 1950. IX. 21.-én tartott első összejöveteléről.
b./ gépirat, 2 old., 1950. IX. 29., szignók: Szentpál Olga (és javítások is tőle), és Ligeti Mária, mindkettő autográf
Tárgy: Jegyzőkönyv a Magyar Történelmi Társastánc munkaközösség második értekezletéről
c./ gépirat, 1 old., 2 példány, 1950. X. 6. , autográf szignó: Ligeti Mária (jegyző), a másikon autográf: Szentpál Olga, munkaközösség vezető
Tárgy: Magyar Történelmi Társastáncok Munkaközösség harmadik összejöveteléről.
d./ gépirat, 2 lap, 1950. X. 11. autográf szignó: Ligeti Mária
Tárgy: Jegyzőkönyv a Magyar Történelmi Társastáncok Munkaközösség negyedik összejöveteléről.
- 2012.10.22.
Stencil, 1 old., Körtvélyes Géza Tudományos szakosztály vezetője. 1954. V. 8.
Tárgy: Javaslat az 1954-ben megjelentetendő táncművészeti és tudományos kiadványokra.
- 2012.10.23.-24.
23./ Gépirat, másolat, 2 old., Kaposi Edit főelőadó
Tárgy: Szíves érdeklődésére tájékoztatom tánc történeti munkaközösségünk kutató és feldolgozó munkájáról.
24./ stencil, 6 old., 1954. I. 13. Szentpál Olga
Tárgy: Jelentés a Népművészeti Intézet tánc történeti munkaközösségének munkájáról 1953.V. ? - . 1-ig.
- 2012.10.25.
1 pld. gépelt levél a Táncszövetség köszöntésére, írta. MÁVAG Bartók csoportja
- 2012.10.26.-30.
26./ Gépirat, 3 old., autográf bejegyzésekkel, 1954. IX. 24.
Címzett: ÁNE tánckara
Tárgy: Felhívás. (Magyar Táncművészek Köre Tud. Osztály)
27./ Stencil, 1 old., Körtvélyes Géza. titkár, 1955. IX. 9.
Tárgy: Javaslat a Kritikai munkaközösség működésére, titkára Csizmadia
28./ stencilezett meghívó a Táncművészek Köre dramaturgiai összejövetelére, 1954. XI. 8
29./ 3 pld. stencilezett meghívók a Táncművészek Köre kritikai munkaközössége összejövetelére:
1954. IX. 24., X. 20. és 1955. I. 27.
30./ Tárgy: Javaslat a hivatásos táncművészek továbbképzésére.
Mindenütt: Körtvélyes G.
- 2012.10.31.-34.
31./ Stencil, 4 old, Vályi Rózsi, 1954. III. 30.
Tárgy: beszámoló a Tánc történeti munkaközösség 1952. IX. 1.-től 1954. III. 15.-ig, a Táncművészet című lap keretében végzett munkájáról.
32./ Gépirat, 1 old., autográf szignó: Vályi Rózsi, 1954. IV. 6.
Tárgy: Magyar Táncművészek Köre Tánc történeti Munkaközösségének költségvetési terve 1954 évre.
33./ gépelt, fél oldalas, 1954. III. 15.

- Tárgy: Magyar Táncművészek Köre, Tánc történeti Munkaközösség költségvetése 1954-re.
34./ 6 old. gépelt, másolat, szerző [talán Vályi], autográf kiegészítésekkel
- Tárgy: beszámoló a Tánc történeti munkaközösség 1953.? -54 márc. 15.-ig végzett tevékenységéről
- 2012.10.35. 1 old, gépelt levél eredeti és másolat, 1949. jan.8.
- 2012.10.36. Szerző: Merényi Zsuzsa, címzett: Kulturális Minisztérium, Bóka László
16 old., gépirat, eredeti, 1954. szept.22.
Tárgy: Beszámoló a Táncművészetről a Táncművészet Kör előkészítő bizottsága előtt, szerző: Ortutayné
- 2012.10.37. 2 old., költségvetési vázlat ill. terv 1954-re, a Magyar Táncművészek Köre Tánc történeti munkaközösségének
- 2012.10.38. 24 old. stencil, 1955. XII.5.
Molnár István referátuma a Magyar Táncművészek Szövetsége vitája elé: A magyar néptáncmozgalom helyzete
- 2012.10.39. 19 old. stencil, 1955. XI. 17.
Böröcz József referátuma a Magyar Táncművészek Szövetsége vitája elé: Hivatásos néptáncművészetünk helyzete és fejlődésének távlatai.
- 2012.10.40.-42. 40./ Gépirat, 2 pld, másolatok, 1949. I. 6.
Krizsán Sándor: Jelentés (nemzetközi sillabusz ügyében)
41./ 4 old. másolat, 1949. III.14.
Merényi Zsuzsa: Jelentés
42./ 4 old., másolat, 1949.
Jelentés a Magyar Táncművészek Szövetsége 1949. februári munkájáról, szerző ismeretlen
- 2012.10.43. 2 és 1 old., gépirat, másolat, 1948. XII.8. és 29.és 1949. VI. 30.
Szentpál Olga: A művészeti osztály munkaterve
- 2012.10. 44. 12 old. gépelt, másolat
A Magyar Táncművészek Szövetsége alapszabálya, 1948
- 2012.10.45. 2 old., sérült, másolat, 1949. VI.23.
Jegyzőkönyv: vezetőségi ülésről
- 2012.10.46. Gépirat, másolat, 1 old.
Feljegyzés a moszkvai VIT-tel kapcsolatban, 1956. IX.12.
Körtvélyes Géza titkár
- 2012.10.47.-48. 47./ 1 old. gépirat, másolat, az Oktatási osztály 3 hónapos munkaterve, é. n.
48./ 2 old, gépirat, másolat, az Oktatási osztály munkaterve máj. 15. – júl. 1-ig, é. n., autográf bejegyzésekkel
- 2012.10.49. 2 old, gépirat, másolat, 2 pld. Szervezési osztály, é. n.
- 2012.10.50. Gépirat, másolat, 3 old., az Oktatási osztály 3 hónapos általános munkaterve, 1948. XII.23., autográf rajzocskákkal

8. doboz

- 2012.10.51. Gépirat, eredeti, 30 old., é. n.
Jegyzőkönyv a Koreográfus Kör júl. 10.-én tartott gyűléséről

forrásközlés

- 2012.10.52.-63. Magyar Táncművészek Szövetsége Intézőbizottsági jegyzőkönyvek, gépirat, másolatok, 1948.
52./ okt. 21. 2 old. é. n.
53./ okt. 28. 3 old.
54./ nov.11. 2 old., é. n.
55./ nov.18. 2 old, eredeti, é. n.
56./ nov.21.
57./ nov.22. rendkívüli ülés
58./ dec.2. 2 old.,
59./ dec. 7. rendkívüli ülés,
60./ dec.18. 2 old,
61./ dec.19. 2 old.,
62./ dec.23. 3 old. (Losonczy jegyzőkönyvvezető)
63./ dec.30. 2 old. (Merényi jegyzőkönyvezte)
- 2012.10.64. 3 old., gépirat és 10 old., stencil, 1951. IV.19.
Javaslat a Táncművészeti Szövetség megalapítására
- 2012.10.65. 2 old., gépirat, másolat
A Táncművészeti Szövetség feladatai a 49-es kultúrversennyel kapcsolatban
- 2012.10.66. 2 old., gépirat, másolat, 1955. I.15.
Javaslat a Tudományos Bizottság létrehozására
- 2012.10.67. 1 + 2 old. gépirat, másolat, szerző: Szentpál Mária, 1949. IX. 15. és 18.
Néptáncgyűjtésről feljegyzés és javaslat
- 2012.10.68. 20 old., gépirat, é. n., de V. 18.
Jegyzőkönyv a Koreográfus Kör üléséről
- 2012.10.69. 1 old., gépirat, eredeti, 1954. I. 19.
Jegyzőkönyv osztályértekezletről.
- 2012.10.70. 2 old., gépirat, másolat, 1948. XII.17.
Magyar Táncművészek Szövetsége szervezési osztály 4 hónapos munkaterve
- 2012.10.71.-74. Gépiratok, másolatok, féloldalasok, é. n.
Intézőbizottsági napirendek
71./ dec.17.
72./ dec.23.
73./ dec.30.
74./ 4 old. gépirat, másolat, é. n.
Alakuló közgyűlés napirendje
- 2012.10. 75.-76. 75./ 1 old, másolat, 1954. IV. 17., autográf bejegyzésekkel
Magyar Táncművészek Köre munkaterve
76./ 1 old, másolat, Feljegyzés a Magyar Táncművészek Köre munkatervének vitájához
- 2012.10.77. 1 old., gépirat, másolat é. n.
Pro memoria (a népi romantika ellen)
- 2012.10.78. 1 old., gépirat, másolat 1950. IX. 5.
Megbeszélés: szempontok a Magyar Táncművészek Szövetsége Tudományos Osztály, gyűjtésekhez
- 2012.10.79. 2 old., gépirat, másolat, 1956. IX. 12.
A Szövetség állásfoglalása a külföldi utakkal kapcsolatban

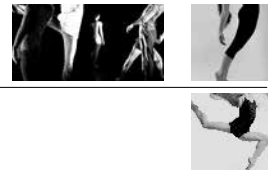
- 2012.10.80. 2 old., gépirat, eredeti+ másolat, é. n.
Jelentés a Magyar Táncszövetség 1948. II. 24. és IX. 30 között végzett szervezési munkájáról
- 2012.10.81. 2 old., gépirat, másolat, 1949. VI.3., Losonczy Ágnes
Mít tett a Táncszövetség a Szovjetunió népszerűsítéséért
- 2012.10.82. 6 old., gépirat, másolat, 1949. XII. 5.
Javaslat a Magyar Táncszövetség átszervezésére
- 2012.10.83. 3 old., stencil + 2 old. gépirat, é. n.
A Táncművészeti Kör működési szabályzata + munkájának formái, autográf bejegyzésekkel
- 2012.10.84. 1,5 old., gépirat, eredeti és másolat, 1953. VII. 1.
Javaslat a Táncművészeti Szövetség megalakításához
- 2012.10.85. 4 old., gépirat, másolat, 1949. VI.20.
A Magyar Táncszövetség nyári munkaterve
- 2012.10.86. 3 old., stencil, Körtvélyes Géza titkár, é. n.
Körlevél a tagoknak
- 2012.10.87. 1,5 old., gépirat, másolat, 1956. XI. 1.
A Magyar Táncművészek Szövetsége Ideiglenes Forradalmi Bizottságának felhívása
- 2012.10.88. 2 old., gépirat, eredeti, Dr. Lugossy Emma
A Magyar Táncszövetség Tudományos osztályának 3 hónapos munkaterve 1949.jan.-márc.
- 2012.10.89.-91. 89./ 1,5 old, gépirat, másolat, é. n., Lugossy Emma
Tudományos osztály (munkákról)
1 old, gépirat, másolat, é. n. Lugossy
90./ Táncírás Intézet
91./ 1 old. gépirat, másolat, Tudományos Osztály, é. n.
+ 1 old. gépirat, másolat, é. n. 3 hónapos munkaterv + 1 old. gépirat, másolat költségvetés
- 2012.10.92. Gépirat, másolat, 1 old, csonka (aláírás hiányzik) 1954. II. 11.
Tárgy: Kérés a Tudományos Akadémia Elnökségének.
- 2012.10.93. 1 old., gépirat, másolat
Magyar Táncszövetség javaslata a NÉKOSZ kollégiummal kapcsolatban
- 2012.10.94. 2 + 1 old., gépirat, másolat, 1949. I. 3. + é. n.
Az ujjászervezett Magyar Táncszövetség (autográf dátum: 1949. január.) + tájékoztató
- 2012.10.95. 5 old., gépirat, eredeti és másolat, é. n. autográf bejegyzésekkel
Javaslat Táncművészeti Munkaközösség megalakítására
- 2012.10.96.-97. 96./ 4 old., stencil, 1954. III. 2.
Tervezet: Magyar Táncművészek Köre működési szabályzat (három stencilezett változatban)
97./ 4 old., gépirat, másolat, 2 pld., MTK működési terv, é. n.
- 2012.10.98. 3 pld., gépirat, másolat, autográf dátum: 1950
Tárgy: Roboz Ágnes: A Fővárosi Varieté műsorának értékelése a Koreográfus Körben

forrásközlés

- 2012.10.99. 1,5 old, gépelt, másolat, 1948. XI.21.
Tárgy: Szentpál Olga feljegyzései az iskolai terem átvételéről, ill. pedagógiai kérdésekről
- 2012.10.100. 1 old, gépirat, eredeti, Lugossy autográf szignójával é. n.
Tárgy: A Táncszövetség és a Néprajzi Intézet közös működéséről.
- 2012.10.101. 2 old., gépirat, é. n., autográf szignó.: Téri
Tárgy: Mit akar a Táncszövetség?
- 2012.10.102. 1 old., gépirat, 1949. VI. 9., eredeti
A Tudományos Osztály munkaterve
- 2012.10.103. 2 old., gépirat, eredeti, é. n.
Irányelvek a munkatervek kidolgozásához 1949. V.16.- VI.30-ig
- 2012.10.104. 6 old.,+ gépirat, másolat, autográf bejegyzésekkel
Káderfejlesztési terv, 1951-re
- 2012.10.105. 1 old, stencil, 1954. II.10.
Javaslat az ideiglenes elnökség összetételére, autográf rajzocskákkal
- 2012.10.106. 2 oldal gépirat, másolat, Vályi Rózsi, 1955. I.12.
Jelentés a publikációkról.
- 2012.10.107. 1 old., gépirat, másolat, 1955. II. 21. Böröcz József
Javaslat film, fotó szakkör megalakítására
- 2012.10.108. 1 old, gépirat, másolat, 1954. II. 25.
Javaslat a Mojszejev együttes magyarországi programjához
- 2012.10.109. 2 old, gépirat, másolat, Körtvélyes Géza, 1955. I.11.
Beszámoló munkaközösségeinkről
- 2012.10.110. 9 old., gépirat, másolat, 1955. XI. 3.
Jegyzőkönyv a Magyar Táncművészek Szövetsége elnökségi üléséről
- 2012.10.111. 3 old., gépirat, másolat, 1955. II.15.
Munkaterv javaslat a Magyar Táncművészek Szövetsége 1955 első negyedévi tevékenységére
- 2012.10.112. 1 old., gépirat, másolat, 1954. XII.13. Böröcz József
A Magyar Táncművészek Köre levele Ortutaynéhoz
- 2012.10.113. 3 old., gépirat, másolat, Losonczy Ágnes, 1949. I. 6.
A Magyar Táncszövetség Szervezeti Értesítőjének tervezete
- 2012.10.114. 4 old., gépirat, eredeti, é. n.
Magyar Táncszövetség Koreográfiai Körének tervezete
- 2012.10.115. 4 old., gépirat, másolat, Piklerné Poor Anna, 1949. VII. 23.
Összefoglaló jelentés a Táncszövetség Munkájáról
- 2012.10.116. 1 old., gépirat, másolat, 1949. IX.3.
Javaslat a Magyar Táncszövetség Munkakörére.
- 2012.10.117. 1 old., gépirat, eredeti, é. n., Duka Antalné
Válasz a Pedagógus Szakszervezet Mozdulatművészeti szakosztálya nov.17.-i taggyűlésén elhangzottakkal kapcsolatban
- 2012.10.118. 3 old., gépirat, másolat, Szentpál Olga, 1948. IX. 24.
Az ált. és középfokú tánc szakiskola tantervének előkészítése
- 2012.10.119.-121. 119./ 3 old., gépirat, másolat, Merényi Zsuzsa, 1948. XI: 29.
120./ 3 old., gépirat, másolat, Merényi Zsuzsa, 1948. XII. 10.
121./ 6 old. gépirat, másolat, Merényi Zsuzsa, 1948. XII.29.
Tárgy: vidéki táncszövetségi titkárságok felállításáról

- 2012.10.122.-130. Vezetőségi ülések jegyzőkönyvei
 122./ 1949. márc. 17. 2 old. Juhász Mária
 123./ 1949. márc.24. 2 old. 2 példány, Juhász Mária
 124./ 1949. márc. 31. 2 old. Juhász Mária
 125./ 1949. máj. 5. 1old. Juhász Mária
 126./ 1949. máj. 19. 1 old. Merényi Zsuzsa
 127./ 1949. máj. 26. 2old. Merényi Zsuzsa
 128./ 1949. jún. 9. 1 old. Juhász Mária
 129./ 1949. jún.17. 1 old. Rokszin Demeter
 130./ 1949. szept. 1. 9 old.
- 2012.10.131. 2 old., gépirat, másolat, Merényi Zsuzsa 1949. IV. 26.
 Tárgy: Aktuális feladatok
- 2012.10.132.-140. 132./10 old. stencil, é. n.
 A Magyar Táncművészek Szövetsége könyvtárának katalógusa
 133./ Gépirat, 2 old., 1 lap, 1953. III. 21.
 Vályi Rózsi, a munkaközösség vezetője: A magyar táncörtörténeti munkaközösség munkaterve az 1953 évre.
 134./ Gépirat, fél oldal, 1953. III. 21.
 Vályi Rózsi Egyéni munkaterv az 1953. évre, autográf szignóval
 135./ gépirat, fél oldal, 1953. II. 19.
 Baróti Dezsóné: Munkaterv.
 136./ gépirat, fél old, é. n. febr. 26.+ autográf kéziratban is
 Körtvélyes Ágnes: Munkaterv.
 137./ gépirat, fél old., 1953. IV.14., autográf szignóval
 Térei Tibor: Munkaterv.
 138./ gépirat, fél old., 1952. XI. 3.,autográf szignóval
 Térei Tibor és Körtvélyes Ágnes: Munkaterv.
 139./ gépirat, 1 old, 1953. II. 24, autográf szignóval
 Marton Istvánné: Munkaterv.
 140./ fél old, autográf, összefoglaló az első munkaközösségi értekezlet határozatairól, 1952 okt.
- 2012.10.141. 7 old., gépirat, másolat, 1953. X. 17.
 Hozzászólások
- 2012.10.142. 6 db költségvetés terv, vegyes, 1949. I. 5. és 11.
- 2012.10.143. 1 old., stencil, 1954. II. 10.
 Tárgy: Az előkészítő bizottság javaslata a szakosztályokra.
- 2012.10.144. 2 old., gépirat, eredeti
 Tárgy: A Szövetség Rendezvényeinek időrendje, é. n., Körtvélyes Géza
- 2012.10.145. 2 old, gépelt, eredeti, 2 példány, é. n., Merényi Zsuzsa
 szervezési osztály munkaterve májustól júniusig.
- 2012.10.146. 4 old., gépelt, másolat, 1954. IX. 15., Böröcz József
 Tárgy: Magyar Táncművészek Köre Előkészítő Bizottságának ülése.
- 2012.10.147. 1 old., gépirat,másolat, 1949.VI. 9.
 Tárgy: A Táncszövetség osztályközi értekezletének határozatai.
- 2012.10.148. 1 old., stencil, 1954. III.
 Tárgy: a Táncművészeti Kör 1954. III.2. értekezletéről.
- 2012.10.149. 13 db meghívó Táncművészek Köre rendezvényeire, 1954

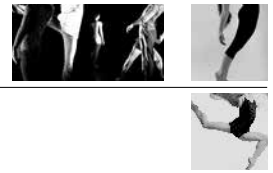
forrásközlés

- 2012.10.150. 6 db meghívó szövetségi rendezvényekre, stencilek, 1955
1db nyomtatott é. n.
1 db stencil 1948. XII. 2.
- 2012.10.151. 1 old, gépelt levél 1950. I. 31.
Címzett: Miniszter (Népművelési), feladó: Magyar Pedagógusok Szabad Szakszervezete
Tárgy. A Táncszövetség kritikája a pedagógus szakosztállyal szemben.

9. doboz

- 2012.10.152. 1 old., gépirat, Szentpál Olga, művészeti osztály vezetője, 1949. I. 4.
Tárgy: Indoklás a művészeti osztály költségvetéséhez.
- 2012.10.153. 1 old., másolat, gépelt, Téri Tibor, é. n.
Javaslatok az Intézőbizottsági ülésre.
- 2012.10.154. 1 old., stencil, 1954. II.10.
Javaslat a Kör munkájának megindítására
- 2012.10.155. Fél oldal, gépelt, é. n.
A Táncszövetség kidolgozás alatt álló sillabuszai.
- 2012.10.156. 1 old., gépelt, másolat, 1949. VII.23., Laurenszky Ernő
Jelentés a VIT tanfolyamokról.
- 2012.10.157. 1 old, stencilezett körlevél, 1955. V.5. Böröcz József
Tárgy: Nyilvántartáshoz adatok.
- 2012.10.158. 1 old., gépelt másolat, é. n., autográf kiegészítéssel
Írányelvek a három hónapos munkatervhez.
- 2012.10.159. 5 gépelt cédula
a./ 2 javaslat: 1949. IX. 8. Művészeti Osztály és Szentpál Olga
b./ vezetőségi ülés egyikén, másik szept.8., de év nincs rajta
c./ I. 20.i ülés napirendje, é. n.
- 2012.10.160. a./ 2 old., gépelt, másolat, Téri Tibor, 1948. XII. 17., autográf bejegyzésekkel
A szervezési osztály 4 hónapos munkaterve.
b./ fél oldalas gépelt, másolat, é. n.
Írányelvek a három hónapos munkatervhez, autográf bejegyzésekkel
c./fél oldal, gépelt,másolat, Téri, 1948. XII. 22..
A szervezési osztály költségvetése.
d./ fél oldal, gépelt, másolat, é. n., autográf bejegyzésekkel
Dec. 23-i ülés napirendje
- 2012.10.161. 1 old., gépelt, jegyzőkönyv, 1954. XII.18.
Tárgy: Jelölések a Szövetségbe.
- 2012.10.162. 6 oldal, stencil, 1954. XI. 6., autográf bejegyzésekkel
Tárgy: előkészítő bizottsági ülés anyaga.
- 2012.10.163. 32 oldal, gépelt, másolat, 1951. X. 6.
Jegyzőkönyv (megyei táncreferensek)
- 2012.10.164. Feljegyzés Nemes et.-nak, é. n.
Tárgy: DISZ kultúrverseny.
- 2012.10.165. a./3 old., gépelt, másolat, 1949. VI. 30.
Dukáné: az Oktatási osztály 3 hónapos munkaterve
b./ 2 old., gépelt, másolat, 1949. VI. 30.

- Merényi: szervezési osztály munkaterve
c./ 4. old., gépelt, 1949. VI. 20.
Nyári munkaterv
- 2012.10.166. 1 old., gépelt jegyzőkönyv, Juhász Mária, 1949. VIII. 11.
Tárgy: A VIT megbeszélésről
- 2012.10.167. 1 old. gépelt, másolat, é. n.
Tárgy: a Tudományos Osztály feladatai
- 2012.10.168. 1,5 old., gépirat, másolat, é. n.
Javaslat a Táncszövetség megalakítására.
- 2012.10.169. 1 old., gépelt, másolat é. n.
Tárgy: Tájékoztató a Táncszövetség átszervezett munkájáról
- 2012.10.170. a./1 old., gépirat, másolat, 1948. I.6., 1 másolat, 1949-es dátummal, rajta
Losonczy neve áthúzva, és autográf jegyzet is.
Tárgy: Klubesték: az oktatási osztály terve
b./ 1old., gépelt, másolat, é. n.
Tárgy: A központi klubesték részletes terve
- 2012.10.171. 1 old., gépirat, Kapositól, 1950. VII.18.
Tárgy: a Néprajzi Intézettől átkerült filmekkel kapcsolatos munkájáról
- 2012.10.172. 1 old., gépelt, 1949. IX. 8.
Művészeti Osztály: szeptemberi munkaterv
- 2012.10.173. 2 old., gépelt, másolat, é. n.
L. Merényi: A vidéki titkárok felállítására javaslat
- 2012.10.174. a./ 1 old., gépelt, másolat, é. n.
Javaslat az Intézőbizottság értekezletére (X. 28.-ra)
b./ 1old., gépelt, másolat, é. n.
Az intézőbizottság határozatai.
- 2012.10.175. 2 old., gépelt, autográf: Bencsik javaslata, 1949. VI. 18.
A területi klubok táncköreinek feladata.
- 2012.10.176. 2 old., gépelt, javításokkal, 1949. okt.-dec.
Egy táncsoport munkatervének kiértékelése
- 2012.10.177. 1 old, gépelt másolat, 1949. V. 19., Pór Anna főtitkár
Feljegyzés a Vörös csillag táncsoport kérvényével kapcsolatban.
- 2012.10.178. 2 old., gépelt, autográf bejegyzésekkel, é. n.
Tárgy: Általános munkaterv
- 2012.10.179. 1 old., gépelt, másolat, 1949. I. 7. Jegyzőkönyv (Losonczy Ágnes)
Tárgy: Intézőbizottsági ülés

forrásközlés

Palasovszky Ödön hagyatéka a Táncarchívumban

A hagyatéék leltári száma: 38 (HGY-38)

A feldolgozott dobozok száma: 1

A doboz tartalma:

2012. 2. Kéziratok
2012. 4. Aprónyomtatványok: műsorfüzetek – prospektusok
2012. 10. Plakátok

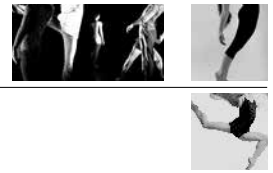
HGY-38 – 2012. 2. – Kéziratok (Helye: 1. doboz)

2012.2.2.1. Madzsar Alice: Bilincsek – II. rendezői példány, gépelt, másolat, 53 oldal, autográf számozással és beírásokkal, sérült.

A jelenet a „Falak” tételt ábrázolja, Madzsar Alice Bilincsek című mozgásdrámájából.

Róna Magda és a férfi-csoport (a Munkás Testedző Egyesület tornászai) 1930-1931 OSZMI Táncarchívum, leltári szám: 2013.106.3.

**HGY-38 – Aprónyomtatványok:
műsorfüzetek, prospektusok – 2012.4**

- 2012.4.1. Madzsar Alice Mozdulatművészeti csoport előadásai, 1-1 db, eredeti, nyomtatott műsorlap
- a./ 1929. V. 27. Új Színház: bemutató előadás (16 szám)
 - b./ 1930. II. 16. Belváros Színház (13 szám)
 - c./ 1931. IV. 28. Fővárosi Operett Színház, vendégjáték: Ayrus leánya, Bilincsek, Srác és Vagabund Hipokráciában
 - d./ 1931. X. 7. Új Színház, a szezonban tervezett ciklus első estje: Európa – Babiloni vásár

*„A gép hatalmában” tétel
Madzsar Alice Bilincsek
című mozgásdrámájából.
OSZMI Táncarchívum,
leltári szám: 2013.106.6.
A képek Palasovszky
Ödön hagyatékából
származnak.*

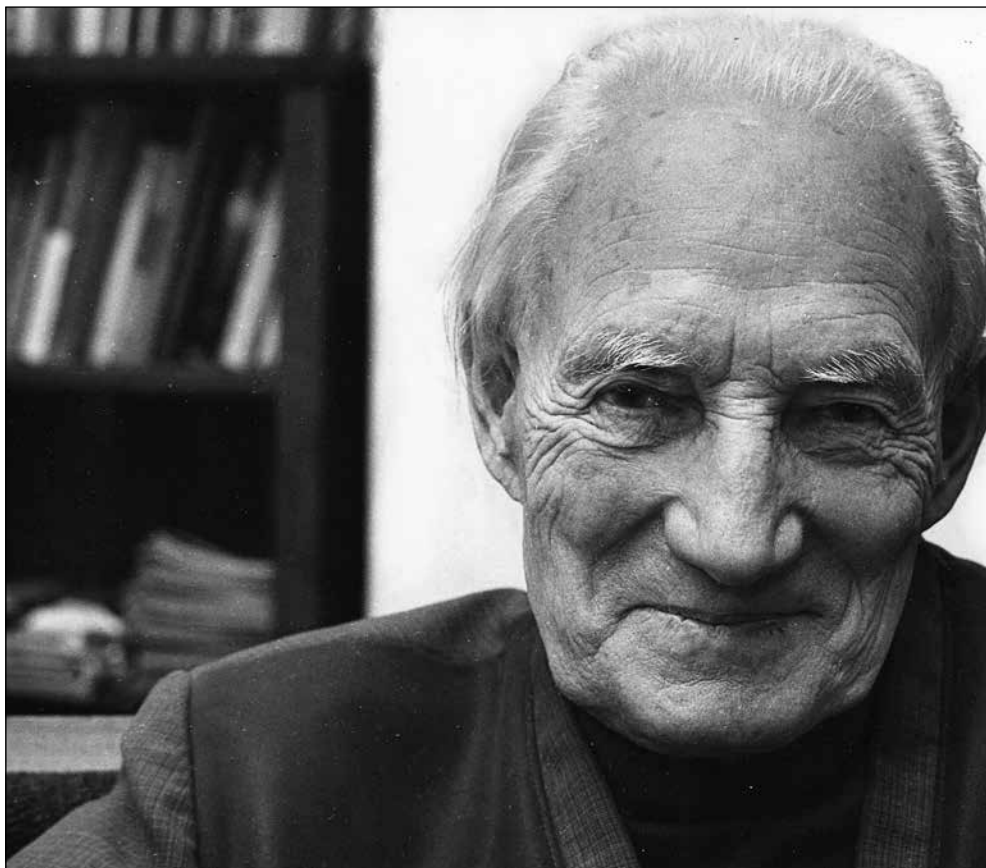
- 2012.4.2. Prizma előadások, 1-1 db eredeti, nyomtatott műsorlap
- a./ 1928. XII. 8. Zeneművészeti Főiskola, kamaraterem, Árnyak c. műsor (8 szám)
 - b./ 1929. I. 12. Zeneművészeti Főiskola, kamaraterem, Kezek c. műsor (7 szám)
 - c./ 1929. II. 29. Zeneművészeti Főiskola, kamaraterem, A számok élete c. műsor (7 szám)
- 2012.4.3. Műhely, Modern Színházi Egyesület, 1-1 db eredeti, nyomtatott műsorlap
- a./ 1933. III. 24. Belvárosi Színház, harmadik bemutató vendégjáték: Korszerű szvit (Madzsar Mozdulatszínepi Stúdió)
 - b./ é. n., Belvárosi Színház, Korszerű szvit (Madzsar Mozdulatművészeti Stúdió)
 - c./ é. n. Belvárosi Színház, Platon genfi lakomája (rend. Baróthy József)
- 2012.4.4. Madách Színház, 3 oldal, másolat műsorlapokról
- a./ Nyitó műsor
 - b./ Pionir (Kórusjáték szatíra és vita)
 - c./ Ak és az emberek (Jefim Sosulja tragikomédiája 6 képben)
- 2012.4.5. 1 db eredeti, sérült műsorlap
- Rendkívüli Színpad, 1928. XI.10., Zeneakadémia kamaratermében, Lélegzők c. műsor (Fellépők: Palasovszky, Turnay, Szentpál, Kövesházi)

forrásközlés

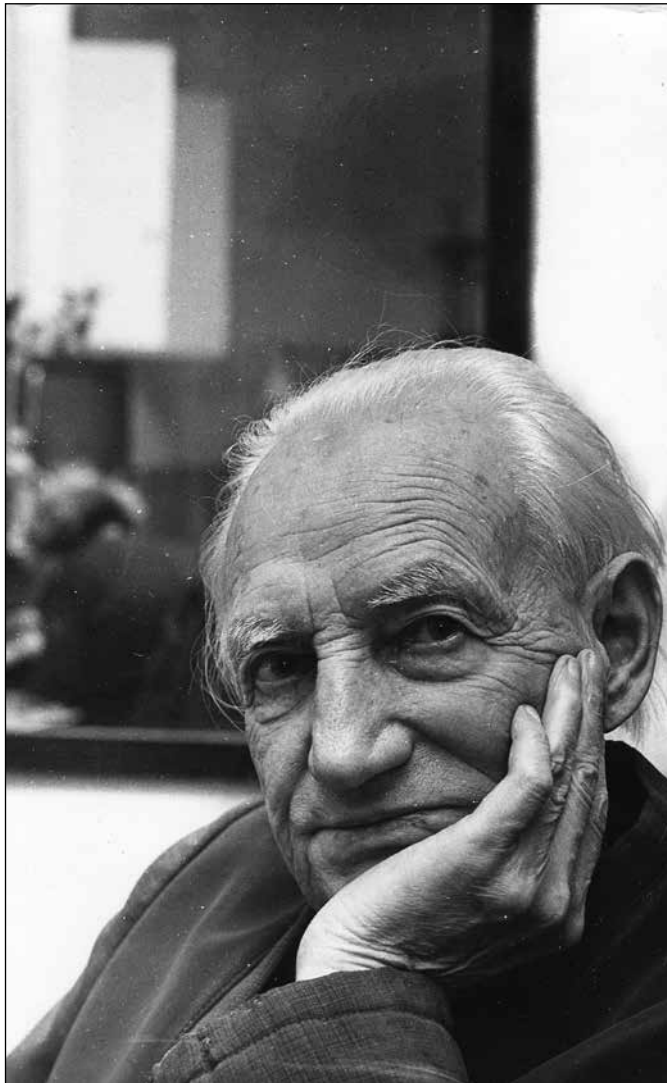
- 2012.4.6. Meghívók fotokópiái
a./ 1931. III. 20. Kultúrest (fellépők között Mozgáskúrus tagjai)
b./ é. n. folyó hó 21. Mozgáskarakterológiai bemutató (Madzsar Alice Intézet) + másolat, rajta gépelt dátum: 1938. I. 21.
c./ 1928. XI. 29. Kultúrest (Vasas Munkásotthon) (2 példány)
- 2012.4.7.
a./ 1-1 példány fotókópia, Madzsarné könyvének borítójáról, magyar és francia kiadás
b./ 1-1 db fotókópia: az Ayrus leánya színpadi szerkezete és A kezek tánca kottája
- 2012.4.8.
a./ 1 db Madách Színház plakátról fotókópia: Pionír és Ak és az emberek
b./ 1 db fotókópia, Madzsar Alice sírhelyéről
- 2012.4.9.
4 db fotókópia, a Madzsar csoport műsorainak műsorfüzeteiről, hirdeteiről
a./ Fővárosi Operett Színház, 1931. IV. 28.
b./ Cikk-cakk est, é. n.
c./ Zeneművészeti Főiskola, Kamaraterem, 1928. XII. 8.
d./ Állat és Növénykerti Hangversenyek, 1931. VII. 4.
- 2012.4.10.
6 db fotókópia és 1 db másolat a Madzsar csoportról megjelent újságcikkekről, 1929 és 1931

HGY-38 – Plakátok – 2012. 10.
(Helye: 1. doboz)

2012. 10. 1. 1 db, rongált, sérült, ragasztott, elszíneződött plakát
Új Thália a Magyar Színházban, é. n. III. 4.
Bábel, rend.: Palasovszky Ödön
2012. 10. 2. 1 db, erősen rongált, sérült plakát
Fővárosi Operett Színház, 1931. IV. 28.
Madzsar Alice Művészcsoportjának vendégjátéka: Ayrus lánya – Bilincsek –
Srác és Vagabund Hipokráciában (lásd: 2012. 4. 1./c.)

*Kádár Kata fotói
Palasovszky Ödönről*

Friedrich Heyer

Teológiai elmélkedés a táncról

Világi vagy liturgikus tánc a keresztény életben?*

Miután az őskeresztény egyház a liturgia, a vallási kultusz területéről kiszorította a táncot, a tánc a keresztény műveltséggel átitatott világban egy új helyre – a világi ünnepek, vigasságok közé – került át. Az egyházi liturgia az Isten dicsőítésére csupán az emberi hangot, az éneklést engedélyezte. A végtagok legfeljebb az imádkozáskor felemelt, összekulcsolt kezek mértéktartó gesztusában, a térdeplésben vagy a körmenetben jutottak némi szerephez, de semmi szerepet nem kaptak a táncban. Erről a liturgiai fejlődésről Hans Heinrich Muchow a következő nagyon szellemes magyarázatot nyújtja: „A bazilikális templomépítés belső terének kialakítása – ahol a 4. század közepétől a keresztény istentiszteletet tartották – éles ellentétben áll a táncmozdulatokkal! Ahogyan manapság a színpadi tánc egy színház – jobban mondva egy sokoldalú szabad pódium vagy kifutó – színpadán ellehetetlenül, ehhez hasonlóan a bazilikális építészeti templomter is úgyszólván megfojtja azt a táncos módon megvalósítható teret, amiben egykor Dávid is táncra perdült a frigyláda előtt. A bazilikális építészetben az istentiszteletre szolgáló tér a táncmozdulatok helyett, inkább az optikai és az akusztikai szimbólumokat igényli, hogy ily módon szakrális helyé válhasson.”¹ Ugyanakkor felmerülhet bennünk az a kérdés is, hogy vajon nem maga a táncot kizáró teológia-liturgia – egy számára megfelelő építészeti kifejezési formaként – hívta-e életre a bazilikális építészeti stílust is?²

Ugyanakkor a mozgás nélkül – amint azt az egyháztörténelem is bizonyítja – a jámbor lelkek Isten előtti táncra nem válik ábrázolhatóvá. A szent úrvacsora vétele előtt a keleti ortodox egyház koncelebráló papjai – csodálatos egyházi énekek kíséretében – körbejárják az oltárt, amely önkéntelenül is egy tánchoz hasonlító ritmusban történik. S hogy ez a ceremónia nem csak manapság zajlik így, azt a Szaloniki közelében található Serres templomának 11. századi bizánci freskói tanúsítják, amelyek ezeket a jeleneteket ugyancsak táncra hasonlító ritmusban ábrázolják.

A nyugat-európai középkorra vonatkozóan szintén megállapítható néhány hagyományos táncszokás, amelyek többnyire az egyházi év ismétlődő eseményeivel vannak kapcsolatban. A 13. századi Normandiában a gournay-i papok Szent Miklós napján, a villarceaux-i apácák pedig

* A fordítás az alábbi kiadás alapján készült: Friedrich Heyer: Theologische Betrachtung über den Tanz.. In: Der Tanz in der modernen Gesellschaft. Furcht-Verlag, Hamburg, 1958. 9–28. Készült a K 81672 számú OTKA kutatás keretében. Friedrich Heyer (1908–2005) evangélikus egyháztörténelmi professzor Heidelbergben. Tübingenben, Gießenben és Göttingenben végzett teológiai tanulmányai után 1932-ben Alsó-Ausztriában prédikátor és hercegi nevelő lett. 1926-tól 1952-ig tagja volt az Igel zu Tübingen (1871 óta fennálló diákszövetség) Akadémiai Egyesületnek. 1934-től 1954-ig Schleswig-ben evangélikus lelkészként tevékenykedett. 1964-ben a Heidelbergi Egyetem hittanprofesszora lett, ahol 90 éves koráig tanított.

¹ Hans Heinrich Muchow (1900–1981) német pszichológus, pedagógus.

² Kivételként az etióp monofizitista egyház említhető, ahol a liturgia zárásaként egy Szent Táncot lejtettek. Az etióp teológusok ezt a szokást Dávid frigyláda előtti táncával indokolják. A hagyományos etióp templomépítészlet három koncentrikus körben elrendezett körépítményt alkotott meg. Az épület középpontja a papok számára készült és magába foglalja az oltárt is, a második kör pedig az egyházi tudósoké. A külső, harmadik körben, ahol a hívek tartózkodnak, megy végbe a papság által bemutatott templomi táncra hangszerek dob és csörgő, valamint a Sabeho Bareku Halleluja énekesző kíséretében. A tánc során a papok néhány lépést előreszaladnak majd azután vissza.

az Aprószentek ünnepén és Mária Magdolna napján perdültek táncra. Ez utóbbit – vizitációi során – a roueni érsek jegyezte fel az egyházlátogatási jegyzőkönyvbe. Auxerre-ben a káptalan körtáncot járt minden püspökválasztás után, míg Chalon-sur-Saône-ban pünkösöd előestéjén a kanonokok a *Veni sancte spiritus* himnusz énekére adtak elő egy táncot. Még 1582-ben is a besançoni pontificalé részletes beszámolót közöl a papság és a hívők serege által búcsúkor járt húsvéti táncokról, amelyet rossz idő esetén a templom belsejében tartottak meg.

A középkor hagyományos táncszokásai nem egyebek, mint – egyházi tilalommal sújtott és szakrális helyről száműzött – misztériumszínházak, amelyek mélyén a bacchanáliák veszélye rejtőzködik. Az egyházi autoritás tánciltalmi azonban többször is ellenállásba ütköztek, példaként az egyházi táncokkal szembeszálló két evreux-i kanonok említhető, akiket a nép a harangtoronyban felakasztott.

A kora újkor a misztikus önkívület táncát élte át. Az eksztázisra hajló emberi természet egy természetes hevületbe emelkedik, hogy ily módon a lelki örömet a testi mozgások segítségével is kinyilváníthassa. A legekleatásabb példát arra vonatkozóan, hogy még a legszigorúbb kolostorokban is az imát „eltáncolhatták” az oltár előtt, Aviliai Szent Teréz szolgáltatja, aki az avilai kápolnában, saját mozgását tamburinnal kísérve, táncot lejtett Isten előtt. Hasonló dolog történt a dijoni karmelita kolostorban is, nemsokkal azután, hogy 1604/1605-ben avilai Szent Teréz tanítványa, a Jézusról nevezett Anna nővér, –az első két karmelitakolostort Párizsban és Dijonban megalapítván –terjeszteni kezdte az újszerű, spanyol misztikát Franciaországban.³ A pihenőidő (rekreáció) alatt az egyik apáca egy egyházi dalt kezdett el énekelni. A rendfőnöknőre, Anna nővére ez olyan nagy hatást gyakorolt, hogy az összes apácával együtt az Oltáriszentség elé vonultak, és a kórus részen – spanyol szokás szerint a kezükkel tapsolva – táncolni és énekelni kezdtek, „de olyan méltósággal, kellemességgel és komolysággal, hogy ettől a szentséges látványtól meghatva az ember belülről megérintve, Istenhez emelve érezte magát.” Ilyen beszámolókat olvasván kinek ne jutna eszébe Gottfried Keller *Legenda a kis táncosnőről* című novellája?⁴

A szakrális tánc egyik sajátos fajtáját képviselte a haláltánc. Caudebec templomában bizonyos prédikációkat pantomim mozdulatokkal kísérve az embernek a Halálnak való alávetettségét igyekeztek kihangsúlyozni. Valószínűleg ebből az ősi liturgiából erednek a haláltáncok. Ezen alkalmakkor azt igyekeztek megmutatni a hívőknek, hogy a holtak hogyan viszik az élőket körtáncba: sem a pápa, sem a császár, sem a szegény, sem a gazdag nem vonhatja ki magát e tánc alól. Ezekben a táncokban a Halál maga a körtánc vezetőjeként jelenik meg.⁵ 1424-ben ezt a (dramatikus) haláltáncot örökítik meg a párizsi Aprószentek temetőjének falán, hogy rövid idő elteltével ez a párizsi haláltánc-ábrázolás széles körben elterjedt váljon Franciaországban és Németországban egyaránt.

A keresztény liturgikus tánc kérdéskörét legszemléletesebben a szakrális tánc felbukkanására vonatkozó bírálatok ismertetésével lehet lezárni, amely a kereszténység peremén az iszlám táncoló dervisei esetében ment végbe. Ennek a szent táncnak a megteremtője a mélyértelmű iszlám teológus és költő, Mevlana⁶ egyik műve volt, aki az 1200-as években a szeldzsuk törökök akkori fő-

³ De Lobera Anna Spanyolországban született 1545-ben. 1570-ben lépett be Jézusról nevezett Anna nővér néven az Avilai Szent József zárdába, amely az első megreformált karmelita zárdá volt. Nagy Szent Teréz tanácsosa, segítőtársa és később szellemi örököse lett. Neki írta kereszties Szent János a „Szelleml páros ének”-et. Ő vezette be később Nagy Szent Teréz reformját Franciaországban és Hollandiában.

⁴ A mű magyarul is olvasható: Keller, é. n.

⁵ A caudebec-i haláltánc leírása egy mára már elveszett dokumentumban volt olvasható, amelyet Miette abbé publikált a francia forradalom előtt. A szöveg egy 1393-ban bemutatott templomi dramatikus haláltánc-előadásról tudósít, amelynek két karakterét (a király, a pásztor) is megnevezi. Ennek alapján bizonyos kutatók (Émile Male) a haláltánc dramatikus eredetét hangsúlyozzák és a haláltáncot Caudebec-ből (Normandiából) eredeztetik. Clark, 1950. 93.

⁶ Dzsálál ad-Dín Rúmí, a mavlavija (mevlevi) alapítója, akinek negyven követője ugyanazt a méltósági címet viselte. (F. Heyer lábjegyzete). Rúmít gyakorta csak arab eredetű, „Mesterünk” jelentésű tiszteleti címén (Mawlánā) emlegetik, amely arabul kiejtve Maulánā, perzsául Mavlánā, török változatban pedig Mevlana.

városában, a Taurus hegység északi lejtőjénél elterülő Konya városában (az egykori Ikoniumban) élt, ahol – az Apostolok Cselekedeteinek beszámolója szerint – egykoron Pál apostol is prédikált.⁷ Az iszlám az ország kereszténységéből sok mindent átvett: az egyistenhitet és a parancsolatok előtti hódolatot. Azonban az iszlám a Krisztusban, az istenemberben megtestesülő – az Isten és az ember között létrejövő – szövetség tanát, valamint Jézusnak a szentségek titkáiban való jelenlétének doktrínáját kiiktatta, s ily módon a kereszténységből csupán egy racionalista teológiát és egy pontosan kidolgozott erkölcsiséget hagyott meg. Ezzel a háttérismerettel könnyen érthetővé válik az a motiváció, amely az elveszett, misztikusan átélhető, Istennel való egyesülés utáni vágyban Mevlana táncoló szerzeteseit mozgásba hozta. Ez a tánc, még ma is – miután a kemalista Törökország betiltotta a dervisrendeket – nagy hatást gyakorol mindenkire, aki a mecsetszerű kupola alatt a táncter pompás szőnyegére lép, és a szerzetesek fehér, hosszú öltözékére tekint, amint furulyával és dobszóval kísérvé táncukban keringenek, hogy táncolva az Istennel való egyesülést átéljék.⁸ Ezzel szemben a kereszténységben Isten a szentségekben a maga teljességével van jelen, és ily módon sebezhetetlenné teszi a kísértéssel szemben embert, hogy a tánc hatalmába kerítse és így átélhesse.

1927-ben, a liturgikus megújulási mozgalom kezdetekor, még Paul Girkon evangélikus teológus is a liturgikus tánc újjáélesztésére gondolt.⁹ Napjainkban azonban – miután az egyre mélyebb értelemmel ellátott szentség fogalma az új liturgikus formák megállapítását elrendelte – már senki sem érzi szükségét a liturgikus táncoknak. A hívő számára teljesen elegendő az istentiszteleti történés, ahol az ember teljes szellemi, lelki és testi voltát az Isten tölti el. Jól lehet, egy Offenbach-i lelkész élelmes módon a fiatal generáció tagjaival új utakkal próbálkozik, s ezért a gyülekezet fiataljai körében a táncot a krisztusi megváltás örömeinek kifejezéseként gyakoroltatja. Magasztos teológiai elveit azonban az emberek bírálattal illetik, mondván, hogy körös-körül mindenki azon mosolyog, hogy a fiatalok az ilyen jellegű táncok közben udvarolgatnak, és flörtölgetnek egymással.

Így hát, utaljuk vissza a táncot a teremtés hitvallásának első fejezeteihez. Hiszen a táncoló csimpánzokhoz hasonlóan, tánc közben az ember is a test örömeit érezvén – nyomasztó terheitől megszabadul – és önfeledten játszik: teljesen átadván magát a ritmusnak. Az ilyen jellegű tánc a táncoló isteneket feltételező emberiség ősfenomenja. Valójában tehát szekularizálódása során a szakrális tánc is csupán eredeti önvalójához jutott vissza.

Valaha az expresszionizmus művészi tánca a vallási élményt igyekezett ábrázolni, azonban ez a vallási élmény művészi ábrázolása volt csupán és nem az istentiszteleti áhítat. Ennek ellenére azonban, amikor az Ötödik sugárúton található Rockefeller Center impozáns, kagylószerű koncerttermében a balettkar csodálatos koreográfiával éppen a húsvéti vigíliát adja elő, akkor a New York-i lelkészek örömmel ajánlgatják megtekintésre az előadást egyházközségük tagjainak. Pedig a koncertterem sohasem lehet templommá. A vallásos áhítatot megtörő dzsessz ritmusa folyamatosan emlékeztet erre bennünket.

⁷ Szent Pál első misszionárius útján látogatta meg a várost (ApCsel 13,51; 14,21), ahol bár ellenállással találkozott, keresztény egyházat alapított (ApCsel 14,1-6.19; 2Tim 3,11). Ikonium eredetileg a római Galácia tartomány kis-ázsiai kereskedővárosa volt, ahol egy kis zsidó kolónia is élt. A város később a Bizánci Birodalom része lett. A területet Bizanctól a szeldzsuk törökök hódították meg, akik 1077 és 1307 között Rumi Szultánság (Ikonioni Szultánság) néven államalkulatot hoztak létre.

⁸ Kemal Atatürk (1881–1938) a Török Köztársaság megalapítója és első elnöke, a modern Törökország megteremtője, aki számos reformot vezetett be. Egyik intézkedése a dervisrendek eltörlése volt.

⁹ Paul Girkon (1889–1967) német evangélikus teológus.

A katolikus és az evangélikus táncteológia történeti áttekintése

Aquinói Szent Tamás írja Izajás könyvéhez fűzött magyarázatában: „A tánc önmagában nem rossz, sokkal inkább attól függően, hogy miféle célra irányul és mely kísérő körülményekből ered, lehet az erény vagy a bűn aktusa.” Hozzáteszi, hogy „lehetetlen mindig egy tevékeny vagy elmélkedő élet komolyságában maradni, ezért olykor a gondok közé elővigyázatosságból egy kis örömet kell keverni, nehogy a lélek a túlzott szigor által megtörjön, hogy aztán ismét az erény határozott gyakorlásának szentelje magát. Az ezzel a céllal megvalósított játékok (mint a tánc is) az erény, az eutrapéla (testi és lelki választékosság) aktusai, és ha az isteni kegyelem alakot ad ennek, akkor maguk is hasznosnak bizonyulnak.”¹⁰

Öt évszázaddal később Liguori Szent Alfonz, a *Doctores ecclesiae* (egyháztanítók) egyike, aki egy – a 17. század ezerféle különleges esetével foglalkozó, az „okozati” erkölcssteológiáról szóló – mű írója és összeállítója volt, a következő megállapítást tette: „A táncok önmagukban nem rosszak. Nem a bűnös szenvedély tette, hanem az öröm cselekedete. Amikor az egyháztatyák időnként hevesen elleneztek a táncot, akkor a szégyenletes táncokról beszéltek vagy pedig olyanokról, amelyek átadják magukat a rontásnak.”¹¹

A katolikus hagyomány eme két szövegét a tánc egyik modern, katolikus erkölcssteológiai szemlélete sem hagyhatja figyelmen kívül. Ebben rejlik a tánc katolikus megítélésének kiindulópontja. Liguori Szent Alfonz – főként a 19. században – a katolikus gyóntatással kapcsolatos gyakorlati útmutatókat (gyóntatási kézikönyveket) alapvető módon befolyásolta, márpedig a gyóntatószék volt az egyetlen olyan hely, ahol a hívek a táncsal kapcsolatos morális aggályaikat szóba hozhatták. A francia Vittrant atya modern erkölcssteológiája felismeri, hogy a katolikus egyház milyen mértékben ragaszkodott a táncról alkotott erkölcsös ítéletéhez. „Valójában – mondja – a tánc örömteli és esztétikus ritmikus gyakorlat lehet, amely a test és a szellem felfrissítésére egyaránt alkalmas. Egy bizalmas, egészséges és szerény környezetben szerénységgel és becsületességgel ápolva, a tánc a fiatal emberek, különösen a fiatal lányok idegi és erkölcsi egyensúlyát is elősegíti. Azonban a tánc könnyen lehetőséget nyújthat a nem egészen veszélytelen kacérkodásra, ami végül komoly bűnbeeséshez vagy ugyancsak közvetlenül szégyenletes érintkezéshez és felhedeleshez vezethet.”¹² A *Catholicisme* katolikus világi enciklopédia 1952-ben így ír erről: „Az egyház szívesen megtűri a táncot, különösen a fiatalokért, ámde mindig is mértéktartásra és elővigyázatosságra buzdítva.”¹³

A tánc középkori, katolikus értékelésével szemben a lutheri teológia semmi ellentétet nem állít. Noha Aquinói Szent Tamás különbséget tesz, „önmagában a tánc”, és a tánc körülményei (feltételei) között (amelyek közül az előbbi nem rossz, míg az utóbbi veszélyt hordoz), azonban ebben a kérdésben máig nincs ellentét a katolikus és a lutheránus teológia között.

Luther a következőt mondja egyik 1525. évi böjti prédikációjában: „Hiszen a kisgyerekek bűn nélkül táncolnak. Tedd ezt és légy gyermek, így a tánc nem árt neked. Különb, ha a tánc önmagában bűn lenne, nem engednék meg a gyermekeknek sem.”¹⁴ Luther ugyanakkor nem volt olyan vak, hogy a táncot körülvevő, kísértő körülményeket ne ismerte volna fel: „Hogy közben a bűn bekövetkezik, az nem egyedül a tánc hibája. Mert bizony ilyesmi az asztalnál vagy a templomban

¹⁰ Aquinói Szent Tamás *Expositio super Isaiam ad litteram* című művéből származik az idézet (I,3).

¹¹ Liguori Szent Alfonz (1696–1787) olasz katolikus teológus majd a redemptorista szerzetesi közösség megalapítója. Az idézet *Theologia moralis I-V*. (Róma: 1764–78. III 429) című művéből származik, amely a barokk kor katolikus morálteológiájának egyik legjelentősebb alkotása.

¹² Jean-Benoît Vittrant *Théologie morale: bref exposé à l'usage des membres du clergé et spécialement des confesseurs* (Paris, 1948) művéről van szó.

¹³ A Henri de Lubac által szerkesztett, 1952-ben Párizsban napvilágot látott kötetre történik utalás.

¹⁴ WA, 1927. 17. II. 64. Heyer itt Luther műveinek híres összkiadásából, az ún. Weimari kiadásból idéz.

is megtörténik. Hiszen ha néhányan disznólkodnak közben, akkor ezekben az esetekben sem az étel és az ital a hibás.”¹⁵

Úgy tűnik, hogy a reformáció korában a keresztény ember gyanakvással tekintett a táncra, és ezért Luther arra kényszerült, hogy feltegye a következő kérdést: „Vajon bűn-e esküvőn sípolni és táncolni kiváltképp, ha azt mondják, hogy a tánc sok bűnnel jár?”¹⁶ Luther ezzel szemben helyesli a táncot, amíg az nem vezet erőszakhoz, amíg tánc közben mértéktartás és fegyelem van érvényben. „Azt mondják, hogy a tánc nagy bűnre való csábítást idéz elő; ez akkor igaz, ha mértéken felül és fegyelem nélkül történik. „A táncot” nem lehet elítélni, ha az illedelmesen, gyalázatos viselkedés, szavak és viselkedésmód nélkül, pusztán az öröm kedvéért történik... Ha a táncsal nem élnek vissza.”¹⁷ „Nem tudom a táncot elítélni, kivéve, ha a tánc mértéktelen, erkölcstelen vagy túl gyakori... Azonban ha ez erkölcsösen zajlik, meghagyom az esküvőnek a jogát és szokását, és mégiscsak táncolj! A hitet és a szeretetet nem lehet eltáncolni (a tánc révén tönkretenni) ..., ha illedelmes és mértéktartó vagy a tánc közben”¹⁸ „A táncot semmiképpen nem szabad kiátkozni, ha választékos, jó modorban és becsületességgel folyik.”¹⁹

Ezen kívül Luther számára lényeges az a nézőpont, hogy tánc közben az ember mintegy beilleszkedik egy megalapozott és elismert társadalmi rendbe oly módon, hogy részese egy általános hagyománynak is. „Mivel a tánc az ifjúság, a házasulandók világi szokása, nem lehet elítélni.”²⁰ „Mivel a tánc éppen olyan országos szokás, mint a vendéget fogadni, önmagunkat felékesíteni, enni, inni és vidámnak lenni, ezért nem tudom elítélni.”²¹ A tánc kritikusaival szemben Luther maga is kritikussá válik: „Ebből (ti. a táncból) a gőgös szentek ne csináljanak bűnt.”²²

A reformáció korától kezdődően a keresztény ember szabadságtudata bukkan fel a tánchoz való viszonyban. A keresztény embernek jogában áll, hogy eldöntse: akar-e táncolni, vagy inkább tartózkodik a táncotól, hogy akar-e ünnepelni, vagy lemond az ünnepről. Önmagában a tánc nem árt az embernek; de az ember az, aki (viselkedése révén) a táncot rosszá teszi. Abban az emberi társadalomban, amely az egyházi látásmód szerint a vétkes rombolás és isteni helyreállítás között létezik, úgy lehetséges a tánc, ha az ember ügyel a tánc jellegére, azaz: mennyire egészségesen és szabadon van jelen az egyén a táncban. Úgy szabad csak táncolni, hogy tudatában vagyunk annak, hogy a társadalom mennyire mérgezett és degradált és ahol a tánc folyik, az a kísértés helyszíne. Azonban akkor sem kerül ki az ember e kísértés alól, ha száműzi a táncot. Hiszen maga a lét tartja fogva az embert egy kísértésekkel teli térben. Tehát az egyház a szabad döntést sugalmazza, akár a tánc érdekében, akár a táncról való lemondás mellett (érvelve), miként Pál apostol hangsúlyozza a korinthosziakhoz írott levelében: „Minden a tiétek, ti azonban Krisztuséi vagytok.”²³

A műveltség tanulmányozásakor a régi lutheránus ortodoxia számára jól használhatónak bizonyult az adiaphora fogalma a következő kérdéssel kapcsolatban: vajon a hagyomány során kialakult egyházi ceremóniák kötelezőek-e minden egyes község számára? Nem kellett sok időnek eltelnie és már a tánc is adiaphorának számított.²⁴ Ez a régi lutheránus fogalom azonban nem minden keresztény laikus számára érthető. Az adiaphora ui. olyan cselekvést jelöl, amely önmagában sem nem jó, sem nem rossz. Az adiaphora esetében egy bizonyos dolog megítélése inkább az adott szituációtól függ, amelyen belül a cselekvés végebe megy, illetve a cselekvő belső motivációja

¹⁵ WA, 1927. 17. II. 64.

¹⁶ WA, 1927. 17. II. 64.

¹⁷ WA, 1900. 24. 418.

¹⁸ WA, 1927. 17. II. 64.

¹⁹ WA, 1912. 43. 315.

²⁰ WA, 1900. 24. 418.

²¹ WA, 1927. 17. II. 64.

²² WA, 1900. 24. 418.

²³ 1Kor 3:22–23.

²⁴ Az adiaphora fogalmáról és az adiaphora-vitákról lásd: Mester, 2010.13–47.

a meghatározó. Eszerint tehát ugyanaz a cselekedet, tett egyszer jó, máskor pedig rossz is lehet: ebben a felfogásban az egyén kerül a középpontba. Ez a fajta morálteológiai felfogás a régi lutheránus tanítás szerint a táncra is érvényesnek mondható.

Az evangélikus egyháztörténetben azonban a táncnak illetően való értékelése nem tekinthető véglegesnek. Ugyanis a 17. század végén a pietizmus ebben a kérdésben is megújulást hoz, jól lehet nem a pietista mozgalom atyja, Philipp Jacob Spener, hanem August Hermann Francke – a hallei pietizmus alapítója – személyében. Az „újjászületettek” ismertetőjegyévé a táncellenesség, az absztinencia és a színházi előadásoktól való tartózkodás vált. Ez az új pietista irányzat első alkalommal 1681-ben és 1687-ben a hamburgi színházper alkalmával kezdeményezett nyilvános vitákat. Ekkoriban intéztek támadást a hamburgi opera – mint keresztényietlen intézmény – ellen a hamburgi lelkipásztorok (Reiser és Winkler) is.²⁵ 1692-ben pedig néhány gothai kandidátus a táncolást, a komédia-látogatást, kártyajátékot és a tréfát Isten előtti szörnyűségnek nevezte. 1697-ben Töllner községi lelkipásztor Panitzsch-ban valamint Crassel lelkipásztor Muckern-ben megtagadták a feloldozást azoktól a hívektől, akik a népünnepélyeken táncra kerekedtek. Erre – a túlzott szigor alkalmazása miatt – az egyházi előjárók Töllnert és Crasselt megfosztották a hivataluktól. Azonban August Hermann Francke elegendő követővel rendelkezett ahhoz, hogy hívei hatásosan szót emeljenek a lefokozott lelkészekért. Francke követői azon a véleményen voltak, hogy a tánc és a hozzá hasonló mulatságok nem csupán a tánc közben felmerülő erőszak (verekedés) illetve a tánc által kiváltott egyre durvább törvénytelenység miatt bűn, hanem a tánc természeténél fogva, önmagában is bűn. A táncban nem kizárólag Istenhez fordul az ember! A táncnak semmi haszna sincs. A felvilágosodás évszázadában az ember összes cselekedetének „hasznosnak” kellett lennie!

A pietista megközelítés a társadalmi viszonyok alapos, egészen újszerű megfigyelésére reflektál és természetesen nem lehet elválasztani az udvarban és az egyetemeken zajló táncmultságok kortünetétől sem, amelyek tulajdonképpen ezeket a pietista kritikákat kivívták. Az a társadalmi vízió, amelyet Francke maga előtt lát, alapvető módon befolyásolja mondandóját is: „Az az ördög egyik stratégiai fortélya, hogy a fiatalokat táncba vezeti (stratagemata diaboli varia).” A teológiai hallgatóknak pedig a következő eszményképet állította fel: „[A valódi teológiai hallgató] Az igazi lelki tisztaságot tartja koronájának... Teljes koncentrációval a végtelen szeretetről és Jézus Krisztus nagy irgalmas tetteiről elmélkedik azért, hogy a maga részéről még inkább sürgetve legyen, azt szeretni, amitől szükségszerűen a tisztátlan szeretet minden ereje megtörik. Ezért a hallgató kerüli azokat az alkalmakat, amelyek az érzéki vágyhoz vezethetnek... Kerüli a szórakozást, elsősorban a nőekkel való bizalmas társas érintkezést (familiaritas cum feminis).”

A kasseli Lucae prédikátor azt írja az Egyházi Világ Kulcsa (Geistlichen Weltschlüssel) című művében 1679-ben, hogy a mai táncokat még a „tisztos pogányok” táncával sem lehet összehasonlítani, nemhogy Dávid és Miriam táncával: „Ők egyedül, társaság nélkül táncoltak, nálunk a nők és a férfiak összekeveredése nélkül nem fordulhat elő víg tánc (...) Lelkünket az ördög és a világ szolgálatára bírjuk: mert egy hajadon kéjes gesztikulációja a gallok vad gyűlésén, akik bortól hevültek, vagy egy jólöltözött fiatalember állítólagos ügyes mozdulata a hajadonok társaságában nem eshet másként, mint szemérmetlenül és tisztességtelenül, és a könnyű lábak egészében véve a csekély értelem ismertetőjelei (...) Hol lehetne látni egy értelmes pillantást a nemtetszés jelei nélkül, miközben az emberi test mágikus átalakulása, elváltoztatása, a lábak furcsa elforgatása és dobálása, ugrándozás és körbe-körbe kószálás zajlik? Hiszen ilyenkor az ember inkább szégyellhetné magát, ha nem akart ostobának látszani. A bölcs teremtő egyenes törzsszel

²⁵ „1681-ben Hamburgban színházat kívántak építeni, amit a város pietistái hevesen elleneztek. A többségi mérsékelt lutheránusok adiaphoronnak tekintették a színház intézményét, amelynek építésébe az egyháznak nincs joga beleszólni, így ez természetesen a világi hatalom, vagyis jelen esetben a városi magisztrátus hatáskörébe tartozik, amely előzőleg már hozzájárult a színházépítéshez.” Mester, 2010. 25–26.

alkotta meg az embert és a testrészeket is szép rendben. Milyen gyalázatos módon változik meg a test táncolás közben!”²⁶ Még keményebben ítélezkedik Gottfried Vockerodt: „A család és bosszúság bizonyított leleplezése, a kereszténységben az általuk előadott átmenettel és megadott örömmel követték el.”²⁷ Vockerodt az adiaphora tilalmában látja a reformáció beteljesülését.

Ezzel szemben a herrnhuti közösség a táncot a megváltottak életének példabeszédeként fogadta el. Egy helyütt ezt írja Zinzendorf grófja: „Aki hypochonder, az nem válhat a kereszt körül repdeső lélekke (Kreuzluftvögelein), hanem pietista marad. Azon túl pedig csupán egy sántikáló testvér, aki csak botorkál azon az úton, ahol mi táncolunk.”²⁸

A nyugati egyháztörténeten belül, a különböző egyházi csoportok körében a táncsal szemben manapság is tapasztalható széleskörű bizonytalanság oka a pietizmus által végrehajtott szakítással magyarázható: Egyes teológusok az adiaphoráról szóló reformatori tanokról mondanak véleményt, mások pedig a pietizusból eredő motívumokhoz térnek vissza. Ui. ha a teológusok tiszteletet parancsoló céltudatossággal elutasítják a világhoz való idomulást, akkor annak a veszélynek teszik ki magukat, hogy az ember lényszerűségének a kegyelem által meghatározott életen belüli helyét tagadják meg.

Táncra vonatkozó tanácsok a pasztorációban

Az evangélikus etikában érvényes elvek rövid mondatokkal kifejezhetők. Ami a táncot illeti – s ehhez nincs mit hozzáfűzni – egy adiaphoráról van szó. Természetesen nagyon sekélyes lenne, ha ebben az egy mondatban ki is merülne az egyház témával kapcsolatos összes mondanója. A táncosokra vonatkozó konkrét útmutatás valójában a lelkipásztorkodás során történik, hiszen a lelkész mindig a sajátos helyzetben lévő, egyes embert látja maga előtt. A lelkipásztorkodás alkalmával telik meg élettől az egyház táncról szóló tanítása. Manapság ez hat vissza az evangélikus etika kialakulására, mivel inkább a példaértékű esetek etikáját, mintsem a teológiai elvek etikáját írjuk.

Az alábbiakban átgondolunk bizonyos eseteket, amelyek manapság a lelkipásztorkodás során előfordulhatnak. Ha például a partnerem egy „elfajzott pietista”, akinek a kereszténysége a tagadásból, azaz táncellenességből és absztinenciából áll, akkor a következő dologra kell felhívnom a figyelmét: – „A táncról való tartózkodás is lehet bűn!” Szabad akaratának megsértése nélkül, önvizsgálatra fogom ösztönözni, amelynek során esetleg felfedezi saját keresztény farizeusságát.

Ha pedig egy olyan emberrel beszélünk, aki a szabadidejét a sportpályán, vagy mozival, vagy táncsal, újra és újra táncsal tölti, akkor a következő kérdést tehetjük fel neki: – „Talán azért töltöd az idődet ilyesmivel, mert attól félsz, hogy megismered majd a magányt és az Istennel való szembesülés lehetőségét?” Hacsak van rá mód és lehetőség, az egyháznak – a tánc közben is – ennek az embernek a vállára kell helyeznie a kezét.

Ha egy tánczenéssel találkozunk, akkor személyében egy – a függőségétől szenvedő —emberre bukkanunk. Minden alkalommal, amikor tánczenésünk ódzkodik a jó és a rossz muzsikában való mértékletességtől, valamint a zenének az emberekre gyakorolt hatásának ismeretétől, akkor így szól majd hozzánk: „Mi, tánczenészek, sehol nem dolgozhatunk szabadon. Kenyéradónk a zenekar minőségét a bevételi számláról olvassa le. Egyedül a közönség ízlése az, amit figyelembe kell venni, nem miattunk lesznek az emberek műveltek vagy műveletlenek, hanem a rádió miatt. Azonban a rádió esetében is gyanakodnunk kell némi gazdasági összefonódásra. Hiszen az a sze-

²⁶ Friedrich Lucae (1644-1708), Friedrich Lichtstern álnéven publikáló sziléziai történetíró, református predikátor.

²⁷ Gottfried Vockerodt (1665–1727) német pietista tanító, hallei, majd gothai rektor. A jénai egyetem professzora. Vonatkozó művének címe: Erleuterte Aufdeckung Des Betrugs und Aergernisses (Halle, 1699).

²⁸ A herrnhutiak egy huszita eredetű, pietista, lutheránus szabadegyház. Az 1722-ben Csehországból német területekre kivándorolt huszitákat a szászországi Zinzendorf gróf Herrnhut nevű birtokán telepítették le.

mély, aki a rádió stúdiójában ül, a saját vagy a barátai szerzeményeit fogja előnyben részesíteni. A mi legfőbb urunk – a rádió által beidomított közönség – csak az ismert és népszerű dallamokat követeli magának. Ezer zeneszámom van, de ebből gyakorlatilag csak ötvenet játszhatok: az örökzöld slágereket az olcsó slágerekkel kell elegyítenem. Azt, hogy az „Evelyn ...” sláger hangulatát mellőzze, csak az a zenekar engedheti meg magának, aki a csúcson van.” Nos, ennek a tánczenészek a lelkipásztor oly módon nyújthat segítséget, hogy megmutatja neki: függőségének az a helyzete, amiben éppen benne van, új színben fog tündökölni számára, ha ezt a függőséget a keresztnységben feltáruló szabadság területe foglalja majd magában.

Ha a lelkész azokkal a vendéglősökkel beszélget, akik a helyiségek rendezvényekre történő kiadásából élnek, olyan férfiakra bukkan, akik tökéletesen tudatában vannak annak, hogy mennyire fontos a jó hírnevük megóvása. Máskülönb azonnal fennállna a veszélye annak, hogy egy kétes társaság jelenik meg a vendéglátóhelyen. Azonban a vendéglősöknek ez az elővigyázatossága önmagában még nem tekinthető etikai értéknek. Ez egy szempillantás alatt kiderül, amikor azon kapjuk a fogadóst, hogy ódzkodik attól, hogy ne oly módon keresse meg a pénzét a mások táncán, hogy közben a táncoló emberek életét alattomosan megfertőzi. Nos, ebben a döntésben kell a lelkipásztornak támogatást nyújtania a vendéglősnek.

Az állami pénzügyi hatóságokkal is lehetne arról a hatásról szót ejteni, amelyet az adótörvények a táncra gyakorolnak. Nevezetesen: a tánc tér négyzetméterenkénti megadóztatása hívja életre a szűk tánc teret. Egyébként állítólag az az idő már a végét járja, amikor a táncoló párok egymáshoz tapadtak, mivel mostanság inkább a távolságtartás dívik a táncban. Természetesen ez a tendencia sem véletlen, hanem a társadalom és a tánc közötti szoros kapcsolatot igazolja. Hiszen mostanság éppen azon iparkodunk, hogy a másik emberhez való „távolságunkat” felülvizsgáljuk. A parasztagazdaság sem nem teszi már lehetővé, hogy a mezőgazdasági segédek az adott családdal egy légtérben éljenek, hanem egy privát szférát, egy saját szobát rendez be számukra. Az együttlét/közösség partneri felfogásához ugyanis szükség van a távolságra. Azonban ezt a jótékony fejlődést – ami a táncban is kibontakozni látszik – az egyre kisebb tánc teret (ahol csaknem összeütköznek az emberek) erősen akadályozzák. Valószínűleg az állam a ludas abban, hogy ilyen – erkölcsi szempontból kritizálható – állapotok jöttek létre.

Technicizált világunk uralkodó típusa, a modern teljesítmény- és sikerorientált ember, aki erején felül hajszolja magát és eközben semmire sem jut ideje a munkáján kívül. Ez a fajta ember éppen aziránt nem mutat érdeklődést, ami az embert tulajdonképpen emberré teszi, hiszen ugyanolyan követelményeket állítanak eléjük, mintha egy a gépezet részei volnának. Érdekes, hogy a modern ember milyen könnyen egyezik bele méltóságának elvételébe, mivel öntudatos viselkedését arra alapozza, hogy olyan tökéletesen teljesítse a feladatát, amennyire csak azt módjában van megtenni. Mindezek miatt a lelkipásztornak helyesen kell megérteni azt a jellegzetességet, hogy a játék és a tánc tere a munkahelyi szférában összezsugorodik. Ezért a modern embert nem lehet pusztán úgy a gyógyulás útjára vezetni, hogy a táncra ösztönözzük. Segíteni kell neki abban is, hogy öntudatát már ne csak a saját teljesítőképességére alapozza, hanem találjon rá a kapott isteni kegyelmre is. Kétségtelen azonban, hogy a modern ember gyógyulásában lényeges segítséget nyújthat, ha némi időt tud szentelni a játékokra és a táncra.

Íme egy következő klasszikus eset. Olyan emberről lesz szó, aki szakmájából adódóan gépekkel dolgozik, s így neki ugyancsak sajátos mozgásritmika adatott. Hiszen még a kaszáló és cséplő földműves, a kalapáló kovács, a kardvívó harcos, a mosott ruhát dörgölő háziasszony is érezte testének ritmusát, mert munkaeszközének igazodnia kellett testének ritmusához. Azonban a gyári munkagép olyan önálló, sajátos, gyors ritmust diktál, amely miatt félő, hogy a munkaeszköz ritmusa erőszakot követ el a test ritmusán. Sajnos ez akár egészségügyi problémákat is okozhat (éjszakai alvásszavar, menedzser-betegség). Hiszen egy táncversenyen se a gépek precizitásával,

hanem a személyiség árnyalatával táncolunk! Ily módon a tánc egy olyan lehetőséget nyújthat számunkra, amely teret biztosít a test ritmikájának. A lelkipásztor magatartása segíthet abban, hogy a termelő ember újra megtalálja azokat a feltételeket, amelyekben teremtményként élhet.

Természetesen a lelkipásztori beszélgetések alkalmával lehetőség nyílik a tánc tiltására is. Például azoknál a fiatalembereknél, akikben már túltengenek az ingerek, fennáll a veszélye annak, hogy modern tánc néhány felkavaró ritmusa esetükben felelőtlen viselkedéshez vezet és „magukon kívüli” állapotba kerülnek. Csak annyi gázt adjunk vezetés közben, hogy időben meg is tudjunk állni!

Végezetül jöjjön egy utolsó példa. Ebben az esetben egy olyan emberről lesz szó, aki nehezen tud másokkal kapcsolatot teremteni. Magába gubózott és nem találja másokkal a kapcsolatot s ebből az állapotból súlyos kárai származhatnak. Hogyan könnyíthet ezen a tánc és hogyan segíthet az egyénnek ezzel a problémával megküzdeni? Úgy, hogy a tánc játékos módon egy partneri kapcsolatba vonja be a visszahúzó személyt. Persze ügyelni kell arra is, hogy egy pszichiátriai recept nem cserélhető le a lelkipásztor szóra! Azonban rideggé lenne az egyház, ha csupán a hegy-csúcsokat döngető magas célokra mutatna szüntelen és az apró lépésekben való továbbhaladást nem segítené.

De elég már a lelkipásztori beszédek példáiból! Ha valaki egy – a legfelsőbb egyházi tekintélyek aláírásával ellátott – nyilvános kiáltványból szeretné a társas táncról szóló egyházi állásfoglalást hallani, nos az csalódní fog. Ugyanis az egyháznak a társas táncokról alkotott véleménye a személyes lelki tanácsadás csendes és elágazó útján válik hallhatóvá. Ezekben az esetekben a legkevésbé sem az a lényeges, hogy az adott véleményt a hivatalban lévő lelkipásztor vagy éppen a főfoglalkozású ifjúsági vezető mondja. Négy szem közt, hivatalos felhatalmazás nélkül, akkor és ott adhatnak lelki tanácsokat, egyházi palást nélkül, bajtársias vállon veregetéssel vagy éppen egy anya és lánya közötti meghitt lelki órában.

Táncparkett vagy felügyelt terület?

A táncos összejövetelek két csoportra oszthatóak: a tácmulatságokra (táncverseny, egyesületi ünnepség, céges összejövetel, iskolai ünnepély, a táncórák báljai) és a névtelenséget biztosító táncos szórakozóhelyek, lokálok táncára, amelyeknek megvannak a maguk szociológiai törvényei. Az udvari és házi bálokon a tánctermet a vendéglátó személyes gondoskodása hatotta át. Manapság a táncoktatásra használt termek –a pedagógusok óhaja szerint – a szó szoros értelmében is „felügyelt terület”-nek számítanak. A klubösszejöveteleknek és az iskolai ünnepségeknek szintén megvannak a maguk leleményes szervezői, felügyelői. Viszont éppen ez a felügyelet hiányzik a táncos szórakozóhelyekről, amelyek kialakulásához a 19. század sajátos társadalmi fejlődése vezetett el.

Ekkoriban ugyanis a családok külső kapcsolatai meggyengültek, a családi összejövetelek egyre gyérebbek lettek, az otthoni bálók pedig mind ritkábbá váltak. A társadalom nivellálódása az udvari társas összejöveteleket és a vezető körök vendégszeretetének gyakorlását egyre jobban ellehetetlenítette. A kialakuló arctalan tömegtársadalom rövidesen megteremtette a maga sajátos fogalmát is: a kicsapongást, a tivornját (Bums). A tivornyázáshoz szükséges tér kialakítása és használati mód megváltoztatása kíséri nyomon ezt a társadalmi fejlődést.

A táncos szórakozóhelyek kialakulása az új nagyvárosokhoz és a sűrűn beépített iparvidékekhez köthető. A széles mezőt – ahol egykoron a fiatal emberek és a leányok a körtáncot ropták – leaszfaltozzák: nyomor és közlekedési zaj borítja el a vidéket. A mikroközösségből, ahol mindenki ismerte egymást, egyszerre az ember a nagyvárosban találja magát. Az ember hirtelen egy olyan

új világba kerül át, ahol a táncos szórakozóhelyek pótolják az elveszett dolgokat. A nagyvárosban létrejövő lokálok táncparkettje később hatást gyakorolt a vidéki életre is.

Példaként vegyük tüzetesebben szemügyre Schleswig falusias környékének egyik fogadóját. Itt 1854-ben új utat építettek, amit elkerítettek. Ezen a helyen a bérlő egy fogadót épített. Mivel a közeli laktanyában sok katona megfordult, ezért 1855-ben épített a fogadóhoz egy tánctermet is. Az 1880-as években egy – a főnemességhez tartozó tiszt – itt tartotta meg a kerti ünnepségét. Ebből az alkalomból a termet körülölelő kertet egy katonai század alakította át. A mulatságra a környékbeli földbirtokosokat és a hivatali előjárókat is meghívták. A tisztek 25 üveg pezsgőt tálatáltak fel, majd egy kardvágással lecsapták a pezsgősüveg nyakát. A huszártisztek még azt az örömet sem tagadták meg maguktól, hogy lovaikkal vonuljanak be a táncterembe.

Ez a fajta társasági élet azonban már az első világháború előtt teljesen felszámolódott. Ekkoriban egy nyilvános táncmulatság inkább már úgy nézett ki, hogy a teremben a tánchoz egy huszárszenekar szolgáltatja a muzsikát, akik a filléres táncal gyűjtik össze a tiszteletdíjukat. A mulatságon pedig sorra megjelennek a környékbeli, házasodni szándékozó leányok. Az első világháborút követő időszakban a fogadós mindig azzal a dilemmával került szembe, hogy a tánctermet inkább az egyleti bálók (később: a vállalati összejövetelek) számára bocsássa-e rendelkezésre hiszen, ily módon el tudta érni, hogy a táncos mulatság ne csapjon át tivornyába. A második világháború után már annak is megtalálják a módját az emberek, hogy a fürdőhelyeken is kis táncünnepélyeket szervezzenek. Az ilyen alkalmakkor konferansziét alkalmaznak, aki köszönti a jelenlévőket, levezeti az estét, kissé viccelődik, jelmezek viselésére buzdítja a résztvevőket. Ezzel a módszerrel sikeresen elérték, hogy a táncos mulatság ne alacsonyodjék tivornyává.

A munkásosztály fiataljai azonban már a táncos szórakozóhelyeket egy bizonyos norma szerint látogatják. Átlagosan tekintve, a fiatalok havonta 4-5 alkalommal keresik fel a tánclokálokat. Az ifjak rövid idő alatt – mint ahogy a mozilátogatások esetében is – egy „törzshelyre” specializálódnak. (Természetesen itt részletesen lehetne taglalni, hogy milyen átmenetek mutatkoznak egy intézményesített viselkedésen belül.) Ebben a tekintetben a Londonban végzett vizsgálatok sem jutnak más eredményre, mint a német munkásosztály ifjúsága körében végzett kutatások.

Az egyház nem szállhat síkra hatékonyan a tivornyázás ellen oly módon, hogy megpróbálja a táncos szórakozóhelyeket betiltani, hiszen ezek az intézmények a modern társadalom velejárói. Azonban létezhet egy másik megfelelő út is számunkra. Nevezetesen: az egyházi közreműködés a táncos mulatságok levezénylésében, amely által az ember – az alkotó, óvó, lelkesítő és felelősséget vállaló személy – visszahódíthatja azt a teret, amelyről korábban már lemondott. Ismét fel kell hát támadnia a fogadósnak, az ünnepi bizottságok szellemes inspirátorának, a mókamesternek, a vendégszerető házigazdának, a barátságos háziasszonynak és a tánctanárnak, a tornatanárnak mellett lépkedve tért kell hódítania a táncos szórakozóhelyek névtelenségbe burkolózó alkalmával szemben. Vajon az ipari területek egyházi diákkollégiumai se vigyék be a táncot a saját intézményükbe? Pedig ha így tennének, akkor az iparosinasok fiatal lányokkal való randevúit sem titokban és sötétben zajlanának. Ugyanis a szórakozóhelyek tánctermei veszélyeket rejtenek magukban. Az ember azonban még nem velejéig romlott. Az bizonyosnak tűnik ui., hogy még a táncos szórakozóhelyeken is a nőtlen férfiak és a hajadon lányok vonzóznak érzik magukat, és azok, akik társat keresnek rövid idő alatt meg is találják egymást. Teszik ezt azonban anélkül, hogy egymásnak valódi segítséget tudnának nyújtani. Sőt a táncos szórakozóhelyeken kialakulhatnak tartós kapcsolatok is. Jól lehet, ezek a párok semmit sem fogadnak el az őket körülvevő emberi zűrzavarból, mégis, a szó valódi értelmében véve, a társasági élet fejlődésének hiábavalóságai maradnak csupán, akik egymás előtt folyamatos öngazolást végeznek. Tehát a társadalmunk eme intézményét, a táncos szórakozóhelyeket, teljesen az egyéni erők töltik el.

A (tánc)stílus kérdése

Vajon az egyházi hatóságra tartozik-e, hogy a boogie-woogie új ritmusának és a latin-amerikai táncok (a zamba, a rumba és a mambo) németországi térhódításának gátat vessen és a nemzeti táncok hagyományát megóvja? Ehhez kiegészítésként fel kellene tenni azt a kérdést is, hogy az egyház társadalomreformáló szándékát azáltal kell-e kifejezni, hogy az egyház az ifjúsági mozgalomban (Jugendbewegung) megújult néptáncnak otthont ad?²⁹ Hogyan viszonyuljon az egyház a különböző táncstílusokhoz? Vajon az egyház azon a véleményen van-e, hogy a tánc elfogadása attól függ, hogy az adott tánc milyen stílusú?

Természetesen az egyház azt az álláspontot követi, hogy nem kárhoztatandók azok az irányzatok, amelyek szárnyai alatt az ifjúság a néptáncot vagy a nemzeti standard táncok hagyományát kívánják ápolni. Azonban azt a kérdést teológiaiilag is meg kell vizsgálni, hogy vajon a boogie-woogie és a mambo fölött érzett „keresztényi” aggodalomban talán kevésbé érezhető a kereszténység, mint az ifjúsági mozgalmi vagy a konzervatív elem?

A keresztény közösségekben az új táncstílusokra vonatkozó figyelmeztetéseket általában mindig „túltáncolták” (túlzásba vitték) gyakorolta éppen a táncoló személyek kárára. Így történt ez a kerin-gő és a foxtrott elterjedésekor is. Fel tudja-e ismét állítani az egyház a sorompót az alsóbbrendű táncok ellen? Vajon az egyháznak újra korlátokat kell emelnie? Mielőtt ezt a kérdést megválaszoljuk, röviden át kell tekintenünk, hogy a világi hatóságok milyen sokat vagy éppen milyen keveset tudnak ezen a téren elérni.

Azt gondolom, hogy ebben a vonatkozásban az állam és a rendőrség beavatkozása nem kecsegtet sok reménnyel. Hiszen például a nemzeti szocializmus betiltotta a szvinget és a hagyományos táncokat a német nemzeti identitás kifejezéseként értelmezte. Ezért utasította el az amerikanizálódást és az elidegenedést, hogy a tánc illetően fajtája (ti. a szving) ne gyakorolhasson pusztító hatást a német lélekre. A tilalom hasztalan volt: a tiltások ellenére az emberek továbbra is táncoltak szvinget. Ugyanis a nemzetközi rádióadások hanghullámain nem lehetett Németországtól távol tartani. A szomszédos Belgium volt az az ország, amely a dzsesszt az összes európai ország közül a legélénkebben fogadta be, és a zenével együtt természetesen a tánc új formája is beszivárgott. Milyen mély hatással volt a német táncra, amikor az amerikai megszálló katona az októberi sör-fesztiválon (Oktoberfest) német lányokkal táncolt!

Sem az ifjúsági vezetők, sem az országos és körzeti ifjúsági szervezetek munkatársai vagy az ifjúsági gondozók sem tudták e fejlődést megfékezni. Az a vezetői csoport, amely 1945 után a fiatalok gondozásában kulcspozíciókat töltött be, pozitív hozzáállással viszonyult a tánchoz és különösen nevezetesen a stílusérzékükről. Itt bukkantak fel azok az ifjak, akik – akkoriban már élemedettebb korúak voltak – egykor döntő szerepet játszottak az ifjúsági mozgalom (Jugendbewegung) elindulásában. A régi polgári társadalom konvencióit, a cilinder és kesztyű korszakát valamint a szaftos, táncos házibálokat elítélvén a néptáncot – mint a fiatalágnak megfelelő táncstílust – fedezték fel önmaguk számára. Vajon ez a fajta néptánc valóban a fiataloknak való? Abban az esetben, ha az erős lelkiületű pedagógus személyisége képes felülkerekedni a fiatalokon, nos, ott valóban az ifjak még inkább lelkesedni fognak a néptánc iránt. A barsbütteli javító intézetben is – azon a helyen, ahol az ifjúsági munka formáit kikísérletelték, és a társadalomreformáló nézeteivel kitérő Lorenz nevű illető új kontratáncokat vezetett be – az lett a tapasztalat, hogy a fiatalok az esti takarodó után visszalopóznak a táncterembe – ahol korábban éppen a közösségi táncukat gyakorolták – csakhogy most, azért osonnak vissza, hogy a tangóban leljék örömiüket.³⁰ Természetesen ebből a

²⁹ A Jugendbewegung a 20. század első harmadában tevékenykedő, romantikus elemeket felvonultató irányzat. Főként a polgári ifjúság körében volt elterjedve, akik az eliparosodott városi étellel szemben a természettel való kapcsolatot ápolták. A népi kultúra (dalok, táncok) iránt is élénk érdeklődést tanúsítottak.

jelenségből az ifjúsággondozás elméleti szakemberei is levonták a maguk következtetéseit. Biztosnak tűnik, hogy társadalmunk csoportos tagozódású, így olyan csoportok is létezhetnek benne, akik a néptánc hagyományt ápolják. Viszont ha például az észak-frízi tánc csoportok a néptánc hagyomány ápolását kizárólag ünnepi alkalmakkor végzik, akkor ezt a néptáncot ugyanolyan színházaszerű fellépésnek fogják majd tartani, mint a népviselet hordását. Természetesen nem lehet azt mondani, hogy a néptánc avított dolog és a múzeumba való, de meg kell állapítani, hogy muzeális hatással bír. Az ifjúsági gondozói intézmény bevezetése nem vezetett más eredményre, mint a „természetvédelmi parkok” létrehozása. Ezzel kapcsolatosan még az NDK-ban is – ahol serdülőkorban jóval intenzívebb anyagi és nevelői ráfordítással művelték a néptáncot – kedvezőtlen eredmények kerültek nyilvánosságra. Egyedül ezen az egyetlen ponton alakult ki válság az NDK néptáncában: alighogy nyolc pár a tökéletességig begyakorolta egymással az adott táncot, az egyikük hirtelen ötlettől vezérelve elköltözött a településről, és így az egész próbafolyamatot az elejéről kellett kezdeni.

Positívan értékelendő azonban, hogy a tánctanárok tapasztalataiból lehet tanulni. Kimutatták, hogy a táncstílus központi, „udvari” előírása visszaesett. Egyelőre a központi irányítás – már ami a táncot illeti – nem hívott életre új, irányadó elitet. „A nép maga dönti el, hogy mit táncol.” Ez úgy hangzik, mintha táncunk éppen megfelelné a demokrácia társadalmi állapotának. A valóságban azonban egyáltalán nem dönt senki. Táncvilágunknak ez egy olyan mélyreható jellemzője, hogy a szabályoknak megalkotói és ellenőrei sem léteznek. Legfeljebb arra vállalkozhatunk, hogy a tánctanárok a külföldi „vad” táncokat rendszerezzék és nemesítsék! Évente közel 300 tánctanár vesz részt az Általános Német Tánctanárszövetség (ADTV) – a bad kissingen-i Regentenbau épületében vagy a hamburgi Planten un Blomen parkban megrendezett – szakmai konferenciáján, hogy egy nemzetközi mester eredeti mambóját vagy rumbáját, gyors-lassú ritmusát tanulmányozzák.³¹ Ennek eredményként pedig megszületik a német temperamentumnak megfelelő és a zenekaraink sajátosságaihoz igazított mambó. Egy alkalommal egy darmstadti tánctanár, Bäumle, a már létező 32 féle mambó tanulmányozása után kidolgozott egy Németországban tanítandó mambóstílust.³² Nyilvánvaló, hogy országunkban a tánctanár a táncmozdulatokat sem megfékezni, sem divatba hozni nem képes, legfeljebb csupán óvatos iránymutatásokat adhat.

A kereszténység számára is fontos az a tény, miszerint táncéletünk nemzetközi hatások révén formálódik. Ezért tehát emberek számára adott evangéliumi útmutatásban nem egy konzervatív társadalomképet és egy ahhoz tartozó táncszokást kellene sugallni.

Az amerikai hatás hozta el hozzánk a szvinget, a latin-amerikai befolyás pedig a rumbát és a szambát. Ez fordítva is igaz, hiszen az Amerikából érkező keringő esetében főként a bajor népi táncfigurák újrahangsúlyozását tapasztalhatjuk. Az amerikai megszálló katonák magukkal vitték hazájukba a keringőt, ahonnan aztán az egész világra hatott ismét a tánc. Van-e a társadalmunknak még lehetősége a nemzeti tánc kultúrára? Nem a globális eklektika lett a tánc végzete?

A két világháború katasztrófái után a németországi egyház hatalmas tapasztalattal gazdagodott: az ökumenikus mozgalom által befogadásra talált az egyetemes kereszténység kapcsolatrendszerébe. Az amszterdami, a tambarami, a lundii, az evanstoni és a minneapolis-i konferenciákon alakították ki azt a nézetrendszert, miszerint napjainkban minden etikai probléma egyben egyetemes probléma is. Így alakulhat ki az egyházban az a személyiség, aki nagy valószínűség szerint tisztában van táncstílusunk globális eklektikájával és a tánc kultúra kérdéseit az egész világ általános problémájaként ismeri fel.

³⁰ Karl Lorenz (1915–2009) német táncpedagógus. A II. világháború után, Fritz Jöde közbenjárásával, az újonnan alapított Barsbüttel-i javító-nevelő intézet (NDK) zenei oktatója lett. Az intézetben Lorenz kifejlesztett egy zene- és tánc tanmenetet, amelyet hosszú évekig alkalmazott. 1953-ban ifjúsági zenei iskolát alapít Remscheideban.

³¹ Az Allgemeine Deutsche Tanzlehrerverbandes az 1920-as években alakult szervezet, amely 1950 májusában alakult újjá.

³² A Bäumle-féle tánciskola az egyik legrégebbi német tánciskola, amelyet – a később a Bäumle családba házasodott – Emanuel Einhold alapított 1787-ben Gießenben. Egy későbbi leszármazott, Ewald Bäumle, 1933-ban nyitott tánciskolát Darmstadtban.

A tánc mint partneri viszony

A modern társadalom egyik alapvető témáját abban lelte meg, hogy folyamatosan az emberi kapcsolatokról, az ember iránti tiszteletről kérdez, amely számára abban fejeződik ki, hogy a másikat partnerként igyekszik elfogadni. Ez a téma azért vált hirtelen fontossá, mivel manapság az ember emberi mivolta már nem garantált. Emiatt az egyház újra érdekessé válhat a modern társadalom számára, hiszen az egyház határozott választ alakított ki ebben a témában. Ez a válasz pedig így hangzik: – „Ott, ahol az ember, a Teremtő által Isten partnereként megalkotva, önmaga isteni megfelelése előtt jelenik meg, érlelődik meg az a képessége, hogy felebarátját partnereként fogadja el. Akkor, amikor Ádám elvesztette Istenhez fűződő kapcsolatát, történetelt meg, hogy Káin megölte testvérét. A felebarátainkhoz fűződő elveszített emberi kapcsolat ott jelenik meg ismét, ahol Isten számunkra újra isteni megfelelővé vált. Fordítva is feltehetjük a kérdést: vajon Isten nincs-e mindenhol jelen, ahol – anélkül, hogy tudatában lenne a vallásos mélységnek – az Én és a Te közötti partneri viszony elevenné válik?”

A partneri viszony a táncos szórakozóhelyeken már eleve adott, azonban a táncoló felek a válságba jutott társadalomnak kínálják fel azt. Anne Morrow Lindbergh a táncot egy emberi találkozás leírására használja fel összehasonlításuként: „Egy jó kapcsolat olyan, mint a tánc, és ugyanazon szabályok szerint épül fel. A partnereknek nincs szüksége tartós, kölcsönös támaszra, mert bizalmasan mozognak ugyanolyan koreográfia szerint, amely bár bonyolult, de vidám, gyors és könnyed, mint Mozart menüettje. Egy esetlen érintés mindent megállítana, a mozdulat megdermedne. A szüntelenül kibontakozó szépség megállna. Itt nincs tere a birtokbavevő ölelésnek, a vállon nyugvó karnak, a súlyos kéznek. Semmi másnak, mint egy futólagos, könnyed érintésnek. Legyen kart karba öltve, szemtől szembe, vagy akár háttal – ugyanaz marad. Mert az ember tudja, hogy ő a másik partnere, hogy összhangban mozognak, ugyanazt a formai törvényt követik, s abból észrevétlenül táplálkoznak”³³ A szerző itt természetesen nem egy konkrét táncot ír le, hanem az életet, ahol a tánc a beszéd megfelelője, hiszen ez egy szemléltető, összehasonlító leírás.

A modern tánc teológiai értelmezése tehát nem más, mint a táncban megjelenő emberi magányosság metaforáinak és a partneri viszonyhoz fűződő tartalmának érzékelése.

Hiszen egyébként más alkalmakkor a mai emberek alig kerülnek olyan közel egymáshoz, mint a tánc alkalmával. Tánc közben az emberek fizikailag – láb a láb mellett, kéz a kézben – érintkeznek egymással és kölcsönösen felfedezik egymás testrészeit. A modern embert, aki az intellektualizmusában szellemibb akar lenni Isten megtestesülésénél is, a tánc közben lélekkel telítődik el és kivezettekik „az intellektuális fáraók szolgálati házából.” Hiszen tánc közben kölcsönösen ráébredünk kreatív képességeinkre és így a tánc egy új viszonyt hoz létre közöttünk. A tánc alatt egy szempillantás alatt alakul ki bennünk a számunkra idegen emberekkel való együttérzés is. Ebben a testközeli állapotban senki nem kerülheti el, hogy a másik ember eleganciáját, ügyességét, vagy esetleges ügyetlenségét, nevetlenségét ne vegye észre, vagy, hogy ne érzékelje partnere lélegzetvételét, izzadságát. Az élet virágzásának kellős közepén (ti. tánc közben) az élvezetesség eme hiányosságai jelzik számunkra, hogy az emberi test múlandó. Miközben táncra perdülünk – attól a pillanattól kezdve, hogy a partnert kiválasztjuk – a másik személy helyzetének meghatározására egy teljes radarrendszer lép működésbe bennünk. Hiszen napjainkban, amikor a – főként a II. világháború előtti időszakra jellemző – táncmulatságok alatti társalgási forma – megszűnt, és ily módon a szó is mint a személyes kommunikáció eszköze elsatnyul, akkor teljesen egymásra leszünk utalva és számunkra csak a Te és Én marad.

³³ Anne Morrow Lindbergh amerikai pilóta, író. Lindbergh volt az első amerikai nő, aki pilóta-jogosítványt kapott és részesült az amerikai Nemzeti Földrajzi Társaság aranyérmében. A fenti idézet Gift from the sea (A tenger ajándéka, 1955) című művéből származik.

A modern társas táncban az ember szabadon viselkedik, önállóan mozog, a partnert – például a másik ujját a forgáshoz – mintegy támpilléreként használja. Vagy pedig éppen teljesen elkülönül, hogy tánc lépéseit némileg eltávolodva fejezze be. Ilyenkor a táncosnő fölemeli a kezét, vagy kidülszti a mellét, kihúzza magát a távolban partnere látványos figurájaként. Talán ekkor is a másikért táncol, csak a távolból. Ezekben a táncpózokban az a veszély rejlik, hogy az ember teljesen elszigeteli magát a másiktól. Vajon a modern tánc nem éppen az ember elszigetelődésének ábrázolója vagy a kapcsolatteremtő képesség feledésbe merülésnek a metaforája? A modern társastánc lehetővé teszi, hogy a köztes pillanatok expresszív kifejező-művészetként hozzák létre. Vajon ezek nem azt jelezik-e számunkra, hogy az embernek már a tánc során sem sikerül kitörnie a magányból? Vajon napjainkban a táncpartner nem egyféle gép-e inkább, akivel már nem kell kommunikációt folytatni, és akinek az az egyetlen funkciója csupán, hogy a táncos saját ritmusának élvezetet szolgáltatson?

Az elszigetelt modern ember és tánc iránti vonzalma pozitív módon hívja fel a figyelmet a táncban megtalálható partnerség eszmei tartalmára. A tánc közben a partneri viszony különösen nagy szerepet játszik abban, hogy a tökéletesség elérése közös munka eredményeképpen menjen végbe. A táncban az ember önmaga mását tapasztalja meg. Minden egyes lépés – a tánc esetében is – végeredményben egy mélységbe való zuhanás, amely azonban nem a padlóra eséshez vezet, hanem az újbóli felemelkedéshez. Mindenesetre ez a tánc közbeni zuhanás és a „talpon maradás” nem az saját erőfeszítésünk eredménye, hanem a másik személy segítségnyújtásának a sikere. Hiszen valójában a táncban a két táncos nem önmagát táncolja. A tánc tulajdonképpen a partneri viszonyért van, amely benne rejtőzik a táncban, s nagy jelentőséggel bír, hiszen a tánc esetében egy meghatározott norma – vagyis a tánc lépések és alakzatok szabályainak – közös megközelítésről van szó. Azt, hogy a partner tánc közben számomra jelen van, azt egyedül nem lehet megvalósítani, hiszen táncpartnerem tőlem függetlenül született, nőtt és nevelkedett fel. Isten törődése, gondoskodása jutatta el hozzám őt, s tette lehetővé, hogy a táncpartnerem ott lehessen mellettem.

A táncban mindig az Én és a Te szembenállásról van szó, azonban a te és én kérdésében a táncban jóval ritkábban vallunk kudarcot, mint magában az életben. Az együtt táncolás valójában nem egyéb, mint megszerzett partnerség, illetve annak határa. Talán azonban a táncpartnerség egy valódi partneri kapcsolat tükré is lehet. A partneri kapcsolat létfontosságú megvalósítása utáni vágy valójában nem egyéb, mint az isteni örökség birodalmába való pillantás. A tánc azonban gyorsan – legkésőbb hajnali ötkor – véget ér... Az a közösségi érzés, amit a tánc nyújtott számunkra, szórakoztató játék volt csupán. Hiszen amint az emberi érdekek konfliktusba kerülnek egymással a [táncban szerzett közösségi érzés] már nem állja ki a próbát. Ebben az esetben újra a határon találjuk magunkat, és így szólunk majd: – „Hiszen ez egy tánc volt csupán, semmi több!” Amikor majd kialakul bennünk az összetartozásnak azon érzése, amely már a megpróbáltatásokat is kiállja, akkor készen állhatunk arra, hogy Isten még több terhet rakjon ránk.

A táncosokhoz szóló egyházi prédikáció ugyanaz, mint az összes többi emberhez intézett prédikáció: – „Térjete meg! Változzatok meg!” A modern táncban – amely lehetővé teszi ugyan a partneri viszonyt, egyúttal azonban fájdalmasan el is nyomja – van valami olyan mozzanat, amely megköveteli az emberektől az ilyesfajta változást. Amikor pedig a Krisztus által végbemenő változás a saját életünkben is bekövetkezik, akkor ebben a megváltozott létben miért is ne lehetne táncra perdülnünk?

(A tanulmányt németből fordította: Lupkovics Adrienn, a lábjegyzeteket írta: Tóvay Nagy Péter)

Irodalomjegyzék

Keller

é. n. Gottfried Keller: Legenda a kis táncosnőről. In: Hét legenda. Budapest, Athenaeum, é. n. 95–101.

Mester

2010 Mester Béla: *Szabadságunk születése. A modern politikai közösség antropológiája Kálvin Jánostól John Locke-ig.* Budapest, Argumentum, 2010.

WA

1900 Martin Luthers Werke: *Reihenpredigten über 1. Mose (1523/24), Druckfassung, 1527.* Weimar, Böhlau, 1900. (Martin Luthers Werke 24)

WA

1912 Martin Luthers Werke: *Genesisvorlesung (cap. 18-30) 1538/42.* Weimar, Böhlau, 1912. (Martin Luthers Werke 43.)

WA

1927D. Martin Luthers Werke: *Luthers Fastenpostille 1525 und Roths Festpostille, 1527.* Weimar, Böhlau, 1927. (Martin Luthers Werke 17/2. kötet).

Simon Krisztián

A debreceni amatőr néptáncgyűttesek táncházakban való részvétele

Bevezetés

Az UNESCO Szellemi Kulturális Örökség Kormányközi Bizottsága által a Legjobb megőrzési gyakorlatok regiszterére felkerült táncházmozgalom szorosan összefonódik kialakulásától kezdve a magyarországi néptáncmozgalom egyik intézményesült és szervezett rétegével, az amatőr néptáncgyűttesek tevékenységével.

Az első táncházat (1972) a négy amatőr budapesti táncgyűttes, a Bartók, a Bihari, a Vadrózsák és a Vasas táncgyűttesek részvételével szervezték meg Budapesten (a Bihari, a Vadrózsák és a Vasas Táncgyűttes zárt klubként kívánták működtetni a táncházat, míg a Bartók együttes és a Halmos-Sebő duó az érdeklődők becsalogatását is szorgalmazták.).¹ Azóta már nem csak fővárosi környezetben, hanem vidéki nagyvárosokban, falvakban, községekben is kezd elterjedté válni.

A pesti kezdetek után viszonylag hamar, 1974-ben Debrecenben is megjelentek a táncházak, ahol hasonlóan alakult a helyzet: az első táncházat az Építők Hajdú Táncgyűttese (ma Hajdú Táncgyűttes) szervezte meg, „Tavaszi táncsték” címmel, amelyből később rendszeres alkalmak bontakoztak ki, majd a későbbiekben olyan táncalkalmak is elindultak, amelyek létrejöttében már nem csak amatőr együttesek voltak érintettek.

Napjainkban közhelyszerű megállapítás, hogy a táncházak közönségét nagyjából amatőr táncgyűttesek tagjai teszik ki, de kérdéses, hogy milyen arányban a többi, nem táncgyűttes tagokhoz képest. Ezt pótolandó kezdtem vizsgálataimat 2012 januárjában, Debrecenben azzal a céllal, hogy az amatőr néptáncgyűttesek tevékenységét felmérjem a táncházmozgalommal kapcsolatban. Az adatfelvétel során a jelenlegi öt amatőr néptáncgyűttes (Debreceni Népi Együttes, Forgórózsa, Főnix, Hajdú és Hortobágy Néptáncgyűttes) tagjai között végeztem kérdőíves kutatást a táncházas részvételükkel, attitűdjeikkel kapcsolatban.

Előzmények

A témában több kezdeményezés is indult a táncházak közönségének vizsgálatára vonatkozóan.

1973 májusában a Fővárosi Művelődési Házban Liszkay Zsuzsa készített felmérést három egymást követő alkalommal. A kitöltési arány viszonylag alacsony volt, illetve a rendszeres látogatók közül legtöbbször csak egy alkalommal töltötték ki, így nem lehet megállapítani a pontos részvételi arányt. A kutatás a szocio-demográfiai tényezőkre (életkor, foglalkozás), információszerezésre, a táncházzal kapcsolatos véleményekre kérdezett rá, a táncgyűttesekkel való kapcsolatot viszont nem érintette.²

¹ Tímár, 2012. 21.

² Liszkay, 1974. 50–55.

Ugyanebben az évben Kardos D. László is felmérést készített a debreceni táncházakban megjelenő személyek között. Főképp a foglalkozásbeli aspektusra helyezi a hangsúlyt,³ és emellett a táncgyűttesek és a táncházak kapcsolatáról beszél a táncházak 1980-as évekbeli visszaesése kapcsán. Meglátása szerint az együtteseknek nincs elég idejük a táncházak rendezésére a sorozatos fellépések, fesztiválok, minősítések miatt.⁴

1976-ban kérdőív segítségével végeztek felmérést a Sebő-klubban, hét egymást követő alkalommal, amely során mindenkinek osztottak íveket, ezek többsége vissza is jutott.⁵ A rendezvényeken 307 fiatal jelent meg, akik 14 és 30 éves kor közé estek. Foglalkozásuk tekintetében itt is tanuló (nincs pontosítva), és értelmiségi (nincs pontosítva) volt a nagy részük. Emellett a kutatók arra is kíváncsiak voltak, hogy milyen érdeklődési kör alakult ki a táncházakban. Eredményként azt állították, hogy az egyik réteget inkább a táncház, a másik réteget pedig a műsor vonzotta, továbbá a táncrendek kedveltségét is mérték.⁶

Maác László a városi tánc házi alkalmak során célközönségként a „jórészt értelmiségi ifjúságot” jelöli meg az 1970-es évek néptáncmozgalmában,⁷ számszerű információkkal azonban ő sem szolgál.

1986-ban az országos Közművelődési Központ Művelődéskutató Intézetének megbízásából ismét egy kérdőívet kezdtek terjeszteni,⁸ amely több mint száz kérdésből állt, kitöltéséhez kérdésenként legalább egy-egy percre volt szükség, (90-120 percre is igénybe vehetett személyenként), a kiértékelés is ezáltal óriási feladatnak bizonyulhatott.⁹

Később, az Országos Táncháztalálkozóon is készültek kérdőíves felmérések 1998-ban, 2002-ben, 2004-ben. Itt a rendezvényen megjelentek közül kérdeztek, 400-1000 fős mintákon keresztül, amely során a szocio-demográfiai jellemzőkre, információszerzésre, a programok iránti érdeklődésre, a közönség értékrendjére, életmódjára voltak kíváncsiak.¹⁰ Ez a felmérés azonban nem érintette a táncgyűttesek részvételét, csak az egyéni aspektusokra voltak főképp kíváncsiak.

2011-ben Kovács Henrik készített szintén kérdőíves felmérést a néptáncmozgalommal kapcsolatban, Számomra a néptánc címmel. Kutatása során kiderült, hogy a válaszadók 86%-a jár el táncházakba, viszont a megkérdezettek jó része (88%-ban) nem a táncházakban táncol legtöbbit (nem derül ki azonban, hogy milyen formában töltik el szabad idejüket a néptáncsal).

Milyen közösségi formában táncolsz élvagy táncolsz? (Többet is bejelölhetsz.)					
Annyiban több választ adsz meg kélek rangsorold a szerint, hogy hol töltöd (töltöd) el a legkevesebb (1) és a legtöbb időt (5).					
	1. legkevesebb időt	2.	3.	4.	5. legtöbb időt
Amatőr néptáncgyűttes	☐	☐	☐	☐	☐
Hivatás szerű forma (prof. néptáncgyűttes; néptánc pedagógus, asszisztens; középiskolai, általános iskolai oktatásban való részvétel)	☐	☐	☐	☐	☐
Táncház	73	107	186	164	73
Tanfolyam	☐	☐	☐	☐	☐
Tánctábor	☐	☐	☐	☐	☐
Egyéb	☐	☐	☐	☐	☐

1. táblázat: Számomra a tánc című kérdőív (részlet). Forrás: Kovács Henrik (2011).

A fentiekben vázolt kutatások igyekeztek a táncházak (az 1986-os, száz kérdéset tartalmazót kivéve) közönségének társadalmi, legfőképp foglalkozásbeli jellemzőit felmérni, egyik sem érintette viszont a néptáncgyűttesek táncházakban való részvételét.

³ Kardos, 1987. 77.

⁴ Kardos, 1987. 79.

⁵ A kutató állítása szerint (pontos adat a visszaérkezett ívekre vonatkozóan nem áll rendelkezésemre).

⁶ Lásd bővebben: Sági, 1978. 68–76.

⁷ Maác, 1981. 84.

⁸ HBML. XXVI. 925./b. 265 – 1977.

⁹ Ennek eredményéről nincs adat, elképzelhető, hogy időigényes kiértékelés is elmaradt.

¹⁰ Lásd bővebben: Fábri-Füleki 2006: 41-66.

Adatfelvétel

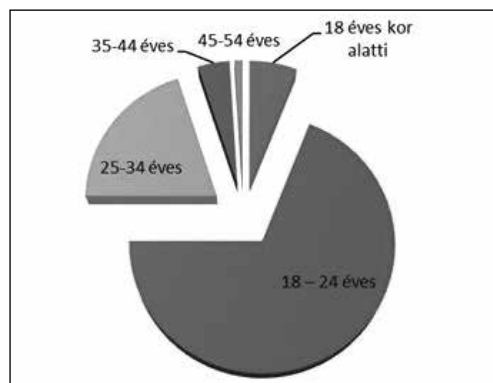
A kérdőíveket a Debrecenben található öt amatőr táncgyűttes próbáin töltöttem ki 2012. január-február hónapjában: Debreceni Népi Együttes (későbbiekben DNE), Forgórozsa Néptáncgyűttes, Főnix Néptáncgyűttes, Hajdú Táncgyűttes, Hortobágy Néptáncgyűttes.

Az adatfelvétel százfős minta alapján zajlott, véletlenszerű mintavételi eljárással. A kérdőívek egyaránt tartalmaztak nyitott és zárt kérdéseket, illetve az attribútumok mérési szintjén nominális és ordinális változókat.

Szocio-demográfiai jellemzők

Először a szociológiai jellemzőket térképeztem fel, a Központi Statisztikai Hivatal, 2011-es népszámlálási ívei alapján.¹¹

A megkérdezettek 99%-a magyar állampolgárságú, és magyar nemzetiségű volt. Korosztály tekintetében elmondható, hogy a néptáncgyűttesek majd 2/3-a 18 és 24 éves kor közé tehető, majd a következő gyakoribb életperiódus a 25-34 éves kor volt, 20%-kal.

1. ábra: Táncgyűttesek tagjainak kor szerinti megoszlása

A még nem felnőtt korúak csoportjába a megkérdezettek csupán 8%-a tartozik, majd őket követik a 35-44 éves kor közé esők 4%-kal, 45-54 évesek közé pedig 1% esik, látható tehát a fiatal felnőttek (18-24) arányának dominanciája.

A nemek arányát tekintve majd 2/3-os arányban a nők uralják a táncgyűtteseket.

A családi állapotra vonatkozó adatok a következőképp alakultak: a 18 és 24 év közé eső személyek valamivel több, mint 92%-a egyedülálló, a maradék 8% pedig élettársi kapcsolatban van. A megkérdezett táncosok 75%-a egyedülálló, utánuk következnek az élettársi viszonyt folytatók 14%-kal, majd a sort a rendkívül alacsony, mindössze 5%-os aránnyal rendelkező házások, és a 2%-os aránnyal rendelkező elváltak zárják.

Az iskolai végzettség tekintetében kicsit tarkább képet láthatunk:

¹¹ Forrás: http://www.nepszamlalas.hu/files/sharedUploads/Anyagok/2011/08_ho/313_Szemelyi_kerdoiv_ver5.pdf

Általános iskola 8. osztálynál alacsonyabb	0/100
Általános iskola 8. osztály	18/100
Szakmunkásképző iskolai bizonyítvány	1/100
Szakiskolai bizonyítvány	1/100
Érettségi	35/100
Érettségi bizonyítvány szakképesítéssel	9/100
Egyetemi, főiskolai végzettség	33/100
PhD (doktori) végzettség	1/100
Nem kíván válaszolni	1/100

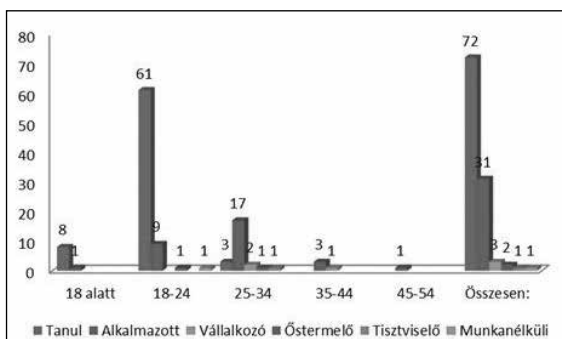
1. táblázat: Iskolai végzettség

A legdominánsabb csoportok közé az érettségivel, és egyetemi, főiskolai diplomával rendelkezők tartoznak, közel azonos mértékben. Ez természetesen az életkori statisztikával is magyarázható, hiszen a 18-24, és a 25-34 éves kor közé esők számaránya 87%. Rendkívül alacsony viszont a valamilyen szakmával/szakképesítéssel rendelkezők aránya, a 100 fős mintának csupán 11%-a.

Foglalkozás tekintetében a vizsgált 100 főből 72 fő tanuló, és a még iskolapadot koptatók valamivel több, mint 84%-a (61 fő) a 18 és 24 éves korperiódusban van, 11%-uk 18 éves kor alatti, és a 25-34 év közé esők közül is akad, aki tanuló/hallgató (4%).

	18 alatt	18-24	25-34	35-44	45-54	Összesen:
Tanul	8	61	3			72
Alkalmazott	1	9	17	3	1	31
Vállalkozó			2	1		3
Östermelő		1	1			2
Tisztviselő			1			1
Munkanélküli		1				1
Összesen:	9	72	24	4	1	

2. táblázat: Kor és foglalkozás összehasonlításban.

2. ábra: Foglalkozás szerinti diagram

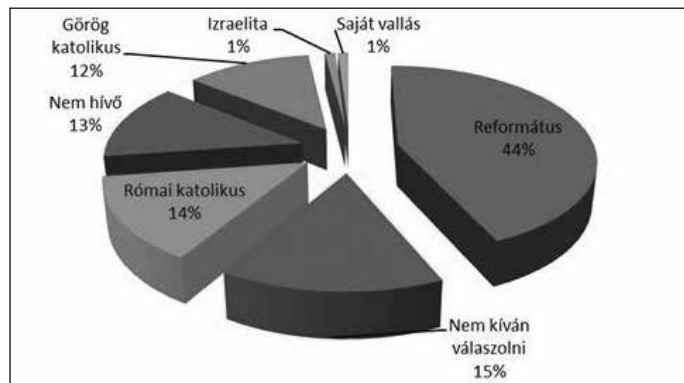
Ebben a vizsgálatban azonban nem tértem ki arra, hogy jelenleg hol, milyen formában folytatják az egyes személyek a tanulmányaikat. Több személy a munka mellett is tanul, ebből adódik, hogy a 18-24, és elenyésző számban a 25-34 év kor közöttiek tartoznak ide.

Munka tekintetében az alkalmazott viszonyban dolgozók járnak élen, a megkérdezettek 31%-a. Őket követik a vállalkozók, östermelők, végül az 1%-os tisztviselő, és az 1%-os munkanélküli arány.

A megkérdezettek több mint fele, 57%-a megyeszékhelyen lakik, 31%-a városban, és faluban/községben csak a minta 12%-a, tehát a táncgyüttesek iránt még mindig a városi lakosság érdekli igazán a számok alapján.

A felekezeti hovatartozás szerint a reformátusok aránya 43%, amely a „Kálvinista Róma” tekintetében alacsonynak mondható. Kiugróan magas, 15% azok aránya, akik erre a kérdésre nem kívántak válaszolni. Őket követik a római katolikusok 14%-kal, a nem hívők száma 13%-kal, amely adat csupán 4,5%-kal tér el csupán a 2004-ben, a táncháztalálkozózn mért 17,5%-os aránnyal, amelybe még az ateisták 1,3%-a is beleszámít.¹² A sort a görög katolikusok folytatják 12%-kal, és végül a „saját vallás” és az izraelita vallást követők jönnek 1-1%-kal.

3. ábra:
Felekezeti hovatartozás

Táncgyüttesekre, táncházakra vonatkozó vizsgálatok

A kérdőíves kutatásom a rendszeres (azaz havonta legalább egyszer megrendezett) tánc házi alkalma kakra vonatkozó kérdéseket tartalmazott. Ezt két részre osztottam: első fele azok számára készült, akik járnak, illetve már voltak tánc házban, a másik fele pedig azoknak, akik még nem voltak, illetve nem járnak.¹³

A néptáncgyüttesek felnőtt csoportjainak tagjai nagyrészt már hat, vagy annál több éve tevékenykednek az együttesekben. A válaszadók több mint $\frac{3}{4}$ része (78%) már 6, vagy annál több éve vesz részt a tánc csoport munkájában, amely arra enged következtetni, hogy a felnőtt szekciókba már tapasztalt táncosok kerülhetnek. A következő, 2-5 éves periódust nagyobb részét az ideiglenesen Debrecenben tartózkodók teszik ki (pl. egyetemi tartózkodás, sportolási lehetőség, etc.), és ezek az átmeneti időintervallumok megfigyeléseim szerint a minimum 2, maximum 5 évig terjednek. E kategóriát a megkérdezettek 17%-a alkotja, és a sort a maximum egy éve együttesbe járók zárják csupán 5%-kal.

A következő adatok is figyelemre méltóak. Arra a kérdésre, hogy „Foglalkozik-e egyéb hagyományörző tevékenységgel?” a 100 fős minta alapján csak 26 fő válaszolt igennel, amely további kérdéseket vet fel. Eddig azt a sztereotípiát láthattuk, hogy a tánc házások, néptáncosok a napjaink divatjaitól eltérő kultúrát képviselnek, különféle népművészeti tevékenységek kötődnek hozzájuk (kézművesség, hagyományos harcászat – íjászat, baranta, stb.). Ehhez képest a táncosoknak csak majd $\frac{1}{4}$ -e foglalkozik a népi kultúra más szegmensével is. Hasznos lenne egy kiterjedt vizsgálat ennek kapcsán, amely a néptáncosok, tánc házások attitűdváltozásait lenne hivatott feltérképezni.

¹² Fábri-Füleki, 2006. 61.

¹³ A válaszadók kis része mindkét részét kitöltötte a kérdőívnek, mivel azonban mindenki azt válaszolta a későbbiekben, hogy jár tánc házba (rendszeresen, vagy nem rendszeresen), a kérdőív másik része aktualitását veszítette.

A hagyományörző tevékenységet folytatók spektruma nagyon széles: a kézművességgel foglalkozók aránya magas (26%), de emellett jelen van népdalénekes, népzeneész, néprajzkutató is, viszont sokan a táncoktatást is hagyományörző tevékenységek kategóriájába sorolták, tehát a 26% még így is meglehetősen magas lehet.

Az egyik legfontosabb pontja a vizsgálatomnak, a Mikor volt utoljára táncházban? Kérdése. A válaszok alapján elmondható, hogy a debreceni táncgyűttesek tagjainak több mint fele nem jár el rendszeresen táncházakba, ami azért is érdekes, mert a városban heti rendszerességgel vannak megrendezve alkalomok, tehát a lehetőség adott. Az arányok a következőképpen alakultak: 54%-a több mint egy hónapja, 23%-uk 1-2 hete, 17%-uk pár napja, és 6%-uk több mint egy éve jelent meg valamilyen tánc házi alkalmon. Ebből a következő adatokat állapíthatjuk meg: a gyakori tánc házba járók aránya (ide vonva az 1-2 hete, illetve a pár napja kategóriákat) 40%, a tánc házakat nem rendszeresen látogatók aránya pedig eléri a 60%-ot. Kontrollkérdésként szerepelt a „Havonta minimum egyszer eljár-e tánc házba?” Itt fordítva igazak az előbbi adatok, a válaszadók 59%-a jár el rendszeresen, és 41%-a alkalmanként. A tánc házakat ritkán látogatók indoka legfőképp a korlátozott (családi) mozgástér volt.

További kontrollkérdésként a gyakoriságra kérdeztem rá. Havonta megjelenik közülük 61%, hetente 12%, és évi 1-2 alkalommal 24%-uk. Így összefoglalva a következő megállapításra juthatunk: a megkérdezettek 73%-a van jelen, és csak 24%-uk (ide jön még a nem válaszoltak 3%-a) nincs jelen a város tánc házaiban.

	Heti	Havonta	Évi	Összlétszám
DNE	1	12	6	21
Hajdú	10	23	3	37
Forgórózsa	0	7	9	16
Hortobágy	0	10	2	12
Főnix	1	9	4	14

3. táblázat: Tánc házba járók rendszeresség és együttes alapján

Együttesekre lebontva további arányokat fedezhetünk fel a fenti táblázat segítségével. A legaktívabb táncgyűttes (tehát ahol heti+havi rendszeresség dominál) a Hajdú Táncgyűttes 89%-kal, maga mögött tudva a Hortobágy 83%-os részvételi arányát. A leginaktívabb táncgyűttes a fenti adatok alapján a Forgórózsa Táncgyűttes, mindössze 43%-kal, középkategóriában pedig a DNE 61%-kal, és a Főnix 71%-kal szerepel. Még mielőtt azonban elhamarkodottan ítélnénk a többi táncgyűttes felett, lássuk, hogy a hajdúsok milyen tánc házakba járnak el:

Tánc házak	Részvevők száma	Részvevők aránya
Hétmérföldes	37/34.	91%
Madaras:	37/17.	45%
Törköly	37/5.	13%
Sugalló	37/6.	16%

4. táblázat: Hajdú táncgyűttes részvétele a debreceni rendszeres tánc házakban¹⁴

¹⁴ A többi táncgyűttes ilyen sémájú táblázatát lásd a mellékletben.

A táblázatból jól kivehető, hogy tíz emberből kilenc a – Hajdú Táncegyütteshez köthető – Hétmérföldes Kulturális Egyesület Szabad báljain vesz részt, amely nagy aránynak tekinthető, viszont a Sugalló moldvai táncházában csak a megkérdezettek 16%-a van jelen. Ezzel szemben például a Forgórózsa táncegyüttes tagjainak mindössze 16%-a válaszolta azt, hogy a hajdús özszejövetelekre eljár, viszont 75%-uk jelen van a moldvai táncházakban.¹⁵ A valósághoz szintén hozzátartozik, hogy a Sugalló népzenei együttes egyik tagja a táncegyüttes vezetője, így a személyes kapcsolat is hatással van, hasonlóan a hajdúsok és a Hétmérföldes kapcsolatához. Az is reprezentatív adat, hogy a Forgórózsa tagjai egyáltalán nincsenek jelen a Madaras táncházaiban.

A táncházak látogatásának vizsgálatát követően a megfelelő kérdéseim során megállapítottam, hogy a 100 vizsgált személyből legtöbbször a barátaikkal, és a táncegyüttesben lévő társaikkal jelennek meg a debreceni táncházakban. Nem meglepő, hiszen sok esetben a táncos társak gyakran a baráti társaságot is jelentik. Mégis a társakkal való megjelenés a leggyakrabban (66 válasz), ezt követik a barátok (56 válasz). A további lehetőségek (család, iskolatársak, etc.) 1-2 választ jelentettek csupán.

Mindezek után a táncházak szervezésével kapcsolatban érdeklődtem, ennek megfelelően három kérdésre lehetett felelni:

1. Részt vesz-e táncházak szervezésében? A válaszadók 23%-a felelt igennel, 72%-a nemmel, és 5%-uk nem kívánt válaszolni.
2. Kikkel szervez? A válaszok hasonlóan alakultak, mint a Kikkel jár el? kérdésre, a táncegyüttes társakkal 20, a barátokkal 10 fő.
3. A 3. kérdésem arra irányult, hogy tagja-e olyan egyesületnek, amely táncházak szervezésével is foglalkozik. Itt 40% válaszolta azt, hogy igen, 55% pedig nem. Ehhez azonban hozzátartozik az is, hogy például a Hajdúban a megkérdezett 37 főből 11 vallotta magát a Hétmérföldes Kulturális Egyesület tagjának, amely tulajdonképpen a táncházak szervezésével foglalkozik, vagy a DNE-ben a 21 válaszadóból 6 tagja az együttes egyesületének, a Dr. Béres András Néptánc Egyletnek, vagy a Forgórózsból 2-en is tagjai a Bocska István Kulturális Egyesületnek.

Kitértem arra is, hogy a táncegyüttes tagok hogyan látják táncpedagógusaik hozzáállását a táncművészi alkalmakhoz. A 100 főből 87 állította azt, hogy az oktatóik eljárnak táncházba, 8 személy szerint nem, és 3-an erre a kérdésre nem kívántak válaszolni. Valamivel kedvezőtlenebb (a táncoktatókra nézve) arány keletkezett arra a kérdésre, hogy lelkesítik-e a táncosokat a pedagógusok a táncházba való eljárásra. 76%-uk állította már csak azt, hogy igen, 19%-uk pedig azt, hogy nem. Megállapítható, hogy az oktatók táncházhoz való hozzáállása, az abban való szerepvállalása pozitívnak tekinthető.

A szervezés kapcsán azt kívántam felmérni, hogy a tagok mennyire vannak tisztában a saját együttesük és a táncházak kapcsolatával.

Az első erre vonatkozó kérdésem arra irányult, hogy az együttes szervez-e rendszeres¹⁶ táncházakat. Az igenek és nemek aránya 49-49% lett, továbbá 2%-uk nem kívánt válaszolni. Ezzel az aránnyal a következő probléma merül fel: Debrecenben egy táncegyüttes sem szervez rendszeresnek mondható táncházat. Megtévesztő lehet az a tény, hogy bár a Hajdú Táncegyüttes székházában rendezik meg a Szabad Bál és Táncház nevű rendezvényt, a valós szervezés azonban a Hétmérföldes Kulturális Egyesülethez köthető, ennek fényében az adatok nem felelnek meg a valóságnak. Itt azonban azt is meg kell jegyezni, hogy nagy az átfedés a kulturális egyesület és a Hajdú Táncegyüttes tagsága között.

¹⁵ Lásd: 7. táblázat – A Forgórózsa Néptáncegyüttes részvétele a debreceni rendszeres táncházakban

¹⁶ A rendszeres szó fogalmát definiáltam a kérdőív legelején.

A következő vizsgált kérdéskörre érkezett válaszokat is óvatossággal kell kezelni. Arra, hogy az együttesek részt vesznek-e (csak segítségképpen) rendszeres táncházak szervezésébe, 61 igen, 25 nem válasz érkezett, és 14-en nem kívántak válaszolni. A debreceni tánc csoportok közül csupán a Hajdú segédkezik rendszeres szórakozási alkalmak szervezésében, azonban ebből az együttesből csupán 37-en válaszoltak (és még itt sem jelölte mindenki az igen választ). Ennek ellenére az igenek aránya mégis majd duplája a valós adatoknak. Ennek alapján feltehető a kérdés: a válaszadók többsége nem kíséri nagyon figyelemmel a táncgyüttese és a táncházak viszonyát? Esetleg magához a mozgalomhoz is passzívabb a hozzáállásuk.¹⁷ A kérdőív ezekre nem adhat pontos választ, de újabb kiindulási pontként szolgálhat a táncosok beállítódásainak vizsgálatához.

Az alkalmi táncházak szervezésére vonatkozó vizsgálatom során 68-an állították, hogy az együttesük szervez nem rendszeresnek tekinthető alkalmakat, 17-en pedig tagadták (15-en nem kívántak válaszolni). Itt válaszpontnak együttesi szórakozási-, jubileumi- és jeles ünnepek alkalmait adtam meg. Az egyéb alkalmak soraiban jelölték meg többen a Főnix Táncgyüttes által szervezett Tűztánc nevű rendezvényhez kapcsolódó táncházat, továbbá a Hajdú Táncgyüttes által meghívott hagyományörzők tiszteletére megtartott táncházakat.

A következő kérdéskör a táncházak nyitottságára vonatkozott. 97%-uk állította, hogy mindenki számára nyitott az alkalom, csupán 3% állította az ellenkezőjét.

A kérdőív zárásaképp arra kérdeztem rá, hogy a tagok szerint törekszik-e profitra együttesük táncház szervezés során (amennyiben részt vesz szervezésben). 67%-uk szerint nem céloz meg semmilyen bevételt csoportjuk, 22%-uk (akik erre a kérdésre nem kívántak válaszolni, azok közül is sokan éltek az indoklás lehetőségével) pedig igen válaszukat azzal indokolták, hogy a szervezéshez szükséges anyagi költségek csökkentése céljából próbálnak egyéb pénzforráshoz jutni.

Összegzés

A szocio-demográfiai adatok alapján tehát elmondható, hogy a legjellemzőbb korosztálya a táncgyütteseknek a 18 és 24 év közé eső fiatal felnőttek, ennek fényében következtetni lehet a foglalkozási arányra is: túlnyomó részük tehát tanuló.

A táncházzal, táncgyüttesel kapcsolatos kérdések kapcsán a számunkra legérdekesebb adat a táncgyüttes tagjainak és a városi táncházaknak a viszonya. Az első összesítés alapján azonnal kijelenthető volt, hogy nagy számban vannak jelen az együttesek táncosai a táncházakban, azonban a tüzetesebb vizsgálódások után az állapítható meg, hogy az amatőr csoportok tagjai nem járnak el tömegesen a tánc házi rendezvényekre, csak az esetlegesen sajátos kapcsolatrendszerrel rendelkező (legtöbbször személyi) táncházakba. Ezeket a konzekvenciákat hivatottak segíteni a mellékletben szereplő további táblázatok, amelyek jól mutatják azt, hogy mely együttes mely táncházhoz áll közelebb.

Az is észrevehető, hogy a szervezésben sem vesznek részt aktívan a tánc csoportok tagjai, ahogy a különféle egyéb hagyományörző tevékenységekben sem, annak ellenére, hogy a válaszadók többsége pozitívnak minősítette táncpedagógusaik viszonyát a táncházakkal. Így előzetes feltevésem is bizonyítható, azaz az együttesi tagok között kevés számú „tánc házas” található, akik szervezőként, vagy látogatóként részt vesznek aktívan a debreceni mozgalomban.

A rendszeres tánc házba járás problematikája összetett. A rendszeresség a táncos alkalmak során egyéni meglátásoktól, viszonyítási pontoktól függ. Voltak olyanok, akik szerint a rendszerességnek nem feltétele egy-egy alkalmon való megjelenés. Ezek során a fontosság az volt, hogy ugyan

¹⁷ Természetesen ez egy spekulatív kijelentés, kérdőíves kutatás ennek vizsgálatára nem elegendő.

lehet, hogy nem a kérdőívben megállapított "rendszeres" fogalom alapján értelmezik a táncházba járást (évente egyszer-kétszer járnak táncházba), viszont a táncházas önreprezentáció ugyanúgy megnyilvánul náluk, mint a heti, vagy havi rendszerességgel eljáróknál. Ez a fajta önkép a relatív folytonosságra hívja fel a figyelmet. A relativitás pedig vonatkozik mind az alkalmakon való megjelenések gyakoriságára, mind a szervezéshez kapcsolható tevékenységek sokszínűségére.

Jelen kutatás – amint azt már korábban említettem – fontos kiindulópontja lehet egy esetleges táncházas/táncos attitűdváltozás vizsgálatnak. Nyilvánvaló, hogy a kezdeti táncházas légkör, és az abban szereplő személyek beállítódásai nagymértékben megváltoztak mind a néptáncmozgalom, mind a táncházmozgalom kapcsán. Az ide vonatkozó ok-okozati szempontok feltárásával a mozgalom változása megismerhetővé válna, amely hozzájárulna a szellemi kulturális örökség megőrzésének további hatékonyságához.

Irodalomjegyzék

Fábri – Füleki

2006 Fábri István – Füleki Katalin: A táncházak közönsége: szociológiai jellemzők, értékek, életmód. In: *A betonon is kinő a fű. Tanulmányok a táncházmozgalomról*. Szerk.: Sándor Ildikó. Budapest, Hagyományok Háza, 2006. 41–67.

Kardos

1987 Kardos D. László: *A magyarországi néptánc-folklorizmus kérdéseiről*. Debrecen, Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszéke, 1987.

Liszkay

1974 Liszkay Zsuzsa: Adatok a táncházak működéséről. In: *Táncművészeti Értesítő*, (1974) 2. sz. 50–55.

Maác

1981 Maác László: *A magyar néptáncmozgalom a hetvenes években*. In: *Táncstudományi Tanulmányok*, (1980–1981) 71–103.

Sági

1978 Sági Mária: A táncház. In: *Valóság*, (1978) 5. sz. 68–76.

Tímár

2012 Tímár Sándor: Boldog vagyok! – negyven éves a táncházmozgalom. In: *„Meg kell a búzának érni.” A magyar táncházmozgalom 40 éve*. Szerk: Halmos Béla – Hoppál Mihály – Halák Emese. Budapest, Európai Folklor Intézet, 2012. 20-24.

Elektronikus források:

Letöltve: 2012. február 14.

http://www.nepszamlalas.hu/files/sharedUploads/Anyagok/2011/08_ho/313_Szemelyi_kerdoiv_ver5.pdf

Melléklet

Táncházak	Résztevők száma	Résztevők aránya
Hétmérföldes	21/16	76%
Madaras	21/8	38%
Törköly	21/2	9%
Sugalló	21/2	9%

5. táblázat: A DNE részvétele a debreceni rendszeres táncházakban

Táncház	Résztevők száma	Résztevők aránya
Hétmérföldes	16/5	31%
Madaras	16/0	0%
Törköly	16/1	6%
Sugalló	16/12	75%

6. táblázat: A Forgórózsa Néptáncgyűttes részvétele a debreceni rendszeres táncházakban

Táncházak	Résztevők száma	Résztevők aránya
Hétmérföldes	12/8	66%
Madaras	12/5	41%
Törköly	12/0	0%
Sugalló	12/5	41%

7. táblázat: Hortobágy Néptáncgyűttes részvétele a debreceni rendszeres táncházakban

Táncházak	Résztevők száma	Résztevők aránya
Hétmérföldes	14/7	50%
Madaras	14/9	64%
Törköly	14/1	7%
Sugalló	14/4	28%

8. táblázat: Főnix Néptáncgyűttes részvétele a debreceni rendszeres táncházakban

1. kép: Sugalló táncház 2010. október. Síkk klub.

2. kép: Madaras Mulatság a Mátyás pincében. 2011. január.

Károly Róbert

A zene alapvető és gyakorlati funkciói a táncművészetben és a táncművész-képzésben*

1962-től 1994-ig, megérkezésemig a Magyar Táncművészeti Főiskolára, harminckét évig a Pécsi Nemzeti Színház / Opera és Balett társulatainak – úgy emlegetik, azok „hőskorában” – karmestere, zeneszerzője, opera-, zenés színházi- és balett-komponistája voltam. Eck Imre – Tóth Sándor, a Pécsi Balett, és Szegedről Imre Zoltán táncos és koreográfus kollégáim révén helyénvalónak és tapasztalataim elismerésének éreztem, amikor – tizenkilenc évvel ezelőtt – meghívást kaptam a Magyar Táncművészeti Főiskola főigazgatójától és a Művészetoktatási Tanácsától az időszakosként vált önálló Zenei Tanszék megalapításának és annak tanulmányi megszervezésének munkájában.

Így aztán, a hazánkban egyetlen felsőoktatási táncintézmény, a Magyar Táncművészeti Főiskola (angol nevén Hungarian Dance Academy) oktatója és két ciklusban zenei tanszékvezetője lettem. Munkatársaimmal – nagy múltú és jelen hírneves európai táncakadémiák példáinak tanulmányozásával, tapasztalatcserékkel (Salzburg Mozarteum Orff-Schulwerk: Hermann Regner és a State College of Dance in Stockholm: Csaba Deák) – kidolgoztuk a főiskola korszerű, speciálisan táncközpontú zenepedagógiájának – végül „kiváló” minősítéssel akkreditált – tantervét.

Eközben, művészi és pedagógiai tapasztalataim alapján, megírtam a speciálisan a táncosok számára írt gyakorlati, zenei funkció- és -formatan tankönyvemet, amelynek külön hangsúllyal, a „Lépj közelebb a zenéhez”, a táncos gyakorlatra célzó alcímet adtam.¹ Emellett javított és szebb kiadásban újra megjelentettük különleges célú és rendeltetésű, táncosoknak írt zenetörténet-tan-könyvünket is.²

Mindezek alapján, – éppen itt, a MTF Elméleti Tanszékének műhelykonferenciáján – szeretném összefoglalni azokat a kezdeti és jelen művészetoktatási folyamatokat, amelyek áttekintése bemutatja, hogy a táncosok számára a zenei képzés a legszorosabban vett hagyományok alapján gyakorlati jellegű, amely azonban főiskolai múltjához képest éppen méltatlan válsággal viaskodik. A táncosok zenei képzésének jelen rendezetlen helyzetét az jellemzi, hogy az időközben változó vezetők szemléletváltásai és a főiskola strukturális átalakításai miatt, sajátosan a táncművészek képzésére szakosodott zeneoktatásunk eredeti koncepcióit feledve, küldetését félreértve, – a minisztériumi pályázaton támogatást nyert Orff-zenekarral együtt – szétzilálva, színtelen, íztelen, szagtalan elméleti háttérbe szorult.

Ez az új helyzet széttagolta az akkreditált, jól fejlődő, gyakorlati, és a táncval konvergens zenei képzésünket és minden logikával, akkreditációval, európai példával és előző gyakorlati munkánk eredményeivel szembe menve, a hozzáértést is mellőzve (időközben a Művészetoktatási Tanács is

* Elhangzott a Magyar Táncművészeti Főiskola Elméleti Tanszéke által szervezett Tánc és zene konferencián, 2012. szeptember 29-én.

** Jelen tanulmány lapunk előző számában látott napvilágot. Sajnálatos módon azonban – szerkesztési hiba folytán – irodalomjegyzék nélkül jelent meg, ezért most a bibliográfiával kiegészítve újra közöljük az írást.

¹ Károly, 2000. Második, javított kiadás: Károly, 2002. A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával; a Magyar Táncművészeti Főiskolán és a pedagógusképzésben ajánlott, lektorált tankönyv.

² Körber, 1997.

megszűnt) tudatosan célszerűen összeválogatott zenei oktatóközösségünket megszüntették, és a zongorakísérők munkaközösségét nevezték át zenei tanszéknek (lásd a főiskolai honlapján!). Jelen körülmények között a körültekintően kidolgozott muzikális táncművész-képzésének nincs gazdája, oktatói köre is szétesett, nincs összehangolt gyakorlati oktatás, nincs egységes követelmény-rendszer, amelyek természetes következményeként rohamosan romlott / romlik muzikalitása, zenei pontossága, egyszóval a táncosok hagyományosan a zenéből, mint forrásból táplálkozó művészi ethosza.

Munkatársaim közül többen elhunytak vagy csalódottan eltávoztak, a zenei képzés korábban koncepcionálisan kiépült oktatói közössége szétszóródott, a növendékeink pedig, – főleg, ami a középiskolás korú, de főiskolai besorolású táncművészjelölt hallgatókat illeti – egyre kevésbé motiváltak a zenére. A – főleg modern – zenei érdeklődés és muzikális lelki indíttatás élenkebb viszont a táncpedagógusképző intézetünk növendékei körében, amit a feltűnően népszerűbb óralátogatás bizonyít. Náluk azonban a magasabb szintű és kortárs zene megértéséhez szükséges zenei- és zenetörténeti alapok már hiányoznak, amelyek birtokában korunk zenéje felsőfokon (a korlátozott óraszám ellenére is), kreatív táncművészeti haszonnal megérthető és elsajátítható. Keveslik ezért a felnőtt növendékek, vagy kimondottan hiányolják a korábbi tanulmányaik folyamán lényegesen több gyakorlati zenehallgatást, és elemző zenei gyakorlatot.

A muzikális táncoktatás művészi színvonala, rehabilitációja és innovációja érdekében – itt, a MTF Elméleti Tanszékének műhelykonferenciáján, a tudományos és művészeti tevékenységek szellemi színterén – a főiskola európaisága szemszögéből át kell tekintenünk a zeneoktatásunk gyakorlati képzése körül felmerülő fenti, riasztóan figyelmeztető jeleket és a hasznos vagy káros alternatívák összefüggéseit. A minőséget célzó akkreditált küldetésnyilatkozatunkban foglalt színvonal és fejlesztés érdekében ez a dolgunk. A növekvő és mindenki számára értelmetlen improduktív kaoszsból – közös gondolkodással – újra meg kell mutatnunk a helyes és felelős muzikális tánc-szakmai irányt, amely szerint a jól szervezett, a táncoktatással egységesen összehangolt művészetpedagógiai gyakorlati (nem elméleti!) zenei képzésünket haladéktalanul újra meg kell kezdeni.

Az előadásom folyamára, az egységes és világos interpretáció érdekében, szükségesnek tartom a továbbiakban az előadás címében szereplő »gyakorlati«, »alapvető«, »funkció«, stb. – kifejezések és fogalmak használatának pontos értelmezését:

- gyakorlati: ami a gyakorlatban megvalósuló, a mindennapi élettel kapcsolatos, nem csupán elméleti szakmai oktatás tárgya, zenepedagógiai törekvés a mindennapi életben célszerű művészi megoldásokat találó és alkalmazó (esetünkben a muzikális és zeneileg pontos táncművész-) készség kifejlesztésére,
- alapvető: az, ami lényegbevágó, valami alapjának tekintett, (nagyon) fontos, nélkülözhetetlen;
- funkció: annyit jelent, mint működés, rendeltetés, szerep, tevékenység, sajátos feladatkör;
- képzés: meghatározott irányú oktatás, művészeti nevelés;
- nevelés: a testi, szellemi és etikai fejlődés tudatos irányítása, különösen a gyerekek, az ifjúság leendő hivatására történő tervszerű felkészítés;³
- muzikális, akit a zene, mint érzelmi tartalom, megérint.⁴

„Elméleti alapon csak tudományt lehet megérteni; művészethez lélekben át kell hasonulni, a művészetnek tökéletesen át kell adni magunkat!”⁵ A táncművésznak a zene nem elméleti kérdés, a táncművészetet tanuló gyakorló diáknak sem elméleti tantárgy, hanem mindkettőjük számára létezésébe gyökerező eredet.

³ Pusztai, 2004.

⁴ Tjeplov, 1963. 45-46.

⁵ Molnár, 1940. 25.

Két gondolat mentén halad az előadás: „a titokteljes iránt szükséges tisztelet és a szükségszerű művészi igazság felelőssége.”⁶

1. Maurice Béjart (1927 – 2007) legendás francia táncos, koreográfus, a XX. Század Balettja igazgatója szerint: „amíg a táncot rítusnak tekintjük, szent és ugyanakkor emberi szertartásnak, be fogja tölteni hivatását. Ha szórakoztatássá változtatják, akkor a tánc megszűnik.”⁷ Persze, ugyanez vonatkozik a tőle elválaszthatatlanul a legszorosabb művészi szövetségben, mozgásra indító zenére is!

2. Erre a belső, tartalmi koncentrációjú társadalmi gyakorlatra utal a zene esetében, – a Béjartnál hét évvel idősebb – Ujfalussy József (1920-2010) magyar akadémikus, zenetudós Molnár Antal: Gyakorlati zeneesztétika című könyvéhez írt előszava zárómondatának csattanójával: „a zene (érzelmi) jelentést hordozó, etikai fontosságú társadalmi jelenség, amelynek gyakorlata, a gondolati szintű megértés nélkül sekélyes prakticismusba⁸ fullad és végül önmagát sorvasztja el.”⁹

Azért etikai fontosságú társadalmi jelenség, mert érzelmi jelentése, hatása az emberek cselekvésének akarati indítéka, vagyis cselekvésmozgató tényezője, rugója. Az ember pedig a legáltalánosabban, érzelmileg meggyőzve határozza el magát egy döntésre, amelynek alapján egy cselekvést véghezvisz, ami következtében történik személyének emberi és társadalmi megítélése.

Társadalmi jelenség a zene úgy is, ahogy az „induló” az, ami a katonákat vagy egyéb befolyásolandó, küzdő csoportokat, tömeget – akár józan eszük ellenében is – harcba zargatja. Az egyént pedig hangulatilag meggyőzi. Jól tudták ezt az önkényuralmak ideológusai is, akik kérélnhetetlenül megmondták, hogy ki, mit és hogyan komponálhat, és ki lehet egyáltalán zeneszerző, vagy akár egyáltalán valamilyen művész. Ki és milyen „nótát” húzhat a megfélemlítettek talpa alá. Gondolhatunk a sztálini csatlós Andrej Alexandrovics Zsdanov ideológus (1896-1948)¹⁰ és magyar epigonja, a kádári bizalmas Aczél György (1917-1991) kultúrideológus működésére,¹¹ és a módszereiket már megszokásból, mai fordulattal tovább is „hasznosító”, itt ragadt utánozóira (lásd: Szolomon Volkov: Sosztakovics és Sztálin, továbbá Testamentum című könyvében – és Aczél György „életművét” a magyar művészek megpecsételt sorsaiban).

Az emberi szellem / lélek fejlődésével, önmagára és kapcsolataira reflektáló kifejezéseivel a zene-művészet mélységében intenzív humán teljességre törekszik. Ennek következtében a zeneszerzőknek egyre differenciáltabbá vált a zenei kifejezőmódja, a befogadó zeneélvező pedig zenei értéséhez új hallásmódot követel. Ez a minőségi változás természetesen minden művészetben – a táncművészetben is – lejátszódó és jól megfigyelhető sajátos folyamat. A megismerés szemszögéből úgy kell meghatározni e két folyamat szemléleti viszonyát, miszerint a tudomány az emberiség tudata, a művészet pedig az emberiség öntudata. A művész, (de a maga minőségében a közönsége is), önvilágának rávonatkozó eleven teljességét, annak sajátos, érzéki és értelmi tökéletesítése révén¹² nem csupán megismerni, hanem érzéki/érzelmi megragadásában azt magáévá akarja tenni és teljes életszerűségében elsajátítva, kifejezni azt.

E jelenség mechanizmusát Németh László az író, a művész és orvos így írja le: „A gondolkodás alá az emberben egy rezonátor rendszer van szerelve. Ez a rendszer, mely az agykérget a zsigeri idegrendszeren át a szervezet mélyeivel köti össze s a gondolkodás nehézségeit, a problémákat és megoldásukat, a létünket fenyegető veszélyt, az egész test ügyévé teszi s annak az állapotával, mint egy sarkalló, szorongató, büntető s jutalmazó regulátorral, önmagára is visszahat. A zene sajátos matematikájával, finoman adagolt feszültségeivel s az ezekből kialakuló hullámaival, a gondolko-

⁶ Webern, 1983. 11.

⁷ Béjart, 1985. 112.

⁸ Prakticismus: egyoldalúan, csak a gyakorlati feladatokat szem előtt tartó magatartás, felfogás.

⁹ Ujfalussy, 1980. 145.

¹⁰ Volkov, 2006. 219., 233.

¹¹ Molnár Gál, 2000. 31. 59.

¹² Baumgarten, 1999., Kant, 1997.

dásnak mintegy megkerülésével, ehhez a rendszerhez fér hozzá, (amelynek működését, mi mint érzelmeket tartjuk számon), s hozza létre benne a zeneszerző által átragasztani kívánt állapotot és közérzetet. Innen a zene démoni hatalma (...) A művészetek közül erre egyedül a zene képes, (...) zsigereink dionüszoszi homályába veszi be magát s innen lázít vagy békít, szomorít, lelkesít.”¹³

Tényi Tamás pszichoterapeuta, aki klinikai kutatócsoportjával a nonverbális kezelési módok klinikai vonatkozásaival foglalkozik, jelentésében többek között leírta, hogy az újszülöttek felbukkanó self¹⁴ (személyes- vagy személy-én) érzetének megformálódásában a preverbális¹⁵ amodális percepció mellett az úgynevezett „vitalitás-affektusok”¹⁶ (életérzés intenzitása) tapasztalata játszik szerepet. Ez, ami az affektus intenzitására és az élvezeti szint globális jellegére utal, és az „előtött-ség” érzelmi formája mögött olyan, mint „egy borzongás egy jó zene hallatán, mint egy testben szétáradó narkotikum,” csak éppen kábítószer nélkül. Leírja, hogy „a felbukkanó self-érzet megformálódásában szerepet játszó vitalitás-affektusokat az absztrakt festészet, a tánc és a zene idézi a legautentikusabban.”¹⁷

E két rendkívül releváns élettani megalapozás fényében látható, hogy milyen elementáris lét-, kineztikus- és etikai energia, saját mozgás érzékelésre irányuló kineztetikus érzés, erkölcsi emelkedettség ethosza működik a zenében. Az utóbbi Goethe szavaival: – „a művészet méltósága legkiváltképpen a zenében nyilatkozik meg, [...] lényegi létmód és tartalom, mindent megneimesít, amit kifejez”¹⁸ Nem mindegy tehát, milyen tudással, milyen szándékkal meg képességekkel élünk vele!

A zenei képzésünk eminens feladata, hogy egy, a táncsal synauditív,¹⁹ (a zenei összefüggések halláson keresztüli megértésével, benne szimultán a táncot is „halló / látó”) új zenei hallásmódra tanítsa a főiskolás ifjúságot, hogy ezáltal a zene nemes funkciói és létenergiái, minél teljesebb kreatív intenzitással a táncművészekbe ömöljenek. Röviden tehát: az átszellemlt „test ügyvéde váljon” a muzsika.

Ezen az úton táncos növendékeink számára vonzó, ha gyakorlati zenei képzésünkben nagy tánc-elődjek muzikális példáit mutatjuk be. A Fokin tanítvány Fjodor Lopukhov (1886–1973), szentpétervári orosz táncos, koreográfus, a Kirov Balett igazgatója, aki 1937-ben a táncpedagógus képzést is megindította, Vaganova elődje – a maga korában úttörő muzikalitásával – így tanította növendékeit: „A koreográfiai témákat úgy kell kidolgozni, mint a zeneieket, az ellenmozgás, a párhuzamos fejlődés és a kontrasztok elve alapján. A tánc a zenéből következézik, és ugyanazt mondja el, mint a muzsika. Nem elég, ha csak ritmikailag egyezik a kettő. A zenei vonalvezetés vágjon egybe a tánc vonalvezetésével. A koreográfiában is kifejezésre lehet juttatni a hangnemi változásokat.”²⁰

Úgy találta, hogy a dūr-hangnemeknek az en de hors, a moll-hangnemeknek az en dedans irányú mozdulatok felelnek meg,²¹ amely zenei elveket először az 1923-ban, Beethoven IV. szimfóniájára koreografált Táncszimfóniájában (A világegyetem nagyszerűsége címmel) valósította meg. Utódja Vaganova, Lopukhov muzikális táncújításait már 1919 óta alkalmazta a táncoktatásban.

Zeneoktatásom zeneóráin (és annak gyakorlati tapasztalati tanulságain keletkezett tankönyvemben is) – az érthetőség érdekében – szívesen mutatok be evidens párhuzamokat a zenei- és az

¹³ Németh, 2002. 181.

¹⁴ Self: a személyiség azon részére utal, amely tudatában van saját időbeni azonosságának.

¹⁵ Preverbális: szavak előtti.

¹⁶ Vitalitás-affektusok a zenében: kitörés – crescendo; sietés, elreppenés – accelerando; decrescendo – eltűnés.

¹⁷ Tényi, 2002. 52-60.

¹⁸ Pauler, 1922. 6–7. „A művészet méltóságát talán a zene példázza legjelesebbül, lévén hogy nincs anyaga, melyet le kellene számítanunk. A zene teljességgel forma és belső tartalom, és mindent felel s megneimesít, amit kifejez.” Tandori Dezső fordítása. Goethe, 1981. 809.

¹⁹ Runze, 2000. 29.

²⁰ Fjodor Vasziljevics Lopukhov: Wege des Ballettmeisters. (Berlin, 1925). Vö. Vályi, 1969. 322.

²¹ Vályi, 1969. 322.

azoknak megfelelő táncfunkciók kinesztéziás rokonsága között. Csoportjaim nagy derűtséggel értik meg a zenei tonika-szubdomináns-domináns-tonika (T-S-D-T) funkciós vonzaskör erőviszonyait, amikor a táncművészetben – általuk is tapasztalt – emelések funkciós erőviszonyival a kézenfekvő hasonlatosságot bemutatom. Persze itt, az a számukra szórakoztató körülmény is növeli a megértés sikerét, ahogy a férfitáncost mímelve – a szemléltetés kedvéért – székeket emelgetek, majd a zongorához ugorva a megfelelő akkord-funkció-kör hangképét rögtön le is játszom.

Hasonlóan szoktam hallásképzeteiket és zenei asszociáló képességüket „provokálni”, hogy miként konstatálják a zenei kvintoszlopon a felfelé haladó akkordok játszásakor a világosodás képzetét, a lefelé haladó harmóniáknál a süllyedés érzését, ami a hangnemek „fajhőjének” és a modulációk²¹ tartalmi-koreográfiai megjelenítésére ad érzéki impulzusokat.

Konferencia-előadásom folyamán örömmel hallottam a kollégák spontán kérdéseit: „Igen! – érezzük, hogy valami baj van, de akkor beszéljük meg: hogyan kell ’hát ideális praktikummal muzikális táncművészeket nevelni!’”

Zenepedagógiai módszereimben táncos főiskolásaimat a figyelmes és tudatos, a tánccal „synauditív” és elemzőgyakorlatokkal párosuló, intenzív zenehallgatásra tanítom. Ennek az évek folyamán kialakult gyakorlatnak kidolgoztam bizonyos segítő eszközeit (szimultán skicc-rajzokat²²), amelyeket átadtam a növendékeknek és együtt gyakorlok velük.

Ahogy a 2. bécsi iskola zeneszerzőinek sem, nekünk se’ közömbös, hogy táncművész- és táncpedagógus aspiránsaink hogyan hallgatnak zenét? A mai világban ezt is tanítani kell, mert manapság „kevés ember tudja megérteni a zenei gondolatot. Nehéz a zenében megragadni a gondolatot”.²³

Anton von Webern (1883-1945) osztrák zeneszerző bécsi magánlakásokon laikusoknak tartott előadásaiban is utat mutatott az új zene megközelítéséhez. Nekünk is ezt kell tennünk. Táncművészeti főiskolásaink hangszere a testük. Számukra – már a fenti előzményeinkben láttuk, hogy²⁴ – „a zene, a testük ügye”, – tehát a jövődő táncművészek nem lehetnek testük zenéiben laikusok! Úgy vezessük hallgatóinkat a zene világába, hogy mindegyikük, az ember zenéjét, annak titokzatos hangjaival, a nagytermészettől kapott egységében hallja és fogadja magába, amelyet aztán a történelmi ember, kultúrái egyre bonyolódó tudattartalmainak logikája szerint, fokról fokra, hangról hangra haladva vett / vesz birtokába. Ezt a muzikális történelmi folyamatot nem választja ketté semmiféle „greenwichi hosszúsági kör”, amelynek átlépésével, az új zenével, netán új világidő kezdődne.

A vasutat nem a vasutasok találták ki, a zenét sem a zenészek. Az emberrel – ne feledjük – egy muzikális lény lépett a Földre, akinek képességeiben termékeny a nagytermészet. Fejlődésével fokozatosan, sajátosan egyre bonyolódó tudatvilágának egyre differenciáltabb tartalmú zenei közlési kényszere hatására, szabad és megkülönböztetett igényei szerint vette és veszi birtokába a természetben meglévő teljes hangkészletből, a zenéjében aktuálisan megcsendülő hangokat és zenei alakzatokat, azaz az emberi fülre vonatkozó törvényszerű természetet. A zene általános jellemzői, korszakaik megfelelő formáiban, végig követhetők az őskortól napjainkig. Azokat a törvényszerűségeket kell – a titokteljes iránti szükséges tisztelettel – növendékeinkkel megismertetnünk, amelyek szerint a természet, az ember sajátos, képességeiben termékeny. Egy-egy ilyen megkülönböztetett emberi képesség a tánc és a zene képessége, mindkettőjük a legszorosabb szövetségükben az emberrel született.

²¹ Moduláció: a zenében átmenet valamelyik hangnemből egy másikba. Ritkább esetekben ezt a kifejezést használják a hanglejtés, a hangszíneződés változásaira is. Az elektronikus zenében is használt funkció, fontos, a táncművész számára is irányadó kifejezés.

²² Boskovich, 2000.46.

²³ Webern, 1983. 13–14.

²⁴ Németh, 2002. 181.

A történet úgy kezdődött, hogy az embernek mondanivalója volt. Ki akart fejezni valamit, ami nem fejezhető ki másképpen, csak zenei hangokkal, mással nem közölhető. A megkülönböztetett gondolatnak volt szüksége rá. Kényszer, hogy megértse magát.

Hogyan jött létre az, amit zenének nevezünk? A titokzatos hangot, amit a természet adott, az ember úgy használta fel, hogy zenei alakzatokat hozott létre. Eszközöket keresett, hogy a zenei gondolatot minél megfoghatóbb alakba önthesse.

Az eddigiekből kiderült, hogy amit műalkotásnak tartunk, alapjában nem más, mint az egyetemes természet terméke, a természet ember alkotta műve. Ez minden esetben igazság. A klaszszikus művészet mimézisének²⁵ igazsága, ami nem szolgai másolás, kopírozás, hanem a természet alkotóerejének utánzása. Igyekezünk kell majd a zeneművekben megállapítani a szükségszerűt, a törvényszerűt. A zene törvényszerűségeken alapszik.

A zenében téma, dallam, zenei gondolat áll előttünk: motívumfejlesztés, periódus, nyolcütemes mondat. Minden érvényes a zenében, ami a nyelvben van. A nyelvész minden szavát vonatkoztatjuk a zenére is azzal az igénnyel, hogy a szóalak megragadásához kell közelednünk.²⁶ „Mennyire fontos lenne, ha az emberek ismernék azt az anyagot, amelyet mindaddig, amíg élnek és beszélni tudnak, állandóan használnak.”²⁷ És a táncosoknak nem fontos ez? Miért nem kellően motiváltak a táncos növendékek abban, hogy belássák: „eszközöket kell találnunk a zenéhez való közelebb jutáshoz”²⁸?

Ezek után jutunk oda, hogy világosnak kell lennie annak, amit mondok. Van erre egy határozott fogalmunk, szavunk: a megfoghatóság. A zenében is a megfoghatóság a legfelső törvény, ahol az ismétlés fontos elve az, ami a megfoghatóság elérését szolgálja. Megfogható az, ami áttekinthető az összefüggések felfedezése alapján. Az összefüggés a legszorosabb kapcsolat a zene egyes részei között a fő- és mellékdolgok megkülönböztetése és összefüggéseik. a tagolás. A zeneszerzők minden igyekezete, hogy összefüggést teremtsenek a megfoghatóság érdekében. Amelyekben minden összefügg, a rondó, a fuga, variáció, a szonáta, a kíséret és a dallam. A zeneszerzők feladata: a lehetőleg megfogható forma alkotása.

Növendékeimmel rengeteget dolgozunk azon, hogy képesek legyenek a hallott zenei élményeket a hallgatással egyidejűleg megragadni a hangzó, de állandó változásaiban, alig változó, visszatérően ismétlődő azonos, vagy hasonló zenei jelenségeket, zenei gondolatokat vizuálisan ábrázolni, amiből később a zenei jelenségek és alakzatok felismerhetőek, megragadhatóak, összefüggéseik mondanivalója tartalmilag megfajthatók, tánc-asszociációkkal kombinálhatók lesznek. A feladat megoldása nagy türelmet, koncentrációt és jó emlékezetet igényel. Főiskolásaimat megtanítottam zenehallgatás közbeni szimultán skicc-rajz készítésére.²⁹ Vonalrajzzal, vagy pálcika és egyéb jelekkel a tovaszálló zene irányait, intenzitását, sebességének változásait, süllyedését, emelkedését, a meghallgatott zene tagolását, részeinek összefüggéseit, a zenehallgató szubjektív érzéseit tudjuk szemléletesen rögzíteni az emlékezetnek, a visszaidézhetőség, a koreográfia kitalálása és megkomponálása számára. A táncos számára nem a kotta leéneklése a cél. A táncos, a zene vonalát, struktúráit kitérőseit, visszavonulásait, dinamikáját, terét, virtuális haladási irányait, egyszóval folyamatait követi és veszi le magának és tolmácsolja mozdulataival, gesztusaival.

²⁵ Mímézis: utánzás, ábrázolás, kifejezés. „Szó nincs Arisztotelész felfogásában a valóság felszíni jelenségeinek utánzó másolásáról, mímézisééről, szerinte a középpontba állított ember lényegének, benső tartalmának, az ethosznak az utánzása a művészet igazi feladata.. Ezért felel meg leginkább a zeneművészet a művészeti mímézis kritériumainak: az ugyanis a legközvetlenebbül fejezi ki az emberi jellemet, érzelmeket, szenvedélyeket, magát az emberi-társadalmi habitust.” Csibra-Szerdahelyi, 1978. 241.

²⁶ Karl Kraus a Fackel 885/7. sz., 1932. decemberi számában írt nyelvtanulmányából idéz Webern. Vö. Webern, 1983.

²⁷ Webern, 1983.7.

²⁸ Webern, 1983. 8.

²⁹ Boskovich, 2000. 106

A művészi hatni akarás tehát óriási felelősség, amely a társadalom bizalma felé igen széles körű erkölcsi elkötelezettséggel jár. Ennek tudatosítása / tudatosulása nélkül nincs művészi elhivatottság, alkalmasság és elfogadottság, de mindezek nélkül igazi siker sem lehetséges.

Ezt a belső művészi érzéket, kultúrát, ízlést és a zenének sajátos benyomást kiváltó jellegéből folyó, – a táncost szellemi magasságba segítő - ethoszt, a megtisztulás (katarzis)³⁰ klasszikus vágyát és szükségességét azonban nem csak megértetni, tanítani elég, hanem mindezeket az ifjú táncnemzedéknek saját példánkkal meg is kell mutatnunk! Nekünk, nagy tapasztalatú zenés-, táncszínházi művészeknek az ifjúságunk előtt jelenségé kell válnunk, és a tánc születéséhez: zene testté válásának művészi folyamatához, hiteles, érzékelhető valóságként kell tanítanunk a zene hallgatásának értő és célratörő gyakorlását. Át kell adnunk saját zenei praxisunkként, mint saját művészetünknek jelentős, táncos társművész kollégákkal együtt megélt, hiteles tapasztalatainkat, színházi-művészi ars poétikánkat, azaz művészi magatartásunk eleven gyakorlatát. Ez persze – saját pályánk tapasztalatából tudjuk – nem elmélet, hanem a művészi praxisunkban a legsűrűbb hús-vér, izzó művészi valóság átélt súlya és felelőssége!

Európa minden táncakadémiáján erős, tekintélyes és nagy múltú Zenei Tanszékek működnek, legtöbbjükön komoly zeneszerzőkkel, igen jól és az általuk képviselt ügyszó melót szervezethez és felszereltséggel, hangversenyongoránál ülő tánc-szakértő zongoraművészekkel. Azok nem tanszékvezetésről álmodoznak, hanem annak a feladatnak a minél tökéletesebb ellátásáról, a magas szintű, művészi zongorázásról, amiért odaültették őket.

Tanszékvezetői ciklusaimban a zenei kíséret általános helyzetének fejlesztésére, Szentpétervárról hoztam táncóra-videót, hogy lássák, hallják, tanulják meg zongorakísérőink a nagy múltú orosz balett muzikális szokásrendjét, a zongorakísérők felkészült, a táncnövendékekre is átsugárzó magas, művészi színvonalát.

Az eredmény önmagáért beszél: se' Zenei Tanszék, se' sugalló-ösztönző, a zenei ízlést, zenei műveltséget formáló, művészien inspiráló, magas színvonalú muzikális zongorakíséret.

Napjaink táncrecenziói között találmra lapozva látható, hogy a jelen, a kritika által érintett táncprodukcióiban is, gondolati/alkotói és etikai válság jeleire figyel fel az elemző. A bíráló íráson is érzik a helyes zenei kifejezések hiánya, amint például az igazi muzikalitás hiányát alkotói léthiány jelzésének érzi.³¹ A Zene-zene-Tánc fővonalában táncművészeti folyóirat, mégis a „zúzos zenére”, „gépzaj” elviselésére utal, és „a test filozófiájának” balett színpadi megtekintését követően, a „megújulásra törekvő”, javító szándékú kritikus már „a fül filozófiája” megírására érez szükséges késztetést. A recenziókban feltűnően sok a fárasztó zenére, vagy a „zeneválasztásra”, a „muzikalitás visszatartására” történő kritikai észrevétel, amely minőségek híján, nem a zene érzelmi szintjén „frissít fel”, hanem a „magány” és a vele együtt járó „hiány csömörével” hat a táncprodukció. Benne a „túl sok nemlét” túlادagolt, a gondolati- és a „lét-hiány” viszont intenzív (fokozott) – írta a recenzens.

A megoldást a táncművészet főiskolai képzéseinél kell kezdeni, mégpedig a táncsal elválaszthatatlanul egyenrangú, a tánc történetéhez és annak eszményi példáihoz méltó zenei képzés újratervezésével, az elmélyült művészi szemlélet igényének, a kulturált ízlés és a műveltség, – egyáltalán „a titokteljes iránti szükségesség tisztelet” – kifejlesztésével.

Régi színházi mondás, hogy akkor jó egy teátrum, ha még portása is elkötelezetten színházi ember. Akkor lesz felfelé ívelő Magyar Táncművészeti Főiskolánk, ha minden tagja, még a portásai is muzikálisnak mondhatók. Elgondolkodtató a gimnazista korú főiskolásainknak a zenei képzés

³⁰ Katarzis: a műalkotásoknak az a hatásmódja, amellyel az embert a köznapok világából kiemeli, és magasabb, megtisztult erkölcsi-lelki világba helyezi. "Megtisztulás. összetett lelki élmény, amelyben megrázkódattatás és gyönyörűség együtt van jelen." Barta-Farkas-Kis 2004. 101.

³¹ A Zene-zene-tánc – művészeti folyóirat 2011 / 1. számára gondolok. Szoboszlai, 2011., Török, 2011., Viola, 2011.

és a műveltség irányában tapasztalt motivátlansága; a tanulás, – mint létforrás – elutasítása, amely magatartás azt a dichotómiát veti fel, melynek lényege, hogy a táncosok kedvezményezetlen megelőlegezett főiskolai státuszuk második évének végére sem érik el pályájukhoz szükséges érettségüket, ami intézményi, egyáltalán főiskolás létük belépő kritériuma lenne.

Irodalomjegyzék

Ábrahám

2000 Varró Margit és a XXI. század. Szerk.: Ábrahám Mariann. Budapest, Zenetanárok Társasága, 2000.

Barta-Farkas-Kis

1978 Barta Klára–Farkas Andrea–Kis Zsuzsanna: *Irodalmi fogalomtár*. Budapest, Könyvkuckó, 1978.

Baumgarten

1999 Alexander Gottlieb Baumgarten: *Eszttétika*. Budapest, Atlantisz, 1999.

Béjart

1985 Maurice Béjart: *Életem: a Tánc*. Budapest, Gondolat, 1985.

Boskovich

2000 Miriam Boskovich: A látvány hatalma a látásra alapozott művészetben (Zene, grafikában). In: *Varró Margit és a XXI. század. Tanulmányok, visszaemlékezések*. Szerk.: Ábrahám Mariann. Budapest, Zenetanárok Társasága, 2000. 95–112.

Csibra– Szerdahelyi

1978 Csibra István – Szerdahelyi István: *Eszttétikai fogalmak*. Budapest, Tankönyvkiadó 1978.

Goethe

1981 Johann Wolfgang Goethe: *Antik és modern*. Szerk.: Pók Lajos. Budapest, Gondolat, 1981.

Goethe

2002 Johann Wolfgang Goethe: *Maximák és reflexiók*. Budapest, Dekameron, 2002.

Kant

1997 Immanuel Kant: *Az ítélőerő kritikája*. Budapest, Ictus, 1997.

Károly

1999a Károly Róbert: *Kis hangok nagy ereje*. In: *Táncművészet*, (1999) 2. sz.. 30-31.

Károly

1999b Károly Róbert: *Kis hangok nagy zenéje*. In: *Táncművészet*, (1999) 3. sz. 31.

konferencia

Károly

2000 Károly Róbert: *Zeneelmélet és zenei formatan – Lépj közelebb a zenéhez!* Budapest, Planétás, 2000.

Károly

2006 Károly Róbert: *A zene mint a humán kommunikáció sajátos megnyilvánulása.* (PhD doktori disszertáció).

Körber

1997 Körber Tivadar: *Az európai zene története a középkortól a 20. századig.* Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1997.

Körtvélyes

1999 Körtvélyes Géza: *Művészet, tánc, táncművészet.* Budapest, Planétás, 1999.

Molnár Gál

2000 Molnár Gál Péter: *Eck és a Pécsi Balett.* Pécs, Jelenkor, 2000.

Molnár

1940 Molnár Antal: *Népszerű zeneesztétika.* Budapest, Széchenyi Irodalmi és Művészeti Rt. 1940.

Németh

1975 Németh László: *Megmentett gondolatok.* Budapest, Magvető-Szépirodalmi, 1975.

Németh

2002 *Németh László breviárium.* Szerk. Kovács Zoltán. Budapest, Mundus Magyar Egyetemi Kiadó, 2002.

Noverre

1955 Jean Georges Noverre: *Levelek a táncról és a balettokról.* Budapest, Művelt Nép, 1955.

Pauler

1922 Pauler Ákos: *Liszt Ferenc gondolatvilága.*, Budapest, Budavári Tudományos Társaság, 1922.

Pusztai

2004 *Magyar értelmező kéziszótár.* Főszerkesztő: Pusztai Ferenc. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia, 2004.

Runze

2000 Klaus Runze: Hallás, készség, persona. In: *Varró Margit és a XXI. század. Tanulmányok, visszaemlékezések.* Szerk.: Ábrahám Mariann. Budapest, Zenetanárok Társasága, 2000. 27–34

Szoboszlai

2011 Szoboszlai Annamária: Előtte, közben, utána. In: *Zene–Zene–Tánc,* (2011) 1. sz. 8–9.

Tényi

2002 Tényi Tamás: Ráhangolódások. A nonverbális gyógmódok jelentőségéről és hatásmechanizmusáról az újabb csecsemő kutatások tükrében. In: *Hang és lélek. Új utak a zene és társadalom kapcsolatában*. Szerk.: Székelyi Mária. Budapest, Magyar Zenei Tanács, 2002. 52–61.

Török

2011 Török Ákos: Forradalom az Elm utcában. In: *Zene–Zene–Tánc*, (2011) 1. sz. 14–15.

Tjeplov

1963 Borisz Mihajlovics Tjeplov: *A zenei képességek pszichológiája*. Budapest, Tankönyvkiadó, 1963. 45–46.

Ujfalussy

1980 Ujfalussy József: *Zenéről, esztétikáról. Cikkek, tanulmányok.*, Budapest, Zeneműkiadó, 141–145.

Vályi

1969 Vályi Rózsi: *A táncművészet története.*, Budapest, Zeneműkiadó, 1969.

Viola

2011 Viola Szandra: Túl a túladagoláson. In: *Zene–Zene–Tánc*, (2011) 1. sz. 10–11.

Vitányi

1963 Vitányi Iván: *A tánc*. Budapest, Gondolat, 1963.

Volkov

1997 Szolomon Volkov: *Testamentum. Dmitrij Sosztakovics emlékezései*. Budapest, Európa, 1997.

Volkov

2006 Szolomon Volkov: *Sosztakovics és Sztálin*. Budapest, Napvilág, 2006.

Webern

1983 Út az új zenéhez. I. előadás. In: Anton von Webern: *Előadások, írások, levelek*. Budapest, Zeneműkiadó, 1983. 7–56.

Kővágó Sarolta

A zöld asztal avagy „Soha többé háborút!”

Kurt Jooss (1901-1979), a münsteri Stadttheater balettmestere és mozgásrendezője első expreszszionista balett koreográfiáit az 1920-as évek közepén az általa alapított Neue Tanzbühnében mutatta be, többnyire Fritz Cohen zeneszerző kompozícióira. 1927-től Essenben dolgoztak és 1930-ban megalapították az esseni Folkwang Tanzbühnét, ahol folytatták avantgárd színpadi törekvéseik megvalósítását.

1932-ben Jooss elkészítette Cohen zenéjére A zöld asztal című balettjét, amellyel még az évben megnyerte a párizsi Nemzetközi Koreográfiai Verseny aranyérmét. A Párizsban bemutatott táncjátékot óriási lelkesedéssel ünnepelte a korabeli sajtó, nemcsak koreográfiai megoldásaiért (a pantomimikus elemeket mozdulatművészeti és klasszikus balett-elemekkel ötvözte) de aktuális politikai mondanivalójáért is.

A nyolc képből álló táncjáték grandiózus tiltakozást jelentett a háborús készülődések ellen. E mon-

danivalót ünnepelték világszerte, ahol Jooss együttesével vendég szerepelt.

A koreográfus megfogalmazásában a színpadon a diplomácia zöld asztala mellett ágáló, hivatásos politikusok már-már komikus vitája a háború kirobbanásához vezet. Jooss megjeleníti Marsot, a háború istenét (aki egyben a halált is jelképezi) és a középkori haláltáncok felidézésével a modern háború rémét vetíti a néző elé. A viláégés után a diplomaták ismét a zöld asztalhoz ülnek és a komédia folytatódik.

Jooss ezzel a táncalkotással a politikusok felelősségére hívta fel a figyelmet és a tömegek kiszolgáltatottságára a hatalmasok játékában. Ugyanakkor Jooss háborúellenes balettjének dramaturgiája követte a korabeli avantgárd színpadi kísérletek dramaturgiai megoldásait: a kórusjátékok, kísérleti színpadok prózában felvetett problémáit a tánc sajátos nyelvében fogalmazta újjá.

1934 áprilisában Kurt Jooss európai turnéja során társulatával Budapesten is vendég szerepelt. Világsikerű darabjának hatása nálunk is jelentkezett, ha nem is a Magyar Királyi Operaház balett-repertoárjában.

Sajátos módon a munkás-kulturális egyesületek színpadi produkcióiban vélhetjük felfedezni A zöld asztal agitatív sikerét, háborúellenes mondanivalóját. A Munkás Testedző Egyesület (MTE) gödi strandtelepén a munkástornászok mozgáskórusa, Balog László munkástornász koreográfijával és betanításában az 1930-as évek közepén bemutatott egy „Haláltáncot”, amely a róla készült fotók tanúsága szerint kétség kívül a Jooss-balett haláltáncát is idézte.¹

¹ Balog Lászlóval részletesebben a szerző egyik korábbi tanulmánya (Haláltánc munkáselőadókkal) foglalkozik, amely lapunk 2010 /2. számában olvasható.

1938-ban a Természetbarátok Turistaegyesületének (TTE) szigetmonostori telepén egy nyári karnevál alkalmával „Megkötötték a békét” címen mutattak be egy szatirikus jelenetet, amely „a zöld asztal” mellett ágáló diplomatákat bélyegzi meg. Ebben a jelenetben is Jooss alap gondolatait vélhetjük felfedezni.

A legjelentősebb akció azonban 1938-ban pünkösdkor Szombathelyen zajlott, a Magyarországi Munkásdalogyalek Szövetségének (MMDSZ) VI. dalos ünnepélyén. A szomszédos Ausztria az Anschluss után volt, Magyarország a háborúra készülődő Németország közvetlen szomszédja lett és a magyar munkásdalosok háborúellenes tiltakozást szerveztek. Szegő István szöveges kórusjáték összeállítására kapott megbízást és Balog László elkészítette a munkástornászok mozgás-kórusjátékának koreográfiáját.² A kompozíció tervezett címe Soha többé háborút! lett volna. Az előadást a városi sportpályán rendezték, de a jelenlévő rendőrtiszt nem engedélyezte a műnek ezen a címen való bemutatását. A produkciót végül az ötödik parancsolat tiltásával: Ne ölj! címen mutatták be. A táncképben a háború és a tőke összefonódását és a tömegeknek a háborút legyőző erejét szimbolizálták.

A munkástornászok háborúellenes kórusjátéka Kurt Jooss balettjének erőteljes visszhangja volt és kivívta a korabeli reakciós sajtó viharos támadását, R. Ferenc nyilasképviselő még a parlamentben is interpellált a munkásdalosok szombathelyi találkozója ellen.

Kurt Jooss 1968-ban Stockholmban Niklas Ek főszereplésével rekonstruálta egykor korszakos jelentőségű koreográfiáját, melyben a bemutató idején a halál figuráját ő maga táncolta.

² Szegő István a Munkás Testedző Egylet tornásza volt. (Balog László szóbeli közlése).

beszámoló

Gáspár Emese

Aberdeen International Youth Festival

2013. 07. 26. – 2013. 08. 03.

Az aberdeeni fesztivál 1972 óta évről-évre kínál fellépési lehetőséget a nemzetközi előadóművészet legjobbjainak a színház, a tánc, a világzene, az opera, a klasszikus zene és a dzsessz műfajában. Az ifjú művészek egyik legnagyobb nemzetközi eseményére idén július 26. és augusztus 3. között került sor. Kilenc nap alatt több mint 100 különböző programmal igazi fesztiválhangulatot kölcsönözve az észak-skót településnek és környékének.

A Magyar Táncművészeti Főiskola táncművész szak klasszikus balett, moderntánc és néptánc szakirányát az alábbi hallgatók képviselték az Aberdeen Nemzetközi Ifjúsági Fesztiválon: Bódi Dávid, Dunai Bettina, Dzsupsin Ádám, Farkas Máté, Földi Lea, Gál Bettina, Kovács Richárd, Megyeri Dóra, Molnár Edina, Paput Júlia, Pesel Anita, Polgári Natália, Rideg Tibor, Szoboszlai Balázs, Takács Zsófia, Téglás Bánk.

Az Erasmus Program személyzeti mobilitásnak köszönhetően Brieber János főiskolai tanár és Túri Sándor főiskolai tanársegéd kísérte el a hallgatókat, és felügyelték a kint folyó szakmai munkát. Gáspár Emese és Novák Henrietta a csoport adminisztratív és szervezési feladatait látta el.

A fesztiválra egy ötven perces műsorral készültünk, amelyből estéről-estére válogathattak a szervezők. A repertoárunk a következő volt:

Klasszikus számok:

- Gajane III. felvonás női variáció (Földi L.)
- Don Quijote férfi var. (Dzsupsin Á.)
- Don Quijote női var. I. felvonás (Polgári N.)
- Esmeralda női var. (Pesel A.)
- Paquita pas de trois (Pesel A., Polgári N., Téglás B.)
- Laurencia 2 fiú (Téglás B., Dzsupsin Á.)
- Két núbiai (Pesel A., Polgári N.)

Modern számok:

- Me voy (Takács Zs.)
- Elfolyó idő (Földi L.)
- Hiding in Odilia's skin (Pesel A.)
- Long drink (Polgári N.)
- Mama (Földi L., Takács Zs., Dzsupsin Á., Téglás B.)

Néptánc számok:

- Magyar férfi táncok
- Dél-Alföldi improvizáció
- Kunsági pásztorbotoló
- Nyírségi Oláhos, Nyírségi Friss
- Bonchidai táncok

- Kalotaszegi táncok
- és a nagy sikernek örvendő Egyszer fitty, másszor ritty című humoros koreográfia.

2013. július 25-én hajnalban indult a repülő Amszterdamban keresztül Aberdeenbe, ahol nagyon kedves baráti fogadtatásban volt részünk, köszönhetően Brieber mesternek, aki hat alkalommal vitt csoportot a fesztiválra. A szállásunk az aberdeeni egyetem kollégiumában, Hillhead-ben volt, ahonnan egy gyönyörű parkon keresztül vezetett az utunk az étterembe, ahol az ebédet és vacsorát kaptuk. Első este a csoportok kísérőinek és a szponzoroknak tartottak a szervezők egy protokolláris nyitóünnepséget, felidézve a fesztivál elmúlt negyven évét, és bemutatva az idei fellépőket. 15 országból több mint 850 fiatal művész érkezett a fesztiválra.

Július 26-án az Inchgarth Community Centre-ben volt az első előadásunk. A balettművészek délelőtt 10.00–12.00-ig gyakoroltak, és ebéd után 14.00 órakor már a helyszínen kezdődött a színpadi próba. A főiskola hallgatói mellett egy francia és egy skót táncscsoport, a The TLA Steelband és a Happy German Pipers produkciói alkották az előadás műsorát, melynek végén a legnagyobb tapsal minket jutalmazott a közönség.

Július 27-én a fesztivál hivatalos megnyitója következett, amikor a szereplők Aberdeen főutcáján vonultak fel az országai zászlóival.

A vonulás közben néptáncosaink többször megcsillantották tudásukat, ami szemmel láthatóan Aberdeen polgármesterének is nagyon tetszett.

A felvonulás után a balettművészek gyakorolni mentek, a néptáncosoknak pedig a Bon Accort bevásárlóközpontban tartottak egy nagyszerű előadást.

beszámoló

Július 28-án a balettművészek 8.30-11.30-ig gyakoroltak, majd ebéd után mindenkit a Music Hallba vittek, ahol mind a 15 ország himnusza felcsendült egy holland szimfonikus zenekar előadásában.

A balettművészek július 29-ét is gyakorlattal kezdték, mert délben indultunk egy Arbroath nevű nagyon hangulatos kis halászfaluba, ahol a Webster Theatreben egy ukrán tánciskola és egy bolgár néptánc-iskola növendékeivel, valamint egy kanadai balettegyüttes táncosaival léptünk színpadra. Másnap délelőtt pihenhattunk, de az esti előadásra 14.00 órától próbáltunk az Art Centerben. Itt a teljes repertoárt bemutathattuk, mert ezen az estén csak a kanadai balettegyüttesrel kellett osztozni a műsoron. Ismét óriási sikert aratott minden számunk. Olyannyira, hogy a Moszkvai Városi Cirkusz vezetői – akik épp Aberdeenben turnéztek – az előadás végén az öltözőkhöz jöttek gratulálni, és meghívtak bennünket az egyik előadásukra.

Július 31-én szabadnapot kaptunk a fesztivál szervezőitől, így lehetőségünk nyílt a kirándulásra. 10 órakor már a királyi család whiskyjét kóstolhattuk a Royal Lochnagar whiskygyárban, ahol betekintést nyertünk, hogy miként készül a jó minőségű élesztőből, a kristálytisza vízből, és a tölgyfán füstölt, örölt gabonából legkevesebb tizenkét év alatt az igazi skót whisky. Ezután a királyi család skóciai otthonába, a balmorali kastélyba látogattunk, ahol minden évben augusztus 1-től pihen a királyi család.

Hagyományosan a fesztivál résztvevői egymásnak is bemutatkoznak esténként a kollégium területén, hiszen egymás előadásait máskor nincs alkalmunk megtekinteni. Ezen a 31-ei estén ránk került a sor a fél tizenegykor kezdődő buliban. A balettművészek egy Charleston számmal és egy modern performance-szal alapozták meg a hangulatot, majd a tradicionális néptánc előadást igazi tapsorkán kísérte. Felemelő érzés volt, hogy fesztiválózó társainknak mennyire tetszett az előadásunk.

beszámoló

Augusztus 1-jén este, valamint 3-án délután és este három fantasztikus előadásunk volt a His Majesty's Theatre-ben. A Nemzetközi Tánc Gálák alkalmával előadásonként csupán 5-6 számot kértek a szervezők tőlünk, hiszen sok más fellépő szerepelt, de így is nagy élmény, egyben kihívás volt ebben a csodálatos színházban, a növendékek életében először döntött színpadon táncolni. Az előadások végén megkoreografált finálé volt, amikor egyszerre több mint száz szereplőt ünnepelhetett a közönség.

Augusztus 2-án workshop tartását kérték a szervezők mestereinktől, azaz nyílt balett- és néptáncórát tartottak, ahova a fesztivál többi résztvevői eljöhettek kipróbálni magukat. A balettórán a kanadai balett együttes tagjai vettek részt, és az igazgatónőjük nagyon pozitívan nyilatkozott. A néptánc órán a bolgár néptánc iskola növendékei kapcsolódtak be a magyar dialektusok elsajátításába nagy lelkesedéssel. Délután volt, aki élt a Moszkvai Városi Cirkusz meghívásával, és ellátogatott az előadásukra, ami káprázatos volt. A záró buli aznap este egy tengerparti bálteremben volt.

Ezalatt a tíz nap alatt növendékeink betekintést nyertek abba, hogy a profi táncművészeknek miként kell egyik percről a másikra alkalmazkodni a különböző színpadi körülményekhez, miként kell nem túl ideális körülmények között is a lehető legjobbat kihozni magukból. Színpadi gyakorlat tekintetében a hat előadás során rengeteg tapasztalattal gazdagodhattak.

Beszámoló az MTA Táncstudományi Munkabizottsága 2013. évi működéséről

I. A munkabizottság összetételének alakulása

A munkabizottság 2013. január 1-jén 23 rendes tagból állt. Elnök: Andrásfalvy Bertalan DSc; titkárok: Bolvári-Takács Gábor PhD és Felföldi László PhD; tanácsadó: Vitányi Iván DSc; tagok: Angelus Iván PhD, Barna Gábor DSc, Beke László CSc, Bernáth László PhD, Dóka Krisztina PhD, Fodor Antal DLA, Forgács D. Péter PhD, Fügedi János PhD, Gelenczey-Miháltz Alirán PhD, Kovács Gábor PhD, Kővágó Sarolta CSc, Lázár Katalin PhD, Mizerák Katalin PhD, Nagy Péter Miklós PhD, Németh András DSc, Ratkó Lujza CSc, Sándor Ildikó PhD, Sirató Ildikó PhD, Varga Sándor PhD. Az év során a munkabizottság javaslatot tett Fodorné Molnár Márta PhD rendes tagságára.

A testület állandó meghívott tagjai 2013. január 1-jén: Bólya Annamária, Fenyves Márk, Fodorné Molnár Márta, Gaál Marianna, Gál Eszter, Halász Tamás, Kaán Zsuzsa, Karácsony Zoltán, Kovács Henrik, Kővágó Zsuzsa, Lévai Péter, Lőrinc Katalin, Macher Szilárd, Major Rita, Mihályi Gábor, Szakály György, Szűdy Eszter, Török Jolán, Vincze Gabriella, Zsámboki Marcell.

II. A munkabizottság ülései

1. ülés: 2013. február 6. Nemzeti Táncszínház, Budapest.

A házigazda Ertl Péter prezentáció keretében bemutatta a Nemzeti Táncszínház épületének történetét, ismertette a színház tevékenységét és küldetését, továbbá archiváló tevékenységének egyes elemeit, és válaszolt a feltett kérdésekre. A Nemzeti Táncszínház archiválási tevékenysége az előadások premiereiről rögzített filmfelvételek és a kapcsolódó nyomtatott anyagok tárolásában, valamint saját kézikönyvtár működtetésében nyilvánul meg. A műsoradatok 2001-től állnak rendelkezésre. Nyilvános közgyűjteményi státusszal az intézmény nem rendelkezik, de anyagai egyedi kérelemre kutathatók. A munkabizottság az ülésen elfogadta a 2013. évi munkatervét. A honlap vonatkozásában a munkabizottság a tagok kérésére újabb határozatban rögzítette az adatfeltöltés szabályait. Felföldi László tájékoztatást adott a szellemi termékek világörökségét tartalmazó új UNESCO-kiadvány megjelenéséről.

2. ülés: 2013. április 3. Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest.

A látogatás során a házigazdák Ihász István, a Történeti Tár igazgatója, valamint Cs. Lengyel Beatrix fősztályvezető, a Történeti Fényképtár vezetője voltak. Ismertették a gyűjtőmunkát, a feldolgozás és a nyilvántartás sajátosságait, különös tekintettel a tánc, mozgásművészettel kapcsolatos fellelhető dokumentumokra. Az ülés résztvevői ezt követően betekintést nyertek a gyűjtemények működésébe, és megtekintették a gyűjteménykezelők által előkészített válogatott anyagokat, valamint a raktárakat. A MNM munkatársai közül Baják László történész szakmuzeológus is segítségünkre volt.

A munkabizottság tagjai a találkozó végén megvitatták a látottakat. A vita során az a vélemény fogalmazódott meg, hogy a nem-tánc-profilú gyűjtemények is potenciális „tánckutató” helynek számítanak, akkor is, ha helyben sem tánckutató, sem külön tánckutató program nincs. A jelenlevők megvitatták a május 30-ai Kaposi Edit Emlékkülés tervezett napirendjét, a felkérendő közreműködőket. Felföldi László tájékoztatta a jelenlevőket Lin Hwai-min, a neves tajvani koreográfus üzenetéről az idei Tánc Világnapja (április 29) kapcsán, és javaslatot tett a munkabizottság saját üzenetének szövegére, amelyet a testület elfogadott. Lin Hwai-min magyar nyelvre fordított világnapi köszöntése és a Munkabizottság saját üzenete megjelent a Folk Rádióban, s rendezvények alkalmával szórólapokon is hozzáférhetővé vált.

3. ülés: 2013. október 3. Pozsony.

Határon túlra kihelyezett ülés keretében munkabizottság egész napos szakmai tanulmányutat tett Pozsonyban. A programot összeállította és megszervezte Bolvári-Takács Gábor és Felföldi László, az alábbiak szerint:

1. Látogatás a Szlovák Nemzeti Táncgyűttes (SLUK – Slovensky Ludovy Umelecky Kolektív), székházában. Tájékoztató az együttes és a központ munkájáról. Itt találkoztak a következő személyekkel: Doc. Mgr. Juraj Hamar, CSc. a Szlovák Nemzeti Táncgyűttes (SLUK) igazgatója; Mgr. Vladimír Kysel, a SLUK keretében működő szlovák Szellemi Kulturális Örökség Koordinációs Központjának vezetője; PhDr. Stanislav Dúzek, CSc. a Szlovák Tudományos Akadémia (SZTA) Néprajzi Intézetének ny. tudományos kutatója; Mgr. Lubica Volanská, PhD. a SZTA Néprajzi Intézetének tudományos kutatója. A vendéglátók bemutatták a szlovák kulturális örökség reprezentatív adatbázisának nagyszabású tervét és a már elkészült elemeket, amelyek bőségesen tartalmaznak táncos dokumentumokat. A munkabizottság tagjai elismerésüket fejezték ki a programban résztvevő szlovák kollégáknak.

2. Látogatás az Ifjú Szívek Magyar Táncgyűttes székházában, az Együttes Archívumának megtekintése. Házigazda: Héglí Dusán koreográfus, az Ifjú Szívek Magyar Táncgyűttes művészeti vezetője.

III. A munkabizottság további tudományos programjai és sajtómegjelenései

1. A munkabizottság 2013. május 30-án Kaposi Edit Emlékkülést szervezett az MTA BTK Zenetudományi Intézet Bartók Termében. A rendezvény programja a következő volt: Vass Dániel képekkel illusztrált megemlékezése édesanyjáról. Visszaemlékezések: Kővágó Zsuzsa, Keszler Mária, Sziliné Csák Emília. Előadások: Novák Ferenc: Szöllősy Szabó Lajos élete Kaposi Edit kutatásainak tükrében; Matyaczkó Olga: Kaposi Edit és a magyar társastáncmozgalom; Gergely Katalin Andrea: Táncművészet tudományos szemmel - Kaposi Edit hagyatéka; Dóka Krisztina PhD: A 19. századi polgári társastáncok a paraszti hagyományban; Felföldi László PhD: Kaposi Edit, a tánckutató. A résztvevők filmen megtekintették Szöllősy Szabó Lajos Körmagyar című koreográfiáját, a Pavane Történelmi Táncgyűttes előadásában.

2. A Magyar Táncművészeti Főiskolán 2013. november 8-9-én került sor az Alkotás – befogadás – kritika a táncművészetben, a táncpedagógiában és a tánckutatózásban című, IV. Tánc tudományi Konferenciára, a Magyar Táncművészeti Főiskola Elméleti Tanszéke, Pedagógia és Pszichológia Tanszéke, valamint Tánc tudományi Kutatóközpontja, továbbá az MTA Néprajztudományi Bizottság Tánc tudományi Munkabizottsága és a MTF OTKA-kutatócsoportja (K81672) szervezésében. A plenáris üléseken és a nyolc szekcióban összesen 32 előadás hangzott el, bemutatva a tánc tudomány/táncpedagógia és határterületei művelőinek elméleti és gyakorlati irányultságú érdeklődési körét és új kutatási eredményeit.

3. A munkabizottság, valamint a Nemzeti Táncszínház, a Magyar Etnokoreológiai Társaság, az MTA BTK Zenetudományi Intézet 2013. november 9-én Martin György-emlékülést szervezett a Nemzeti Táncszínházban. A rendezvényt támogatta a Magyar Néprajzi Társaság Népzenei és Néptánc Szakosztálya, valamint a Nemzetközi Hagyományos Zenei Tanács (ICTM) Nemzeti Tagozata. Az ülés programja: 1. A Martin Alapítvány 2013. évi pályázatának eredményhirdetése, a díjnyertes pályamunkák bemutatása: Kukár Barnabás Manó: Sűrűleírás a magyar néptánc kutatásban. Esettanulmány egy dél-mezőségi lakodalomról; Maksa Henrietta: Ecséd táncélete; Takács Gergely: A néptánchoz kapcsolódó érzelmek és identitás vizsgálata három szegedi néptáncos közösségben. 2. A Choreomundus Nemzetközi Táncantropológiai MA program 17 hallgatójának beszámoló terepkutatásairól. 3. Rhythm – interaktív táncelőadás és afrikai tánc workshop a hallgatók közreműködésével. 4. Élő Martin Archívum: Kalotaszeg. A Honvéd Táncszínház előadása, rendező-koreográfus: Zsuráfszky Zoltán.

4. A munkabizottság 2012. évi beszámolója megjelent a Magyar Táncművészeti Főiskola Tánc tudományi Közlemények c. folyóiratának (ISSN 2060-7148) 2013/1. számában.

Budapest, 2013. december 15.

Andrásfalvy Bertalan DSc elnök
Bolvári-Takács Gábor PhD, titkár
Felföldi László PhD, titkár

Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja harmadik kutatási évének eredményeiről

A kutatócsoport tagjai A magyar színpadi táncművészet történetének forrásai című, K 81672 nyilvántartási számú, négy éves futamidejű kutatás keretében 2012. július 1. és 2013. június 30. között az alábbi feladatokat végezték el:

I. A kutatócsoport tagjai által elvégzett feladatok

Bolvári-Takács Gábor vezető kutató (témája: A színpadi táncművész-képzés magyarországi intézményesülése, 1884–1961) a kutatás harmadik évében befejezte a Színház- és Filmművészeti Főiskola Táncfőtan szakára (1945–1958) vonatkozó intézménytörténeti források összegyűjtését (levéltári dokumentumok, főiskolai évkönyvek, egyéb feldolgozások). Az operaházi balettiskola történetéről az előző évben összeállított forráskritikai összefoglaló tanulmány alapján publikálta a balettiskola 1945 utáni történetével kapcsolatos dokumentumokat, valamint a Nádasi Balett Stúdió (a magániskola) történetét. A korábbi levéltári kutatások során fellelt, a táncművészképzés 1945–50 közötti időszakát jellemző iratokból többet sajtó alá rendezett a Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. című kiadványban, amelynek összeállításában is részt vett. Ezek közül a legfontosabb Szentpál Olga és társai Táncművészeti Főiskola alapítási terve. Részt vett több tudományos konferencián. Szerkesztője volt a 2011. évi főiskolai konferencia kötetének, emellett több más publikációja megjelent.

Fuchs Lívia senior kutató és Gara Márk kutató az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Táncarchívuma egyes leltározatlan és feltáratlan hagyatékainak feldolgozását végzi. Amint azt a 2013. március 29-én benyújtott kutatási terv módosítási kérelemben jeleztük, a kutatás kizárólag az OSZMI engedélyével és szabályzata szerint történhet, az OSZMI Táncarchívuma munkatársainak közreműködésével. Tekintettel arra, hogy eddig fel nem tárt hagyatékokról van szó, a kutatás során egyes tervbe vett anyagokról kiderült, hogy nem hozzáférhetőek, vagy olyan terjedelműek, hogy a kutatás keretében nem vizsgálhatók. Másrészt előkerültek olyan előre nem tervezett, de a kutatás eredményességét megerősítő iratok. A nevezett két kutató tevékenysége mindezek figyelembe vételével értékelendő.

Fuchs Lívia – folytatva a tavaly előkészített kutatást – elvégezte a Táncarchívum gyűjteményéből a 38. (Palasovszky Ödön) és a 32. (Szentpál Olga) számú rendezetlen hagyatékok előrendezését és feldolgozását az OSZMI nyilvántartásba vételi szabályzata alapján, együttműködve Szűdy Eszter állományvezetővel. Ennek keretében részletes, analitikus nyilvántartás készült, Palasovszky Ödön hagyatékáról, amely megtalálható az OSZMI Táncarchívumában. A Szentpál-anyag nagy részét sikerült előrendezni, de a hagyatékok ketté kellett bontani, mert kiderült, hogy jelentős része nem tartozik az OSZMI gyűjtőkörébe. Ami viszont igen, annak feldolgozása megkezdődött. A Szentpál-hagyaték ügyében Fuchs Lívia a Táncarchívum megbízásából tárgyalt az MTA Zenetudományi Intézetének két táncszakemberével, Fügedi Jánossal és Felföldi Lászlóval a hagyaték néprajzi és tánclemező kéziratainak átadásáról. Emellett újra elő kellett venni a 33. számú (Ortutayné

Kemény Zsuzsa) hagyatékok, mert a feldolgozást követően kerültek elő még újabb, a hagyatékhöz tartozó rendezetlen dobozok, így az idei munkát ezzel kellett kezdeni, de végül sikerült újrarendezve lezárni ezt a feldolgozást, így a hagyatéki lista végleges. Fuchs Livia folytatta Bogár Richárd, a magyarországi könnyű műfaj egyik kulcsfigurája emlékiratainak közreadását a Tánctudományi Közlemények c. szakfolyóiratban, ezúttal már illusztrációkkal kiegészítve, amelyeket ugyancsak a hagyatékból illesztett a közlemény mellé. Ugyanezen periodikában sajtó alá rendezte Dienes Valéria és Dienes Gedeon OSZMI-ban található hagyatékaiknak a kutatás előző éveiben feldolgozott listáját. A legfontosabb publikáció a Dienes Valéria hagyatékból fellelt orchémák teljes szövegének közzététele, amelyek egy része korábban soha nem jelent meg nyomtatásban, más részük pedig csupán hozzáférhetetlen, korabeli műsorfüzetekben látott napvilágot. A publikáció a kutatócsoport munkájának eddigi eredményeiből szemlélő, Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. című kiadványban kapott helyet, amelynek összeállításában is részt vett.

Gara Márk kutató a kutatás harmadik évében három hagyatékokat dolgozott fel. A 42. számú, alig pár plakátból és fotóból álló Brada Rózi hagyatékt feltárását az tette szükségessé, hogy a tavalyi évben feldolgozott és publikált Brada-hagyatékkal együtt a teljes Brada család anyaga kutatható legyen. Az 54. számú Anda Margit hagyatékból a művésznő pályakezdésétől nagyjából az 1960-as évek végéig terjedő anyag a két világháború közötti rész tekintetében gazdag forrásokban. Ezek közül is kiemelkednek a Nádasi Stúdióhoz kapcsolódó, művészalbumba ragasztott cikkek, műsorlapok illetve az 1943–44 körüli idők ellenére aktív táncos munkáról szóló hírek. Emellett meglehetősen sok, jó állapotú, eredeti operaházi plakát került elő. Egy jelzés nélküli füzetbe ragasztva számos táncos képet agnoszkált. Az 53. számú Pásztor Vera hagyatéka három vaskos mappának a feldolgozását jelentette. Az eddig rendezetlen anyag kaotikus állapotban volt: szétszabdalva, kasírozva, amely erősen megnehezítette a feldolgozását. Gara Márk sajtó alá rendezte Pally Anna tavaly feldolgozott művészalbumának anyagát a Tánctudományi Közlemények c. szakfolyóiratban, és részt vett a kutatócsoport Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. című kötetének összeállításában, amelyben szemelvényeket tett közzé a Brada-művészalbumból (1920–1936). Részt vett és előadott három tudományos konferencián. Gara Márk az év során Londonban és Stockholmban tett szakmai tanulmányutat balett-történeti és kutatás-módszertani témakörökben.

Major Rita senior kutató (témája: A magyar színpadi tánc történet forrásai a korabeli tudósítások, kritikák, esztétikai jellegű viták, értekezések tükrében) a kutatás harmadik periódusában feldolgozta a következő folyóiratokat: Regélő és Regélő Pesti Divatlap, Honderű, Pesti Divatlap. A korábban, illetve most gyűjtött anyagok ismeretében meghatározta a cikkek, tudósítások rendszerezésének szempontjait, illetve elkülönítette a forrástípusokat. Emellett – az elfogadott kutatási terv módosításnak megfelelően – kiválogatta a Nyugat című folyóirat táncsal kapcsolatos cikkeit, amelyből a tánc történeti oktatáshoz hiányzó szöveggyűjteményt készített elő, bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel. Tanulmányutat tett Párizsban, ahol a Centre National de la Danse gyűjteményében módszertani konzultáción vett részt és kutatásokat végzett. Major Rita részt vett a kutatócsoport Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. című kötetének összeállításában, amelyben szemelvényeket tett közzé a Magyar Museumból (1792) és a Hasznos Műveltségéből (1817–1823). Szervezője és előadója volt három főiskolai tudományos rendezvénynek, részt vett két további hazai tudományos konferencián. Mindezek mellett folytatta doktori tanulmányait a Színház- és Filmművészeti Egyetemen, és sikeresen letette a doktori szigorlatot.

Nagy Péter Miklós kutató (témája: A színpadi táncművészet hatása a hazai egyházi kultúrára: a táncról folyó morális vita, 1900–1944) ebben az évben a tánc morális megítélésével kapcsolatos tipológia egyes elemeit vizsgálta meg részletesebben. A források rendszerezése során nyilvánvalóvá vált, hogy a tánc megítélésével kapcsolatos anyag leghatékonyabb feldolgozását az érvelésméleti

megközelítés kínálja. Ebben a szellemben dolgozta fel – tanulmány formájában – a tánc feltételeivel kapcsolatos érvet. Ugyancsak ilyen szempontból készítette el a részegség érvét részletesen elemző írását, amely a középkori szerzők által használt ókori érvanyag alapos vizsgálatát adja. A zene nélküli tánc érvét, valamint a tánc és az utópiák kérdéskörét konferenciái előadásai során vizsgálta meg alaposabban. Emellett tovább folytatta a táncról folyó morális disputa forrásainak feltárását. A vita külföldi alapdokumentumainak (Johann von Münster, John Northbrooke) publikálása mellett a hazai táncellenes irodalommal is foglalkozott. Ennek eredményeképpen sikerült az egyik első, hazai táncellenes prédikáció teljes szövegét – a margináliákban található hivatkozások feloldásával együtt és magyarázó megjegyzésekkel ellátva – publikálnia a kutatócsoport munkájának eddigi eredményeiből szemlélő, Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. című kiadványban (Gyulai Mihály: Tánc jutalma. 1681), amely kötetnek ő volt a szerkesztője. Folyamatosan szerkesztette a Tánc tudományi Közlemények c. folyóiratot. Nagy Péter Miklós az év során három tudományos konferencián adott elő, és Nagyváradon tett szakmai tanulmányutat, kutatás céljából.

II. A kutatócsoport tagjainak előadásai és szakmai programjai

1. Bolvári-Takács Gábor és Fuchs Livia 2012. szeptember 7-én részt vettek *A magyar mozdulatművészet a korabeli társadalom és művészet tükrében* c. tudományos konferencián, Budapesten, az Iparművészeti Múzeumban.

2. Major Rita a Magyar Táncművészeti Főiskolán megszervezte és 2012. szeptember 28-án elnökölt és előadást tartott a *Kutatók éjszakája: népszerű tánc tudomány* c. konferencián, amelyen Gara Márk és Nagy Péter Miklós is tartott előadást.

3. Major Rita a Magyar Táncművészeti Főiskolán megszervezte és 2012. szeptember 29-én elnökölt és Adalékok Leo Delibes újításaihoz címmel előadást tartott a *Tánc és zene* c. műhelykonferencián, amelyen Gara Márk Amikor a tánc diktál címmel, Nagy Péter Miklós *A tánc és az zene kapcsolata a táncról szóló morális disputában* címmel tartott előadást.

4. Bolvári-Takács Gábor részt vett az MTA Tánc tudományi Munkabizottsága 2012. november 7-ei bécsi szakmai tanulmányútján.

5. Bolvári-Takács Gábor részt vett a 2012. november 8–10-én az MTA Néprajztudományi Bizottsága Tánc tudományi Munkabizottsága által szervezett Martin György-emlékülésen az MTA Zenetudományi Intézetében.

6. A kutatócsoport valamennyi tagja önálló prezentációkkal vett részt – *Mozdulatművészet és színpadi tánc: párhuzamok és kereszteződések a 20. század első felében* összefoglaló cím alatt – a 2013. január 17–18-án Budapesten, az ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Karán megrendezett *Továbbélő utópiák: életreform-törekvések a 20. század első felében* című tudományos szimpóziumon.

7. Major Rita a Magyar Táncművészeti Főiskolán megszervezte és 2013. május 11-én elnökölt és Dali táncol címmel előadást tartott a *Tánc és képzőművészet* c. műhelykonferencián, amelyen Gara Márk *Az Orosz Balett hazai képzőművész hívei: Batthyány Gyula és Faragó Géza* címmel, Nagy Péter Miklós *Tánc és utópia* címmel tartott előadást.

8. Major Rita részt vett a 2013. május 29–31-én Miskolctapolcán rendezett *Textológia – filológia – értelmezés (18–19. századi magyar irodalom)* című tudományos konferencián.

9. Bolvári-Takács Gábor részt vett a 2013. május 30-án az MTA Néprajztudományi Bizottsága Tánc tudományi Munkabizottsága által szervezett Kaposi Edit-emlékülésen az MTA Zenetudományi Intézetében.

10. A kutatócsoport tagjai 2013. június 20-án a Magyar Táncművészeti Főiskolán nyilvános OTKA-szimpózium keretében ismertették a harmadik kutatási évben elért eredményeiket.

III. A kutatócsoport tagjainak publikációi

Bolvári-Takács Gábor: Adatok az operaházi balettiskola 1945 utáni történetéhez. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a táncutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 32–37.

Bolvári-Takács Gábor: A Nádasi Balett Stúdió, 1937–1949 = Zempléni Múzsza, 2012. 3. szám, 64–67.

Bolvári-Takács Gábor: Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja első két kutatási évének eredményeiről (2010–2012). In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a táncutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 242–248.

Bolvári-Takács Gábor: Beszámoló a Magyar Táncművészeti Főiskola OTKA-kutatócsoportja második kutatási évének eredményeiről = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 2. szám, 100–103.

Bolvári-Takács Gábor: Művészetpolitika és szovjetizálás Magyarországon az ötvenes években = Néző•Pont, 2013. 50. szám, 134–139.

Bolvári-Takács Gábor: Nádasi Myrtil visszaemlékezései = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 1. szám, 76–79.

Bolvári-Takács Gábor: Táncpedagógiai szimpózium a XI. Országos Neveléstudományi Konferencián = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 1. szám, 83.

Bolvári-Takács Gábor: Therpszikhoré és Thália vonzásában = Zempléni Múzsza, 2012. 2. szám, 59–60.

Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a táncutatásban. III. Nemzetközi Tánc tudományi Konferencia a Magyar Táncművészeti Főiskolán. 2011. november 11–12. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 248 ISBN 978-963-85144-6-2

Bolvári-Takács Gábor (közvetési): Iratok a táncművészképzés történetéhez (1946–1950). In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 184–215.

Fuchs Livia (közvetési): Dienes Valéria: A nyolc boldogság. In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 102–122.

Fuchs Livia (közvetési): Dienes Valéria: Hófehérke. In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 157–183.

Fuchs Livia (közvetési): Dienes Valéria: Rózsák szentje. In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 143–156.

Fuchs Livia (közvetési): Dienes Valéria: Szent Imre misztérium. In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 123–142.

Fuchs Livia (közvetési): Dienes Valéria, Dienes Gedeon hagyatékok a Táncarchívumban = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 2. szám, 23–33.

Fuchs Livia – Tóvay Nagy Péter (közvetési): Bogár Richárd: Napló = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 1. szám, 26–39.

Fuchs Livia – Tóvay Nagy Péter (közvetési): Bogár Richárd: Napló = Tánc tudományi Közlemények, 2012. 2. szám, 12–22.

Gara Márk: Érték és változás a repertoárban. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a táncutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 60–73.

Gara Márk: Pallay Anna művészalbuma = Tánctudományi Közlemények, 2012. 2. szám, 33–45.

Gara Márk (közvetési): Szemelvények a Brada-művészalbumból (1920–1936) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 69–101.

Major Rita: Emlékezet és örökség. Nemzetközi Delsarte-konferencia Párizsban = Tánctudományi Közlemények, 2012. 1. szám, 80–81.

Major Rita: Műhelykonferencia-sorozat az Elméleti Tanszék szervezésében. Tánc és irodalom = Tánctudományi Közlemények, 2012. 1. szám, 82.

Major Rita (közvetési): Szemelvények a Magyar Museumból (1792) és a Hasznos Mulatságokból (1817–1823) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 39–68.

Tóvay Nagy Péter: Disputa a táncról – a tánc feltételei. In: Bolvári-Takács Gábor et al. (szerk.): Kultúra – érték – változás a táncművészetben, a táncpedagógiában és a táncutatásban. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 197–211.

Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Válogatta és közvetési: Bolvári-Takács Gábor, Fuchs Livia, Gara Márk, Major Rita, Tóvay Nagy Péter. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. ISBN 978-963-85144-8-6

Tóvay Nagy Péter (közvetési): Gyulai Mihály: Tánc jutalma (1681) In: Tóvay Nagy Péter (szerk.): Források a magyar színpadi táncművészet történetéhez I. Magyar Táncművészeti Főiskola, Budapest, 2013. 6–38.

Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): Johann von Münster: Istenes tanulmány az istentelen táncról = Tánctudományi Közlemények. 2012. 1. szám, 4–16.

Tóvay Nagy Péter (sajtó alá rendezte): Johann von Münster: Istenes tanulmány az istentelen táncról (folytatás) = Tánctudományi Közlemények. 2012. 2. szám, 4–11.

Tóvay Nagy Péter (fordítás, sajtó alá rendezte): John Northbrooke: Értekezés a tánc ellen = Tánctudományi Közlemények. 2012. 1. szám, 17–25.

A Tánctudományi Közlemények 2012. évi 1. és 2. számai az OTKA-pályázat támogatásával jelentek meg.

(Összeállította: Bolvári-Takács Gábor)

A kézirat – A szerkesztőség tánctudományi témájú tanulmányokat fogad el közlésre. A szerkesztőség fenntartja a jogot arra, hogy a kéziratot átdolgozás céljából visszaadja a szerzőnek. A tanulmányok átolvasását a szerkesztőség tagjai végzik, de esetenként külső személyt is felkérhetnek a kézirat formai és tartalmi vizsgálatára.

A korrektúra során használt jelekkel kapcsolatosan a következő leírást tartjuk mérvadónak: Gyurgyák János: Szerzők és szerkesztők kézikönyve. Budapest, Osiris, 2005. 287-299.

A kézirat szövegét elektronikus formában kérjük eljuttatni a szerkesztőséghez a következő címre: ttkozl@googlemail.com

Néhány általános megjegyzés a kézíratra vonatkozóan:

- a tanulmányban Times New Roman CE (vagy Times New Roman) betűtípust használjanak,
- a keresztneveket ne rövidítsék, kivéve azoknál a szerzőknél (például E. H. Carr), akik maguk sem tüntetik fel munkáikban,
- egységes jegyzetelési rendszert kövessenek, a szerkesztők által megadott sablon alapján.
- kérjük, hogy a szakmunkákra mindig eredeti nyelven hivatkozzanak, ellenkező esetben jelöljék meg a munka fordítóját is.

Hivatkozások – A Tánctudományi Közlemények hivatkozási rendszerének kiindulópontját a – nemzetközi szabvánnyal egyező – Magyar Szabvány (MSZ ISO 690:1991) képezi. Szerzőinket arra kérjük, hogy kéziratukban az ún. szerző – évszám jegyzetelést alkalmazzák. Ezért minden hivatkozást és megjegyzést lábjegetben kérünk feltüntetni. A hivatkozások esetében a lábjegetekben csak három adat (szerző-évszám-oldalszám) jelenik meg. (Ez alól egyetlen kivételt a levéltári források jelentenek.) Ezeknek a jelöléseknek a feloldását, a teljes leírást a bibliográfia tartalmazza, amely a tanulmány legvégén, tételes felsorolásban, abc-sorrendben szerepelteti azokat. A bibliográfiát célszerű források (azon belül: levéltári források, interjúk, nyomtatott források stb.) és szakirodalom részre osztani.

A hivatkozások tekintetében az alábbi példák irányadóak:

Levéltári hivatkozások – A hivatkozásoknál szükséges a fond címét is megadni. Tehát nem elegendő például a jegyzetben a MOL E 142 jelölés használata, hanem fel kell oldani az irat-csoportrövidítését is: Magyar Országos Levéltár E 142 Magyar kincstári levéltárak, Magyar Kamara Archivuma. Acta Publica. Többszöri hivatkozásnál az első előfordulás alkalmával zárójelben = jellel megadott rövidítést alkalmazzuk. Például: Magyar Országos Levéltár (= MOL) Magyar kincstári levéltárak, Magyar Kamara Archivuma. E 142 Acta Publica (= E 152 Acta Publica.), tehát MOL E 142 Acta Publica
A levéltár nevének rövidítése, a szekció betűje és a fond száma után nem teszünk sem vesszőt, sem pontot A levéltári jelölésekkel kapcsolatosan a következő kiadványt ajánljuk: Kosáry Domokos: Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába. Általános rész I. 2. Budapest, Osiris, 2003.

A bibliográfiában a levéltári források a következő módon kerüljenek feltüntetésre:

A forrás címe, [levél esetén: X levele Y-nak (keltezés helye, időpontja.)] Levéltári jelzet.

Szakirodalmi hivatkozások – néhány általános megjegyzés:

Az oldalszám után nem használunk „o.” vagy „p.” rövidítést.

pl. a jegyzetben: Körtvélyes, 1999. 55.

az irodalomjegyzékben:

Körtvélyes

1999 Körtvélyes Géza: Művészet, tánc, táncművészet. Budapest, Planétás, 1999.

Amennyiben egy adat nincs feltüntetve a könyvben, a szerzők használják a h. n. (helymegjelölés nélkül), é. n. (év nélkül), k. n. (kiadó nélkül) stb. rövidítéseket a hiány jelzésére.

Idegen nyelvű könyvek esetében is a „szerk.:" rövidítést használjuk.

A folyóiratok, napilapok, hetilapok esetében az évfolyam megadása nem kötelező.

szerzőinknek

a, hivatkozás egy szerző munkájára

Rövidítés

Kiadási év Szerző: A könyv címe [kurzíválva]. Kötet száma. Kiadás száma. Kiadás helye, kiadó, kiadási év. (Sorozatszám sorozati szám), pl.:

Kaposi

1999 Kaposi Edit: *Bodrogköz táncai és táncélete, 1946-1948*. Budapest, Planétás, 1999. (Jelenlévő múlt)

b, hivatkozás egy szerkesztő által összeállított munkára:

Rövidítés

Kiadási év A könyv címe [kurzíválva]. Szerk.: Név. Kiadás helye, kiadó, kiadási év. Pl.:

Szentpéteri

1999-2001 *Magyar kódex. I-VI*. Főszerk.: Szentpéteri József. Budapest, Kossuth Kiadó – Enciklopédia Humana Egyesület, 1999-2001.

c, hivatkozás egy tanulmánykötetben megjelent írásra:

Rövidítés

Kiadási év A tanulmány szerzője: A tanulmány címe. In: A tanulmánykötet címe [kurzíválva]. Szerk.: A szerkesztő neve. Kiadás helye, kiadó, kiadás éve. (Sorozatszám, sorozati szám.) Oldalszám. Pl.:

Felföldi

2000 Felföldi László: Tánc történet. In: *Magyar kódex. I-VI*. Főszerk.: Szentpéteri József. Budapest, Kossuth Kiadó – Enciklopédia Humana Egyesület, 1999-2001. III. 289-294.

Szabolcsi

1959 Szabolcsi Bence: A XVI. század magyar tánczenéje. In: Szabolcsi Bence: *A magyar zene évszázadai. I-II*. Budapest, Zeneműkiadó. 1959. I. 157-183.

Ambrus

1987 Ambrus Katalin: A 16-17. század főúri életmódjának tükröződése két udvari drámában: Szép magyar comoedia, Constantinus és Victoria. In: *Magyar reneszánsz udvari kultúra*. Szerk.: R. Várkonyi Ágnes. Budapest, Gondolat, 1987. 313-323.

d, hivatkozás folyóiratban megjelenő tanulmányra:

Rövidítés

Megjelenési év Szerző: A tanulmány címe. In: A folyóirat címe [kurzíválva], évfolyam (Megjelenési év) Megjelenési szám. Oldalszám. Pl.:

Szilágyi

1978 Dienes Gedeon: Reformtörekvések a balett történetében. In: *Tánc tudományi Tanulmányok*, (1958) 1. sz. 3-12.

e, hivatkozás napilapban, hetilapban megjelenő cikkre:

Rövidítés

Megjelenési év Szerző: A cikk címe. In: A napilap címe [kurzíválva], évfolyam. (Megjelenési dátum) Megjelenési szám. Oldalszám. Pl.:

Tóth

2008 Tóth Ágnes Veronika: Átjáró. In: *Élet és Irodalom*, 52. (2008) 38. sz. 32.

A Tánc tudományi Közlemények szerkesztősége a fentebb közölt jegyzetelési szabályok betartását kéri a szerzőktől. Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!

Szerkesztőség

Szerzőink

Bobay Orsolya, fordító

Bolvári-Takács Gábor, PhD, habil. főiskolai tanár,
Magyar Táncművészeti Főiskola

Fuchs Livia, főiskolai docens, Magyar Táncművészeti Főiskola

Gara Márk, tanársegéd, Magyar Táncművészeti Főiskola

Gáspár Emese, tánc- és egészségpedagógus,
Magyar Táncművészeti Főiskola

Károly Róbert, PhD, főiskolai magántanár,
Magyar Táncművészeti Főiskola

Kővágó Sarolta, CSc, történész, ny. főiskolai tanár

Lupkovics Adrienn, fordító

Simon Krisztián, PhD hallgató,
Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszék

Tóvay Nagy Péter, PhD, egyetemi docens,
Magyar Táncművészeti Főiskola

TÁNC TUDOMÁNYI KÖZLEMÉNYEK
